

MAGAZIN SAVEZA BANJALUČANA U ŠVEDSKOJ / MAGASIN UTGIVEN AV RIKSFÖRBUNDET BANJALUKA I SVERIGE

Š E H E R

BANJA LUKA

Na pragu još jedne Nove godine...

...Čekaju nas teška vremena

Poštovani čitaoci,

Na izmaku ove godine dobili smo loše vijesti za naš Savez, a samim tim i naš magazin. Odlukom švedske vlade ukinuta su nam sredstva za rad do daljnijeg. Ova odluka za mene nije bila iznenađenje, jer otkako su na vlast stigle desno orijentisane stranke bilo je samo pitanje dana kada će se to desiti. Švedski demokrati (SD) imaju u svojoj političkoj ideologiji stremljenje da što više zagorčaju život ljudima koji su došli iz cijelog svijeta u ovu zemlju kako bi započeli novi život. Na žalost ova stranka se obrušila na etničke saveze i sa svojim političkim partnerima sprovodi razne mjere koje najviše pogađaju upravo najslabiji sloj švedskog društva.

U novu godinu ulazimo i bez Šeher Banje Luke u štampanom obliku, i bez Vezenog mosta, znači bez simbola koji oslikavaju naš grad i našu vezu sa zavičajem i korijenima. Grad više ekonomski ne podržava Vezeni most kao ranijih godina, a naš savez ostaje bez sredstava namijenjenih upravo za ovu manifestaciju. Iz svega se može zaključiti i da tamo više nismo poželjni, jer se prekidaju upravo one niti i sadržaji koji nas povezuju u zajedničko pripadanje gradu i izražavaju prijateljske odnose. Na zadnje dvije redovne sjednice GO saveza bilo je puno prijedloga kako spasiti savez od njegovog definitivnog gašenja. Stanje u našim udruženjima se pogoršava, stariji članovi odlaze prirodnim putem, a mladi su se okrenuli više ka švedskom društvu i nemaju ni volje ni vremena da se uključe u rad udruženja.

Šta dalje? Upućujem poziv našim sugrađanima i čitaocima, da nas podrže u nastojanju da magazin i Vezeni most i dalje ostanu ljepote našeg grada, a da naš Savez Banjalučana opstane. U slijedećem digitalnom izdanju Šehera objasniti ćemo detaljnije kako smo to zamislili ostvariti, a onda je sve do vas i do nas. Nadam se iskreno da ćemo moći nastaviti naše djelovanje i otrgnuti naš grad od zaborava. Borba će biti teška ali savezovi vjerni volonteri će se potruditi da to ostvare.

Redakcija magazina Šeher i Savez Banjalučana u Švedskoj žele vam uspješnu i sretnu 2024. godinu, a našim dopisnicima, čitaocima i sugrađanima katoličke i pravoslavne vjeroispovjesti neka blagost božićnih praznika traje cijele godine, stapajući se s i s blagdanima - praznicima koji će nam obogaćivati dolazeće svetkovine i druženja.

Neka nam ova 2024. godina donese mnogo uspješnih trenutaka, radosti i dobrog zdravlja, a našoj domovini svjetliju budućnost i prosperitet.

Mirsad Filipović

U protekloj godini svojim priložima, reportažama, fotografijama, ilustracijama i umjetničkim djelima naš list su obogatili:

Mišo Marić – Exeter (Engleska)	Dinko Osmančević - Banja Luka (BiH)	Dijana Duzić – Jajce (BiH)
Enisa Čengić Popović – Geteborg (Švedska)	Ljubica Perkman – Rodgau (Njemačka)	Zvonko Kovač – Zagreb (Hrvatska)
Sadik Beglerović – Växjö (Švedska)	Maks i Boris Perkman – Rodgau (Njemačka)	Muris Bajramović - Zenica (BiH)
Fikret Tufek – Malmö (Švedska)	Muharem Sitnica Sića – Nybro (Švedska)	Muhidin Šarić – Kozarac (BiH)
Izet Muratspahić – Uppsala (Švedska)	Adem Čukur - Geteborg (Švedska)	Jasna Barišić Malbašić - Banja Luka (BiH)
Nataša Križanić – Olalla (USA)	Mersad Rajić – Toronto (Kanada)	Mirsad Begović - Norrköping (Švedska)
Anes Cerić – Birmingham (Engleska)	Vasvija Dedić Bačevac – Malmö (Švedska)	Amela Gazić Begović - Norrköping (Švedska)
Slobodan Rašić Bobara – Banja Luka (BiH)	Elvira Krupić Šamljija – Romilly (Francuska)	Sanda Hrkić - Sarajevo (BiH)
Radmila Karlaš – Banja Luka (BiH)	Zlatko Avdagić - Motala (Švedska)	Valerija Skrinjar Svrz – Ljubljana (Slovenija)
Mustafa Bajagić – Malmö (Švedska)	Uglješa Kešić - Banja Luka (BiH)	Kerim Dizdar - Ljubljana (Slovenija)
Atif Turčinović – Veile (Danska)	Božidar Šarić - Rijeka (Hrvatska)	Amra Đuzel - Banja Luka (BiH)
Namir Alimajstorović – Birmingham (Engleska)	Murisa M. Bašić – Tešanj (BiH)	Kemal Handan - Banja Luka (BiH)
Marjan Hajnal – Bat Yam (Izrael)	Ranko Pavlović – Banja Luka (BiH)	Vid Vicko Vukelić - Banja Luka (BiH)
Mesud Mulaomerović – Malmö (Švedska)	Antun Džaja Bosanac – Rijeka (Hrvatska)	Munib Maglajlić - Banja Luka (BiH)
Senada Bešić – Värnamo (Švedska)	Ranko Risojević – Banja Luka (BiH)	Adelaida Grabovica - Sarajevo (BiH)
Nedžad Talović – Norrköping (Švedska)	Omer Berber – Bolzano (Italija)	Djenana Mujadžić - Paris (Francuska)
Denis Dželić - Hundested (Danska)	Tarik Berber – Milano (Italija)	Vlado Dijak - Banja Luka (BiH)
Siba Halimić - London (Engleska)	Vladimir Bojer – San Francisco (USA)	Mirza Dajić - Zenica (BiH)
Zlatko Lukić – Split (Hrvatska)	Fatima Mahmutović – Orebro (Švedska)	Maja Đukanović - Podgorica (Crna Gora)
Rade Dujaković – Banja Luka (BiH)	Edin Osmančević - Geteborg (Švedska)	Gojko Drljača - Amsterdam (Holandija)
Anto Miketa – Grac (Austrija)	Ismet Bekrić – Ilirska Bistrica (Slovenija)	Sead Hambiralović - Zvornik (BiH)
Zlatan Gunić - Banja Luka (BiH)	Goran Mulahusić - Motala (Švedska)	Irfan Horozović - Sarajevo (BiH)
Aljoša Mujagić - Kitchener (Kanada)	Mirsad Filipović - Motala (Švedska)	Esad Bajtal - Sarajevo (BiH)
Šimo Ešić - Tuzla (BiH)	Nasiha Kapidžić Hadžić - Banja Luka (BiH)	Džabir Maglajlić - Gaildorf (Njemačka)
Džabir Maglajlić – Gaildorf (Njemačka)	Lejla Solaković – Birmingham (Engleska)	Muharem Krzić - Oslo (Norveška)
Reuf Jakupović - Malmö (Švedska)	Beisa Romanić – Novi Sad (Srbija)	Selma Skenderović – Ljubljana (Slovenija)
Sead Cerić – Donji Vakuf (BiH)	Amna Sofić - Zenica (BiH)	Željko Tica - Banja Luka (BiH)
Šemso Avdić - Norrköping (Švedska)	Veseljko Koprivica – Podgorica (Crna Gora)	Nerko Galešić - Saint Louis (USA)
Munevera Kaladžić – Melbourne (Australija)	Asima Simka Smajić – Tours (Francuska)	Amir Alagić - Pula (Hrvatska)
Sabaheta Hadžikadić – Vankuver (Kanada)	Enes Kišević – Zagreb (Hrvatska)	Dr. Ismet Ovčina - Sarajevo (BiH)
Enisa Osmančević – Ćurici - Banja Luka (BiH)	Sanela Husić Musabašić - Štokholm (Švedska)	Haris Halilović – Stuttgart (Njemačka)
Zinajda Hrvat - Banja Luka (BiH)	Slobodan Marić – Banjaluka (BiH)	Amra Osmančević - Geteborg (Švedska)

OSNOVAN/GRUNDAT 2009.

Izdavač/Utgivare

SAVEZ BANJALUČANA U ŠVEDSKOJ
RIKSFÖRBUNDET BANJALUKA I SVERIGE

ISSN 2000-5180

Glavni i odgovorni urednik/ Chefredaktör och ansvarig utgivare

Mirsad Filipović

Urednik/Redaktor

Goran Mulahusić

Grafička obrada/Grafisk arbete

Gunić Zlatan, Art-studio EMMMA

Lektor/Korrekturläsare

Ismet Bekrić

Blagajnik-Ekonom/Kassör-Ekonom

Zlatko Avdagić

Redakcija/Redaktion

Goran Mulahusić
Enisa Bajrić
Fatima Mahmutović
Nedžad Talović

Dopisnici/Korrespondenter

Ismet Bekrić (Slovenija)
Radmila Karlaš (BiH)
Mersad Rajić (Kanada)
Ljubica Perkman (Njemačka)
Reuf Jakupović (Švedska)
Dr Severin D. Rakić (Australija)
Dinko Osmančević (BiH)
Džana Mujadžić (Francuska)

Adresa redakcije/Redaktionens adress

Šeher Banjaluka,
Holmsvägen 9, 59136 Motala
Telefon: +46(0) 739 872 284
Internet: www.blsavez.se
E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com

List izlazi dvomjesečno

Godišnja pretplata:
6 brojeva 300 SEK plus poštarina

Pretplata i reklame

+46(0) 73 98 72 284
E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com
Rukopisi, crteži i fotografije se ne vraćaju

Štampa/Tryck

NIGD "DNN" Banja Luka

Naslovna strana

Omer Berber

Doviđenja društvo staro	4
U novom domu BH UK Networka obilježen Dan državnosti BiH	6
Čuvar(i) naroda u grejs periodu	8
Šok u Nizozemskoj.....	10
Miro Bjelić: Što na umu, to na drumu	12
Biseri Ovčarsko-Kablarske klisure	16
Legenda koja traje	20
Ptica mira	22
Sjećanja: Grad u projekcijama	24
In memoriam: Sabahudin Bahtijaragić Cober	26
Srce keranja	31
Plemenita zemlja: Ostajte ovdje!	32
Pazi snajper!	35
Različitost kao dio zajedništva i tolerancije	36
Put nade i opstanka	38
... jer ja sam ambasador boema...	41
Patuljak iz zaboravljene zemlje	43
Dnevnik djetinjstva	44
Prvi i drugi Valter	45
Zadužbine duha	46
Kako je san sarajevskog dječaka postao stvarnost	48
Karađoz	50
Prhuću riječi, k'o jata ptica	52
Wuppertal: 30 godina bosanske riječi	54
Suveniri	56
Vicevi.....	58

DOVIĐENJA, DRUŠTVO STARO...

Foto: Mirsad Filipović

Da li ćemo u idućoj 2024. godini imati tradicionalno druženje „Vezeni most“, ili će i taj događaj biti samo još jedno sjećanje?

Napisao: Slobodan MARIĆ

Ovo je pismo koje preostali „aktivisti“ organizacije MCIP „Vezeni most“ upućuju svim učesnicima, posmatračima i ljubiteljima manifestacije koja se godinama održavala u Banjaluci. Bez obzira na naziv, bili su to „Dani dijaspore“, „Susreti Banjalučana“, „Vezeni mostovi“...; sve je to bio koncept koji nam je omogućavao da budemo zajedno, družimo se i uživamo u kulturnim i sportskim događajima koji su činili naš grad lijepim i zanimljivim.

Realno procjenjujući sadašnje stanje, treba priznati da je to prošlost. Ne postoji samo jedna ocjena i samo jedan pravi razlog. Skupilo se mnogo toga i to svi vidimo i osjećamo. Od prvobitnog cilja - da to bude jedan od motiva i načina „održivog povratka“ iseljenih osoba u Banjaluku – davno se odustalo. Saradnja i podrška gradskih vlasti i uopšte gradskih struktura - nekada je bila izdašna (možda čak i iskrena), ali to je davna i zaboravljena prošlost. Novčana

sredstva, kao neophodan preduslov realizacije raznih događaja (da bi izgledali profesionalno, dostojanstveno i zanimljivo) – presušila su. Takve podrške više nema ni sa jedne strane – a nema je ni na vidiku. Mada su „apetiti“ bili sve skromniji, a snalaženje i lični doprinos sve intenzivniji. Ne smije se zanemariti ni faktor „prirodnog odliva“; mnogih dragih lica (i sposobnih, talentovanih ljudi) više nema među nama. Mi, koji smo preostali – pa, treba otvoreno priznati, ostarili smo. Umorili smo se, rješavamo brojne životne probleme (uglavnom egzistencijalne prirode), svjesni da niko niotkud i ni po kom osnovu neće priskočiti u pomoć, ponuditi saradnju ili razumijevanje ...

Nakon brojnih razočarenja, prihvatajući činjenicu da je i sam koncept nakon toliko godina prevaziđen (ili svakodnevnim žargonom opisano „izduvao“), zaključujemo da treba prestati „smarati“ i sebe i druge. Žalosan je da u poslovnom smislu godinu završavamo „u minusu“, jer nismo izmirili sve preuzete obaveze – i vjerovatno to nikada i nećemo moći. A to je zaista tužno i ponižavajuće .

Naravno da smo davno prestali očekivati dolazak „nekih mlađih, novih ljudi“, sa elanom, idejama, željom za afirmacijom... Banjaluka ogromnoj većini mladih ljudi uopšte više nije zanimljiva i nema je na njihovoj karti boravka (a kod mnogih ni na karti putovanja). To je život, to su ova vremena. Ne vrijedi tu početi pričati o politici i priželjkivati neka rješenja i promjene u toj sferi. Kratak je ovaj život za to...

Postojala je ranije, pa možda postoji i sad, jedna moguća opcija „opstanka“. Neki ambiciozan čovjek, ili neka manja složna grupa ljudi može preuzeti ovu „instalaciju“ ovakvu kakva je i pokušati nastaviti raditi nešto slično – ili pak nešto sasvim novo, koristeći ovaj organizacioni okvir kao „ljušturu“. Organizacione i statusne promjene teško su provodive, bile bi spore, naporne i jako skupe. Zato bi to za početak morao biti kompromis. Ali, sumnjamo da postoji taj žar ispod ovog pepela...

Mi smo uradili sve što smo mogli i znali, završavajući aktivnosti izjesnom vrstom „šatdauna“ (što bi rekli IT –ovci). Odjavljene su usluge interneta, fiksne i mobilne telefonije, izvršeno je preseljenje u prostorije koje smo mogli sebi priuštiti (uz veliku pomoć i razumijevanje „Merhameta“). Ali, priprema se izgradnja velikog i važnog mosta (Dolac) i dolazi vrijeme u kojem niko neće znati ponuditi bilo kakvo izvedivo rješenje.

Ogromnu i vrijednu pomoć smo u minulim godinama imali od Saveza Banjalučana u Švedskoj. Nekada nam je ona „spašavala život“. Saradnja je bila perfektna, njihov interes i učešće u svim

dogadajima uzorno.

Ali, evo, ovaj tekst će biti u broju „Šeher Banjaluke“, za koji ćemo možda saznati da je bio posljednji broj štampan na papiru. Kakva će biti i koliko će trajati „on lajn“ budućnost bilo čega u našem društvu – oni koji požive imaće priliku da saznaju.

Mi, dosadašnji autori i kreatori ovih lijepih susreta, ostajemo gdje smo. Živjećemo i dalje u ovom gradu, srećaćemo se sa svima onima koji žele da nas vide i da se sa nama druže. Možda ćemo i mi u julu otići da gledamo skokove sa Gradskog mosta ili trke dajaka, ili neki koncert na Kastelu...Možda. Ili ćemo jednostavno sjesti u hlad nekog biruza kraj Vrbasa i uz vruću kafu i hladnu pivu ćaskati opušteno – da nam vrijeme prođe...

Kako kažu u onim patetičnim filmovima: „Bila nam je čast služiti vam sve ove godine. Ponosni smo što smo vas poznavali i što ste vi znali nas.“

Nemojte, molimo vas, ništa zamjeriti, ništa „atoriti“! Sve što smo činili, bilo je iz čistih pobuda i sa najboljim namjerama.

Ali, ne može se više... Ne može se više ovako... Mi to shvatamo i priznajemo...

Jedina utjeha je da ovo nije „ZBOGOM“, već „DOVIĐENJA“ !

DOVIĐENJA, DRUŠTVO STARO ...

U novom domu BH UK Networka upriličen svečani program povodom obilježavanja Dana državnosti BiH.

Piše: Lejla SOLAKOVIĆ

Prigodnim govorima prisutnima su se obratili Zaim Pašić-predsjednik BH UK Networka, Cll Chaman Lal-gradonačelnik Birminghama, Nj. E. Osman Topčagić-Ambasador BiH u UK, Amrick Singh Ubhi-izaslantika kralja Čarlsa za regiju West Midlands, Dr. Waqar Azmi OBE-predsjednik organizacije Remembering Srebrenica i patron BH UK Networka, Judi Millward-predsjedavajuća Eveson trusta i Dr. Anes Cerić menadžer BH UK Networka.

Manifestacija je održana u svečanoj sali nedavno kupljenog novog doma BH UK Networka i bila je ispunjena toplinom, tradicijom te bojama naše divne Bosne i Hercegovine.

U ime domaćina, publici se obratila Lejla Gološ, sa toplim riječima dobrodošlice i najavila obraćanje predsjednika Bosnia UK Networka, Zaima Pašića.

“Dragi i poštovani gosti, imam čast da vam ispred rukovodstva BH UK Networka poželim sretan Dan državnosti naše domovine Bosne i Hercegovine. Posebno mi je zadovoljstvo što se danas nalazimo u novoj Bosanskoj kući koja je veoma važna za budućnost naše zajednice u UK. Hvala svima koji su pomogli da se nađemo u novoj kući a posebno Dr. Anesu Ceriću koji je sa svojim timom i velikom grupom aktivista omogućio da nam ovaj dan bude još ljepši i sretniji. Hvala vam i još jednom sretan praznik.”, rekao je Zaim Pašić.

Svi su se podsjetili, kako je usvojenom Rezolucijom ZAVNO-BiH-a, izražena odlučnost naroda BiH da njihova zemlja, bude zbra-

timljena zajednica u kojoj će biti osigurana puna jednakopravnost svih naroda, te jednakopravnost Republike BiH unutar jugoslavenske federacije, sa povijesnim granicama koje su datirale još iz vremena srednjovjekovne Bosne.

Ambasador Bosne i Hercegovine, Nj. E. Osman Topčagić je rekao: “Raduje me da ove godine Dan državnosti BiH obilježavamo u novoj zgradi, sjedištu BH UK Networka, što pokazuje uspješan rad i izuzetnu saradnju koju Network ima sa lokalnim vlastima u Birminghamu kao i jaku vezu koju vi svi njegujete sa domovinom Bosnom i Hercegovinom.”

Posjetioci su imali priliku da uživaju u izložbi „Čovjek na istoku“ Hadisa Medenčevića i umjetničkim radovima Roberta McNeila na temu genocida u Srebrenici. Hadis je dervenčanin sa privremenom adresom u Pragu a Rober je iz Škotske a inače je i patron BH UK networka.

Želimo da se zahvalimo našim dragim damama iz Birminghama na predивно pripremljenoj hrani koju su spremile za sve naše drage goste. Sve je bilo jako ukusno i samo za pohvaliti.

Poštovani prijatelji, dragi Bosanci i Hercegovci, Sretan Dan državnosti Bosne i Hercegovine.

BH UK Network

“Želim poželjeti bosanskoj zajednici u Birminghamu sve najbolje dok obilježavaju Dan državnosti. Ponosan sam što je Birmingham pružio utočište bosanskom narodu kada su se suočili s jedinim genocidom na evropskom tlu od Drugog svjetskog rata.

Sada, Bosanskohercegovačka mreža Ujedinjenog Kraljevstva pruža podršku ne samo svojim sugrađanima već i ljudima iz cijelog svijeta, uključujući Siriju i Ukrajinu, dok grade svoje živote u našem gradu. Imao sam privilegiju posjetiti novu Bosansku kuću da se uvjerim u njihov izvanredan rad.”

Čl John Cotton, Leader of Birmingham City Council

ČUVAR(i) NARODA U GREJS PERIODU

Piše: Radmila Karlaš

*“Ko će reći narodu da je go, bos i opljačkan?”
U pametnim bajkama se podrazumijeva da je car go, ali u bosansko-hercegovačkim, svaka logika se uglavnom negdje zagubi.*

Kada se pita vrač manjeg dijela BiH, a mnogo se pita, odnosno, on se sam propituje u ovdašnjim medijima, i stranci su goli. U prevodu, krivi za zastoj i krizu u svakom pogledu. I za bošnjački ekspanzionizam. A Bošnjaci su goli oduvijek, jer su još dok su u čači bili nemušto zagovarali unitarizaciju. Zato su bosansko-hercegovački Hrvati obučeni i veseli. Kod njih nema sramne gotinje. Tako je zaključio vrač manjeg dijela BiH u svojoj bajci, te odlučio da zastupa hrvatske nacionalne interese, a protiv bošnjačkog ekspanzionizma. Zapravo, da zastupa kolektivne interese Hrvata, vjerojatno podrazumijevajući i one kojima kao i ovdje nema ko da kaže da su goli, bos i opljačkani. Ili pak ima, ali narod više voli onu s vrha, pa makar bila i lažna. Elem, ovaj pokroviteljski potez vrača Manjeg bezmalo bi podsjećao na dirljivo bratstvo-jedinstveno općenje iz naše multietničke prošlosti da nije sure istine kako je jedina istina da su na teritoriji BiH u posljednjih dvadeset godina interesi vrlo banalni i uglavnom se tiču novaca, nekretnina, prometala zemlja-voda-vazduh podjednako, raspoređenih na što manje adresa. I tako u slavu aktuelne prvobitne pljačkaške faze akumulacija kapitala, koju je Zapad prešišao još krajem XIX vijeka, treba još žešće akumulirati, tj pljačkati. Govoreći o interesu naroda, jer vrač uz odbranu hrvatskih nacio-

nalnih interesa naglašava kako se ovim nastojanjima, dugoročno brane i „naši“ (valjda svrstavajući sve Srbe s ovu stranu BiH u isti tor) interesi, Herr vrač ulazi u legendu ili priču koja se zove „Niko nikad narodu neće reći da je gladan, bos....“, „da se ne ponavljamo“. Bez obzira što pomenuti narod(i), između ostalog pate od stalnog štucanja prouzrokovanog tolikim dobrodušnim pominjanjem njegovih interesa, koje, garnirano sa hroničnom glađu i stresom daje savršen razlog za popunjavanje parcela na Gradskom, Pantelijinom, Perduvovom i sličnim grobljima. A vrač i dalje osta kao Huso u onom vicu kad je k'ođoja branio Hasu, pa ovaj umalo ne poginu od batina Ako je za utjehu, a nije, svaki narod ima svog Husu. A nije vic.

Pa tako, kako kod nas narodu još niko nije rekao da je go, bos, opljačkan, što znači da mu nije rečeno preko televizije, radija i ostalih vračevih medija što je jedinica za mjerodavnost, spomenuti puk u većini, nažalost manjine kako to obično biva, i dalje prima klepke pod budnom odbranom vrača Laktašenka. Tako puna srca primiše riječi kako situacija u njihovom progresivnom dijelu zemlje ponosne, nikad nije bila bolja i stabilnija. Ako nešto nije u redu, a dabome da nije, to treba pripisati tome da BiH ima pro-

blema. Ima BiH, a nema manji entitet. Idemo ponovo, problema ima BiH, ali manji dio named Republika Srpska nema, a ako ima, kriva je BiH, od koje, dodaje vrač Manjeg, čavrljajući za jedan od svojih vjernih medija, ovaj dio BiH nije imao nikakve koristi. Za one koji i dalje ništa ne shvataju, predlažu se na uvid naslovne strane printanih medija, na kojima već nekoliko godina piše da je vrač iliti Herr President čuvar nacionalnih interesa Manjeg. Ako još ima sumnje, kao krucijalni dokaz čuvanja spomenutih interesa svakako treba prelistati literarno djelo o Njemu, opet kao čuvaru Manjeg.

Zlobnici će naravno odmah pomisliti da je vrač čuvar rezervata gdje žive gladni, ali oni su srećom marginalizovani pojedinci, mahom zatrovani mržnjom prema vraču, koji je, kao što se zna, odraz svog naroda. Ogledalo. Znak jednakosti. Konkretnije, vrač, pa se plaza znak jednakosti, jeste narod. Matematički, vrač = narod. Idemo dalje. Narodne pare = vračev džepić. I sve dobrovoljno, još narod budno pazi da ne naiđe neprijatelj iz većeg dijela BiH. Spreman da goloruk zaštiti onog što je jednak oni. Narod na taj način štiti sebe. To samo budale ne vide.

A te budale ili pojedinci, zatrovani mržnjom prema svom narodu koji je, podsjećamo, jednak vraču, odnosno njegovom džepu, zapravo mrze sebe. Oni ne shvataju da su i sami dio jednačine, kojoj niko pametan ne može uzmaći. Obično umisle da su neki novi matematički geniji, tipa onog Carla Friedricha Gaussa, i da će poništiti znak jednakosti. To se naravno nikad neće desiti, jer su njihova matematička pravila izvan svakog srpskog razuma. Idu toliko daleko da mrze i vračev džep, samo zato što je i on srpski. Dok god takvi ne shvataju da kad uživa vrač, shodno jednačini uživa i narod, otvaraju put neprijatelju. Ako i dalje postoji sumnja u vračeve plemenite težnje i ciljeve, što je gotovo nemoguće, sumnjivci dakako ne mogu biti autentični Srbi. Neko je tu morao ubaciti upljvak. Prosto kao pasulj. Neka oni samo traže sreću u Većem, sretan im put. Bolje vrabac u ruci, nego golub na grani.

Da nastavimo s interesima vlasnika Manjeg. Slavodobitno, tumač sudbina svog naroda, potpomognut s oba lakta zaključuje kako građani enormno izdvajaju za rad zajedničkih institucija, odnosno onih na nivou BiH. S druge strane, u interesu istog voljenog puka i njegove beričetnosti, u Manjem se multipliciraju raznorazne nezajedničke agencije od vitalnog nacionalnog interesa gdje uposlenici imaju standard saudijskog princa, a obaveze jednog vrača. Pošteno. Tu su potom ministarstva sa stotinama pomoćnika, portparola, savjetodavaca, čiji je posao da čute, kao i savjetodavkinjama, koje takođe imaju isti zadatak, potom, mnogostruki zavodi za npr., levitiranje pasa, kao nastavak Zakona za zabranu psima-kućnim ljubimcima da šetkaju po banjalučkim ulicama, pa im se preporučuje da se kreću astralno ili pomenutom metodom levitiranja. Da ne zaboravimo sijaset upravnih odbora i mali milion sličnih birokratskih izraslina s rekordnim brojem naprasno svršениh fakultetlija čije police rese diplome iz prestižnih univerzitetskih centara kao što su Mala Vesela Vukojebina ili Gaj na Kraju Svijeta. A predavači, takođe s netom odštampanim diplomama, čija mas-proizvodnja jedina budi nadu u proizvodnju ičega, obično pristigli iz Nečiste Zveke s Druge Strane Rijeke đipaju od sreće... Sav je taj ljudski potencijal upregnut u misiju za sreću malog srpskog čovjeka - garniran zlatnim kreditnim karticama, besplatnim mobilnim aparatima koji podrazumijevaju džabne danonoćne razgovore ka svim krajevima svijeta, dnevnicama, troškovima za

obleku što znači neku Diorovu kijkljicu ili sakoić, neograničenom vožnjom u skupocjenim automobilima koji su najslađi oku prosečnog stanovnika Manjeg, dok krče put preko pješaka ka gradskoj pijaci, vozeći rođaku ministreve žene s očeve strane, treće koljeno. Tu su i svakodnevno mijenjani cvjetni aranžmani, s kojih svako malo prpošna rumena nezavisna aktivistkinja vračeve omiljene stranke, otkine cvjetić i ukrasi njim kosu. Aktivistkinje zapravo i na ovaj način žele pokazati da je nakon nje, najveće, uvijek ona. Jer, borba njihove prethodnice mirnim putem protiv cijelog svijeta, ostala je upisana krvavim slovima u istoriji njihove braće, čime je taj crnooki anđeo sa cvjetićem u vranjoj kosi, ostao putokaz za svakog čestitog čovjeka u Manjem. Svakako, tome treba pridodati i njen genij modnog gurua, nevjerovatnog umjetničkog senzibiliteta. Blago zemlji što je sada ima.

Da se vratimo na dodatne prednosti nezajedničkih institucija po podanike u Manjem. Svakako je prosječan čovjek sretan kada zna da se stomaci njihovih dušebrižnika pune ćufticama od lososa, sa nadjevom od lotosovog cvijeta, garniranog s anisom u propupalom stanju ili od prepelica spravljanih na način Luja XVI uz nezaobilazni Dom Perignon, koji se doprema avionima kompanije AIR Srpska, potom srnećim plečkama u umaku od ribizla i tako dalje.

A narod, koji je i dalje opsjednut time da je i sit i obučen, zbog one pogrešne bajke, sad je još i dvostruko veseo, jer ništa ne smije biti zajedničko. Ponajmanje ono što je i sam imao u Manjem. Telemekom, banke, tvornice, rafinerije und so waiter. To ne samo da nije zajedničko, niti će ikad biti, već je isključivo njegovo. Ili gotovo njegovo. A kad je nešto njegovo, shodno poznatoj jednačini On = narod, i njihovo je. Još uvijek se s jezom sjećaju prošlog oktobra kada je, iako mala, ipak postojala bojazan da vrač Manjeg možda više neće biti u znaku jednakosti s njima. Utoliko je bila veća njihova sreća kada su nakon svih izbornih Scila i Haribdi bili nazočni vračevom veselju i tapšanju ručicama u ritmu orkestra za sahrane, pardon veselja. Nigdje njima nije bolje, do na na njegovom.

I, eto nove nafake. Jer tu je vrač, koji će se baš kao onaj Huso branilac iz vica potruditi da nafake, po srpski – klepki, nikad ne usfali. Dostojanstveno kao i obično, narod će poći ako treba, a treba, i na dugo obećavani referendum, kako bi rekao istorijsko NE Sudu i Tužilaštvu na nivou BiH. Jer, vrač čuti prijekorno da oni sude samo Srbima. Pa šta ako su ti Srbi kojima se sudi i ratni zločinci, dobar narod se identifikuje i sa onima koji su činili zločine u njegovu ime. A vrač je uvijek u pravu, i ne samo to, i dalekovidan je, prenose svi mediji, redom njegovi, svi lojalni, svi zbrinuti, svi nezavisni od nezavisnosti.

Dalekovidno, vrač u tmastim noćima vidi i ono što njegov narod ne vidi zbog tame. Kako sude Njemu. Neće Njemu niko suditi, pa taman taj neko imao i predznak Veći. On ima svoju čarobnu formulu, jednačinu, jedinstvenu i što je najljepše srpsku. Kad on stavi taj znak jednakosti između sebe i naroda ponovo, kad se oni izreferendišu, nema tog pripovjedača koji će bolje od njega da priča svoju priču. O sitom, obučenom i nadasve sretnom narodu, gdje niko nije go, uključujući i njega.

Jer, biti čuvar, kako to gordo zvuči.

**Da li je na pragu velika
prekretnica u Europi?
I da li je pobjeda Wildersa
u Nizozemskoj najava
tsunamija općeg
europskog populizma?**

Šok u Nizozemskoj

Piše: Gojko Drljača

Objavljeno: 23. studeni 2023.

Kad su shvatili da su ostvarili uvjerljivu pobjedu na izborima, članovi tima **Geerta Wildersa** počeli su se grliti i klicati od sreće. Novinari koji su u haaškom predgrađu Scheveningenu kroz zaštitno staklo gledali tu desničarsku euforiju, mogli su čuti taktove pjesme “Eye of the Tiger”, hita proslavljenog osamdesetih još u prvom “Rockyju”. Wildersova pobjeda dokaz je da se na političkoj karti Europe zbivaju tektonske promjene. Na izbornoj pobjedi Wildersu su odmah čestitali **Viktor Orban** i **Marine Le Pen** – i to uz velike doze oduševljenja. Le Pen je Wildersov uspjeh proglasila “spektakularnim” te konstatala “rast privrženosti obrani nacionalnih identiteta”. Što se može zaključiti iz očiglednog rasta političke popularnosti rigidnih desnih pokreta u EU? Jedno je sigurno – politički trendovi otkrivaju kako na većem dijelu starog kontinenta stranke klasičnog lijevog političkog spektra nemaju adekvatan odgovor na aktualne brige biračkog tijela.

To što je Orban čestitao Wilderu na izbornoj pobjedi hitom Scorpionsa “Winds of Change” vjerojatno djelomično ima veze sa seljačkim afinitetima desničara za već pomalo dekadentnu pop-metal-hard-rock scenu, ali puno više s vrlo direktnom političkom porukom – vjetar promjena! Taj vjetar promjena na koji se pozivaju i Le Pen i Orban u “političkoj meteorologiji” mogao bi se tumačiti kao generiranje europske oluje stoljeća.

U Italiji je izrazito populistička vlada bivše neofašistice **Giorgije Meloni** uspjela preživjeti cijelu godinu na vlasti, što čak i analitičari

ozbiljnih medija tumače kao “dokaz” sposobnosti prilagodbe vrlo neobičnog režima. Kad su analitičari Moody’sa u petak čak popravili kreditni rejting Italije, koji je bio pred padom u kategoriju čistog investicijskog smeća, zapravo su dali legitimitet zbrkano-nestručnom upravljanju trećom ekonomijom Europe. Iako je potpuno jasno kako ono što radi Meloni u Italiji nije niti blizu onoga što bi prosječni analitičar bilo koje rejting agencije trebao pohvaliti, čak se najuglednije procjeniteljske kuće prilagođavaju političkoj dominaciji jeftinog desnog populizma. Drugi razlog zašto je Italija zadržala rejting unatoč populističkim javnim politikama jest navodni strah Moody’sa od šireg paneuropskog financijskog kolapsa, ako bi srušili kreditni rejting Italije.

U Njemačkoj je jačanje ekstremnog AfD-a postalo opće mjesto novinskih izvještaja, ali je puno važnije da su dio retorike radikalne desnice počele koristiti mainstream stranke, kao što je CDU. Velike stranke prilagođavaju se političkoj potražnji birača. Zaokret u pitanjima zajedničke zelene budućnosti, energetske sigurnosti, migracija..., upečatljiv je i na njemačkoj medijskoj sceni. Od napada na Gazu, primjerice, vodeće njemačke novine Bild napravile su oštar zaokret uređivačke politike prema cijelom nizu pitanja; čak su izdali Manifest u 50 točaka, koji je u osnovi proglasio kraj toleriranja običajnih, kulturnih i vjerskih raznolikosti imigranata. Donedavno je tako nešto u njemačkim medijima, koje resi izrazita politička koherentnost, bilo nezamislivo.

Wildersova pobjeda u ovakvom širem europskom kontekstu – gdje u dvije od tri najveće članice pratimo izrazitu evakuaciju birača prema desnom populističkom spektru – donosi poruku kako klasični centar, desnica i ljeвица ne samo da loše adresiraju brige građana,

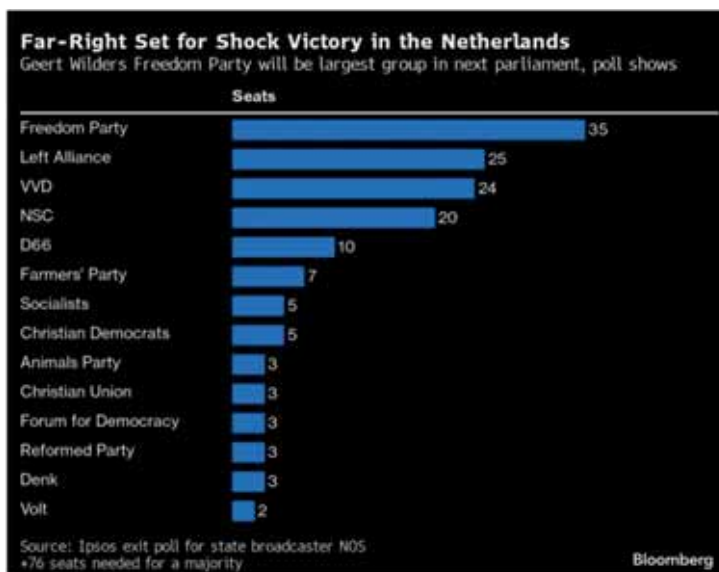
nego je jasno kako su svojim neuvjerljivim ili pogrešnim politikama uzrok burnih političkih transformacija.

Čak 80 posto Nizozemaca koji su podržali Wildersov PVV kao bitno pitanje detektirali su imigrante, odnosno nacionalne procedure za traženje azila. Pri ovome treba voditi računa da je pitanje imigracije 52,5 posto birača ocijenilo kao najvažniji problem Nizozemske. S obzirom na to da Nizozemska ima 10,4 milijuna birača, a da je Wildersov PVV dobio oko 2,5 milijuna glasova, ispada da je samo polovina od onih koji smatraju da je politika prema imigrantima glavni nacionalni problem Nizozemske glasalo za radikalni PVV. Drugim riječima, postoji još 2,5 milijuna Nizozemaca koji se ne vide u pomalo čudnom društvu izrazito anti-islamističkog PVV-a, ali također smatraju da njihovo društvo ima krupan problem koji nije dobro reguliran. Znači li to da PVV ima dodatni potencijal rasta za još 2,5 milijuna glasova i dosizanje neslućene političke dominacije u Nizozemskoj, ili će neke druge političke stranke prilagoditi svoje narative, odnosno politike? U osnovi ovo pitanje ne predstavlja dilemu, jer je sasvim logično očekivati prilagodbu političara političkoj potražnji, odnosno pretežitim stavovima građana. A sličan trend može se uočiti u više članica EU, koja je kao zajednica europskih naroda upravo pod pritiskom velikih članica da mijenja svoja temeljna pravila.

Dvije godine divljanja europske inflacije može tretirati kao političko anti-iznenađenje. Za čak 75 posto birača PVV-a troškovi života su vrlo važno pitanje, dok je čak 61 posto nizozemskih birača u anketama izjavilo kako je pitanje troškova života najvažnije. U Nizozemskoj, dakle, oko 6,5 milijuna glasača procjenjuje kako im je inflacija nagrizla životni standard, što je pak povezano sa širim spektrom zelenih, energetskih i sigurnosnih politika. No kao i kod problematike imigranata, tako i kod pitanja troškova života imamo još 4 milijuna Nizozemaca koji su najviše zabrinuti zbog standarda, ali nisu glasali za Wildersa, tj. PPV. Nakon zadnjih rezultata izbora jasno je da će sve stranke nizozemske politike puno ozbiljnije adresirati troškove života kao determinantu političkog uspjeha. Sličan rasplet, uz određenu dozu simplifikacije, može se očekivati i u dijelu drugih članica EU.

Iz nizozemskih podataka o percepciji važnosti, odnosno težini pojedinih političkih pitanja među biračima, može se zaključiti kako su klasične umjerene stranke čak prošle jako dobro jer su većim dijelom zanemarile trenutačno raspoloženje birača oko ključnih pitanja. Više-manje nizozemski politički mainstream ostao je na zasadama retorike čija je održivost odnosno racionalnost nagrizena još u prvoj polovini 2000-ih, ali je inercijom preživjela do danas, pretvorivši pritom cijeli niz krupnih dilema u “provjerene” istine, tj. političke dogme. To je pak uzrokovalo treći ključni problem za tradicionalne stranke koji je, što je simptomatično za cijelu Europu, identificiran kao vrlo važan na nizozemskim izborima – radi se o općem padu povjerenja prema politikama stranaka na vlasti. U Nizozemskoj je 60 posto građana konstatiralo kako nemaju povjerenja u vladu, u njezine norme i vrijednosti. Govorimo, dakle, o 6,5 milijuna Nizozemaca koji smatraju da im vlada jednostavno nema smjer, pa se ne čini da je 2,5 milijuna glasova za PVV ogroman politički uspjeh. Prije ispada da su u Nizozemskoj desničari gladni izbornih uspjeha uporno neodgovorno ponavljali ono za što su procijenili da birači žele čuti. Kao i kod imigracije i životnog standarda, ovo pitanje rasta nepovjerenja prema sposobnosti tradicionalnih stranaka da adresiraju najosjetljivija pitanja na rascjepkanoj političkoj sceni zapravo djeluje kao raketno gorivo populizma.

Rezultati izbora u Nizozemskoj – pobjeda Wildersa bila je šokantno uvjerljiva te stoga emitira širu paneuropsku poruku tradicionalnim strankama centra, ljevice i desnice – niste se prilagodili

emocijama birača, odnosno njihovim nesigurnostima (izvor: Bloomberg, Ipsos).

Wilders je specifičan desni populist. Do prije nekoliko godina izrazito se ograđivao od Le Pen i posebice talijanske neofašističke scene. Nije mu odgovaralo da ga nizozemski birači povezuju s politološki i etički kontroverznim pokretima. Sad ta distinkcija više nije važna. Zahvaljujući kombinaciji nezadovoljstva, osjećaja nesigurnosti i anti-islamističkih sentimenta, koje je Wilders osobito vješto koristio, na razini cijele Unije sad se otvara strateško pitanje što i kako zajedno dalje.

Osim što je Wilders kvaziliberal-islamofob (zalaže se npr. za slobodu govora, ali traži zabranu Kurana), on je izraziti euroskeptik. Wilders je Nizozemcima već obećao referendum za izlazak iz EU. S obzirom na to da je Nizozemska jedna od šest država-osnivačica EU, bilo kakvo udaljavanje države koja se može smatrati jezgrom zajedništva u Europi od zajedničkih europskih normi, politika, institucija..., za EU bi bio možda nepremostivi izazov. Moguće je da Nizozemci neće biti za exit iz EU kao Britanci, ali ne treba zaboraviti da se radi o jednoj od štedljivih, bogatih i fiskalno stabilnih nacija, koje sve teže gledaju na pitanje financijskog subvencioniranja neodgovornijih članica.

Čak i ako neće izgurati Nizozemsku iz EU, jasno je da bi Wilders značajno mogao utjecati na izmjenu zajedničkih EU receptura za zaustavljanje klimatskih promjena i promjenu migracijskih strategija. Ako zamislimo kako bi mogla izgledati politička situacija u EU sljedeće godine uz hipotetsku pobjedu **Donald Trumpa** na američkim izborima, postaje jasno da – uz europske Wilderse..., te dezorijentirane političare tradicionalnih stranaka, možemo nakon Orbanovih vjetrova promjene doista očekivati oluju stoljeća.

U Nizozemskoj je još preostao scenarij u kojem će se sve ostale stranke udružiti protiv Wildersa, ali to je politički sklizak teren. Ako zbog opravdane paranoje onemogućite izbornom pobjedniku da tradicionalno formira vladu, stvarate ogroman broj glasača koji s pravom mogu reći da su prevareni.

Ovako situaciju opisuje Bloomberg: “Nada nizozemskog naroda je da će dobiti svoju zemlju natrag”, rekao je Wilders. Njegovi izgledi da vodi sljedeću vladu ovisit će o njegovoj sposobnosti sklapanja saveza sa suparnicima više u središtu. U svom postizbornom govoru, Wilders je pozvao na koaliciju koja bi uključivala liberalni VVD, donedavno na čelu odlazećeg premijera **Marka Ruttea**, što je naznačilo da bi mogao biti spreman vladati zajedno s njim.

MIRO BJELIĆ

”ŠTO NA UMU, TO NA DRUMU”

Tekst je objavljen i u sarajevskom dnevnom listu Oslobođenje 18. decembra 2023. godine

Tekst i design:
REUF JAKUPOVIĆ
ecko@graposi.se

Kada god iz Švedske dođem u rodnu mi Banju Luku, taj prelijepi grad na obalama zelenog Vrbasa, jedno mjesto u gradu obavezno zaobilazim, čak ni očima ne želim da ga vidim, a jedno obavezno posjećujem. Mjesto koje zaobilazim je park koji nosi ime narodnog tribuna Petra Kočića. Od daleke 1931. godine, kada je izgrađen, pa sve do njegove rekonstrukcije 2006. godine, park je bio istinski ponos Banje Luke. I rado sam ga posjećivao. A tom rekonstrukcijom, začetom u ko zna čijem mozgu, park je unakažen i postao je ruglo grada. U zamjenu za zeleno rastinje i prelijepu fontanu, park je tada dobio jednu staklenu nakaradu i siva betonska korita s vodom, koja podsjećaju, Bože mi oprost, na pojila za stoku. A mjesto koje obavezno posjećujem je kafić koji danas nosi ime Kafe Bar 988. Od

1980. godine, kada je i ponio ime 988 te kada je po prvi put primio goste, pa sve do danas, ovaj ugostiteljski objekat, jedan od prvih ove vrste u Banjoj Luci, kultno je okupljalište prije svega sportista, nerijetko vrhunskih, ali i ljubitelja sporta uopšte. Rukomet je, kada je u pitanju veza ovog kafića i sporta, u prvom planu. Ništa čudno. Vlasnik kafića decenijama je bio Miro Bjelić (sada je to njegov sin). A Miro je istinska legenda rukometnog kluba Borac, najprije kao igrač, a potom i kao funkcioner, bolje rečeno menadžer. I upravo je on taj oko koga se okupljaju sportisti i ljubitelji sporta, kao što se oko matice okupljaju pčele. Tako je bilo od prvog dana, a tako je i danas, kada je on svoj nekadašnji cjelodnevni boravak u kafiću sveo na otprilike dvosatni boravak, što za njegove godine baš i nije malo.

Prijateljstvo od malih nogu

S Mirom me vežu mnoge uspomene, evo već više od 65 godina. Vršnjaci smo i išli smo u istu tada osmogodišnju školu „Vuk Karadžić“ i igrali rukomet za školsku reprezentaciju, koja je kao klub pod imenom Mladi Krajišnik nastupala na lokalnim takmičenjima. Ovaj klub je iznjedrio čak šestoricu rukometaša koji su kasnije postali prvoligaški igrači. S Mirom sam igrao i za Borac, ali svega nekolilko utakmica, jer sam preselio u Zavidoviće, gdje sam igrao za Krivaju. Nakon toga se nas dvojica nismo susretali baš često, sve dok ja, nakon nekoliko zavidovičkih godina, nisam preselio u Doboju. Tu u Doboju sam kratko vrijeme igrao za dobojsku Slogu, a nakon toga bio sam funkcioner u ovom klubu, koji je kasnije postao i prvoligaš (ja tada izabran za predsjednika kluba). Od tada smo se Miro i ja susretali i kao „protivnici“: on Borčevac, a ja Slogaš. Kako sam ja bio i u rukovodstvu u svijetu poznatog dobojskog rukometnog TV Turnira šampiona, a čiji je redovni učesnik bio Borac, susretali smo se nas dvojica i tokom turnira. Nakon što sam se početkom rata u Bosni i Hercegovini obreo u Švedskoj, s Mirom sam se susretao, kako rekoh, svaki put kada bih došao u Banju Luku.

Tako je bilo i za vrijeme mog boravka u Banjoj Luci krajem septembra i početkom oktobra ove godine. Svakog dana sam bio s Mirom. I svakog dana je naš susret započinjao s Mirinim pitanjem „de si“, nakon čega bi slijedila sočna psovka. Odmah potom slijedilo je novo pitanje „šta š popiti“. A onda dvosatno druženje, nikada nas samih – uvijek je tu s nama bilo i drugih Mirinih prijatelja. Razgovorima o sportu, napose o rukometu, nikad kraja. Sve dok Miro ne bi rekao da je vrijeme da ide kući da se odmori, što se bez pogovora poštovalo. I upravo ti ovogodišnji razgovori uvjerali su me da je Miro zaslužio da o njemu sportska javnost, a posebno rukometna, sazna nešto više. Uvjerali su me i da ga ja poznajem toliko dobro da se smijem usuditi da o njemu sročim jednu rukometnu sagu, koja bi trebala da ostane kao pisani trag o čovjeku za kojeg, kao rijetko za kog, vrijedi narodna izreka „što na umu, to na drumu“. A upravo zbog tog „uma“ i tog „druma“, Miro i jeste kontroverzna ličnost: ili ga voliš ili ga ne voliš. Na svu sreću, onih koji ga vole je mnogo, mnogo više.

Kada sam Miri rekao da namjeravam napisati i u novinama objaviti priču o njemu, usprotivio se. Pri tome je iznio i razloge svog protivljenja. Kada je vidio da to njegovo protivljenje ne pije vode, da ću ja to uraditi bilo njemu pravo ili ne, pristao je, poprativši to riječima: „Dobro, neka bude kako ti hoćeš, samo nemoj pretjerati. Nemoj, bolan, da se ni ja sam ne prepoznam u toj tvojoj priči.“ I evo, dragi čitaoci, te moje priče o Miri Bjeliću – prepoznao se on ili ne u njoj. A ja vjerujem da će te ga vi u njoj svakako prepoznati.

Ovako je počelo: Miro (stoji prvi sdesna) u dresu Mladog Krajišnika

U Borcu već s petnaest godina

Miro Bjelić je rođen u Arandjelovcu 23. juna 1943. godine. Njegovi roditelji su, naime, u toku Drugog svjetskog rata napustili Banju Luku i s kćerkom se obreli u malom šumadijskom gradiću Arandjelovcu, iz kojeg su se u Banju Luku vratili po završetku rata. Još kao dječacić Miro je zavolio sport, posebno igre s loptom. Već 1957. godine igrao je za pionirsku selekciju fudbalskog kluba Borac, ali se te iste godine prešaltao na vaterpolo i igrao za vaterpolo klub Mladost, koji je bio pri KAB-u. No, i tu se nije dugo skrasio. Ljubav prema rukometu je prevladala i Miro je već 1958. godine u rukometnom klubu Borac, koji je samo godinu dana ranije postao član novoformirane Prve savezne lige te pobjednik Kupa Jugoslavije. Prvi rukometni trener bio mu je prof. Ante Friganović Šjor, po nepodijeljenom mišljenju najsvestraniji sportista svih vremena u Banjoj Luci. Šjor je tada, između ostalog, bio i rukometaš Borca.

I tu u Borcu, zapravo, i započinje Mirina rukometna priča, koja neprekidno traje – s pravom se tako može reći – evo već 65 godina. Kakav je Miro talenat za rukomet posjedovao, najbolje govori činjenica da je, kada je postao Borčevac, imao samo petnaest godina. A Borac je već tada krčio put ka vrhu jugoslavenskog rukometa i imao nekoliko državnih reprezentativaca te u samo nekoliko narednih godina dva puta postao prvak Jugoslavije (1959. i 1960), a tituli pobjednika Kupa Jugoslavije iz 1957. pridodao još dvije titule (1958. i 1961). Nakon toga, nije na odmet pomenuti, Borac je imao nekoliko sušnih godina, tako da je naredna titula prvaka Jugoslavije došla tek 1973, a titula pobjednika Kupa Jugoslavije nešto ranije, 1969. godine. Poslije toga uslijediće Borčevo zlatno doba. Naime, u osmoj deceniji prošlog stoljeća Borac će osvojiti pregršt titula, što prvaka Jugoslavije, što pobjednika Kupa Jugoslavije. A popeće se i na „krov Evrope“ – pobjedom nad danskom Fredericijom (17:15) 11. aprila 1976. godine u Banjoj Luci osvojiće titulu evropskog prvaka.

Kao ljevoruk, Miro je igrao na desnoj strani, skoro isključivo kao desno krilo. Imao je dobar i za oko lijep ulaz-skok u golmanski prostor i precizan šut. Ali, to mu tada nije pomoglo da bude standardni prvotimac Borca. Jer, na poziciji desnog krila neprikosnoven i u Borcu i u reprezentaciji Jugoslavije bio je već iskusni takođe ljevoruki Bartol Rodin.

Miro, željan igre, a ne klupe, 1960. godine napušta Borac i prelazi u Mladost, drugi banjolučki rukometni klub, koji se takmičio u nešto nižem rangu. Tu u Mladosti, pod budnim okom poznatog trenera Branka Jankovića, Mirin kvalitet dolazi do punog izražaja: najbolji je strijelac lige u kojoj se Mladost tada takmičila. Ali, ne može Miro bez Borca i već nakon pola godine u dresu Mladosti, ponovo je u Borčevom dresu, koji neće skidati narednih petnaest godina.

Miro otkrio Nebojšu Popovića Popa

U Borčevom dresu prošao je Miro sito i rešetio. Učestvovao je u osvajanju pet titula prvaka Jugoslavije i šest titula pobjednika Kupa Jugoslavije. Mada je u Mirino vrijeme Prva liga Jugoslavije imala mali broj klubova, ipak je Miro nanizao 236 prvoligaških nastupa i pritom postigao 392 gola (ne računajući sedmerce). I po broju prvoligaških nastupa i postignutih golova u tim nastupima, Miro je na sedmom mjestu Borčeve liste velikana za period od osnivanja 1950. pa do Mirinog oproštaja od rukometa 1975. godine. Svojevrsan kuriozitet je da je Miro i na dresu imao broj sedam, tako da je kod njega sve u znaku tog broja.

Kada smo već kod ovih brojčanih podataka, prilika je da kažemo da isti broj titula kao i Miro ima još samo jedan igrač iz te zlatne generacije Borca. To je Nebojša Popović Pop, dugogodišnji pivotmen Borca i reprezentacije Jugoslavije.

Popović je – da i to pomenemo – apsolutni rekorder u Borcu po dužini igračkog staža, po ukupnom broju odigranih utakmica i po ukupnom broju datih golova. Impresivne su to brojke: nanizao je nenadmašni Popović, u igračkoj karijeri dugoj dvije decenije, oko 400 nastupa i pritom postigao oko 1.700 golova.

A baš tog Popovića u Borac je doveo Miro. „Ko zna šta bi se desilo da ja, tada još mlad igrač, jedne prilike nisam gledao utakmicu između dva razreda učenika gimnazije“, započe Miro svoju priču o Popoviću. A onda mu se jezik razveza: „Ostao sam zapanjen igrom, odnosno bacanjem u golmanski prostor (šljaka je u pitanju kao podloga igrališta) i šutiranjem jednog debeljuškastog dječarca. Pridem ja njemu i nagovorim ga dođe na trening Borca, a potom treneru Borca Voji Misaljeviću kažem da sam pronašao rukometni dragulj. I zaista, nakon samo nekoliko mjeseci Popović je bio standardni prvotimac. Te neobične rukometne anegdote rado se sjećam, a bogme ni Popović je nije zaboravio.“

Učestvovao je Miro i u Borčevom pohodu ka tituli evropskog prvaka. Najprije u sezoni 1974/75, kada je Borac u Dortmundu u finalu izgubio od istočnonjemačkog Forverca, a potom i u sezoni 1975/76, kada je Borac, kako već rekosmo, postao prvak Evrope. Ova dva međunarodna takmičenja imaju posebno mjesto u Mirinom sjećanju. Pustimo ga da o tome sam priča.

„Kada smo, vjerovatno premoreni bespoštednom borbom u uzvratnoj polufinalnoj utakmici protiv bukureštanske Steaue, izgubili finalnu utakmicu u Dortmundu – zastade Miro na trenutak pa uzdahnu i nastavi – svi smo bili deprimirani. U takvom stanju ja donesem odluku: dosta je s rukometom. Tom odlukom posebno sam obradovao suprugu, kojoj je bilo već preko glave mog čestog odsustvovanja od kuće.“ Ne čekajući da Miro eventualno nastavi pričati, naglašeno znatiželjno ga priupitah: „Pa kako onda da se nađeš u ekipi Borca koja se slijedeće godine okitila titulom prvaka Evrope?“ Miro se onako šeretski osmjehnu pa reče: „Eh, kako, ne bi toga bilo da nije bilo Pere Janjića, tadašnjeg Borčevog trenera, a mog nekadašnjeg saigrača u Borcu. Nije Pero mogao dozvoliti da se

ja, nakon što sam skoro dvije decenije znojem natapao Borčev dres, ne okitim tom laskavom titulom. Bio je uporan u nagovaranju da se reaktiviram. I uspio je u tome, tako da sam i ja učestvovao u tom Borčevom pohodu ka tituli evropskog prvaka. Tako i ja, eto, imam to visoko odličje evropskog rukometa. Nakon toga bio je fajront, definitivno sam patike okačio o klin.“

„Dobro. Miro – rekoh mu – bio si zaista odličan igrač, veliki rukometni znalac, gotovo virtouz, a ipak nisi ponio dres s državnim grbom. Kako to objašnjavaš?“ Pomalo sa sjetom u glasu objasni Miro taj paradoks: „Najprije, na poziciji desnog krila u moje vrijeme bila je izuzetno velika konkurencija. Zatim, ja sam po prirodi pomalo nonšalantan pa sam i rukometu prilazio kao igri i zabavi. Ipak, jednom sam bio pozvan na pripreme reprezentacije Jugoslavije, ali mi se zalomilo – mada sam došao na stanicu, propustio sam voz. I ode mast u propast, nikad više nije mi se pružila druga prilika. Eto, i dan-danas žalim za tim “.

Pretrajujući uzduž i poprijeko Borac iz Mirinog igračkog perioda, pitao sam Miru s kojim igračima je posebno dobro sarađivao u igri, a s kojim se najviše družio van igre. „S Jerolimom Karadžom Jerkom i Popovićem“, bez razmišljanja odgovorio je Miro na prvi dio pitanja. A potom je nastavio: „Kada ovoj dvojici pivotmena doturiš loptu na liniju šest metara, što sam ja često radio, budi siguran da će postići gol. U to vrijeme se niko kao njih dvojica nije tako majstorski znao ubaciti u golmanski prostor i pritom šutirati. I s Borom Golićem je takođe bila dobra saradnja u igri. A što se druženja tiče, mada smo svi u Borcu bili dobri drugovi, ipak bih izdvojio Abasa Arslanagića Aku, Boru Golića i Popovića. S njima sam i dan-danas u čestom kontaktu, mada oni žive u inostranstvu.“

Pitam Miru i ko je, po njegovom mišljenju, najbolji igrač u Borčevoj istoriji, dugoj evo već više od sedam decenija. Miro odgovora kao iz topa: „Ja bih, bez ikakve dileme, izdvojio trojicu – Karadžu, Arslanagića i Zdravka Rađenovića Belog. A ako se već moram odlučiti samo za jednog, onda je to Arslanagić, ubica sedmeraca, što je samo jedan od njegovih mnogih nadimaka.“

Ovako je završilo: Miro (čučni prvi slijeva) u dresu Borca

Aktivan u rukometu i nakon igračke karijere

Nije Miro Bjelić, nakon igračke karijere, napustio rukomet i, ne daž Bože, okrenuo leđa Borcu. Još kao igrač počeo je da se kali u menadžerskom poslu. Dok je još igrao, obavljao je i poslove sekretara kluba. Pričao mi je jedne prilike Boro Golić da je Miro pripomogao (pritom Golić nije iznosio detalje) da se dobije odigravanje finalne utakmice za prvaka Evrope u Banjoj Luci, što je, vjerovatno, bilo presudno za ishod te utakmice. Godinama je, ako to nije pretjerano reći, Miro bio alfa i omega u Borcu. On se nije mogao mimoći ni kada je u pitanju organizacija kluba, dovođenje trenera, dovođenje igrača... Bio je posebno tijesno vezan za igrače, koji su u njemu imali najveću podršku. I u jugoslavenskom rukometu Miro je visoko kotirao.

Možda je o Mirinim menadžerskim sposobnostima najbolju ocjenu svojevremeno dao legendarni Veselin Vujović, najbolji jugoslavenski i svjetski rukometaš 80-ih godina prošlog stoljeća. Kaže, naime, Vujović: „Miro Bjelić je učinio mnogo za rukomet, bio je čovjek ispred svog vremena, vukao je dalekovide poteze 70-ih i 80-ih godina. Spoznao sam to ne samo iz tih poteza, nego i iz razgovora s njim u njegovom kafiću. On je, po mom mišljenju, rukometna legenda.“ A kada to kaže Vujović, onda je to tako i nikako drugačije.

Miro ni danas ne može da sjedi skrštenih ruku. Nerijetko se oglašava i u sredstvima informisanja – kada je u pitanju banjolučki sport, a napose rukomet, odnosno Borac. Opravdano kritikuje, dobronamjerno savjetuje, konstruktivno predlaže... Ali, čini se, da to nema nekog efekta i da to sve više liči na borbu onog Cervantesovog Don Quijotea protiv vjetrenjača. Vidjećemo kako će proći i najnovija Mirina ideja (upućena gradonačelniku Banje Luke) da se u objektu bivšeg DTV Partizan formira Kuća slavnih, kako je to Miro formulisao. Naime, on smatra da su banjolučki nosici titula olimpijskih i svjetskih šampiona (a mnogo ih je) zaslužili da se nađu u tom posebnom kutku u hramu sporta, kako mnogi nazivaju pomenuti objekat, te da im se i na taj način oda dužno priznanje, a istovremeno da taj kutak mladim i talentovanim sportistima Banje Luke bude inspiraciju da i oni dosegnu neslućene visine kao i njihovi prethodnici.

Možda bi to bila dodatna inspiracija i za Mirine tri unuke (djeca Mirine kćerke Milane), pored toga što im je deda, razumljivo, najveća inspiracija. Naime, one su redovni posjetioci pomenutog objekta, u kojem predano vježbaju, u čemu imaju dedinu podršku. I Mirin unuk (dijete Mirinog sina Nemanje) ima sklonost ka sportu. Njegov izbor, međutim, nije rukomet nego fudbal. „Ništa za to – pravda ga Miro – sport je sport, samo bih volio da me prevaziđe.“ Ljubav prema sportu Mirine unuke su naslijedile od majke, koja je bila darovita plivačica, a unuk od oca, koji je bio rukometaš (u Borcu, naravno). Kad smo već kod Mirine unučadi, svečetero vole Mirino društvo. „Kod dede nam je uvijek najveselije, on je tako neposredan i duhovit“, uglas kažu. A i Miri je veselo s njima.

Šta je to što je Borac činilo velikim

Na kraju ovogodišnjeg druženja Mire Bjelića i mene, prije nego ću se vratiti u Švedsku, postavio sam mu kompleksno pitanje: „Hajde, Miro, reci mi, najkraće što možeš, šta je to što je uticalo da Borac godinama bude veliki ne samo u jugoslavenskim okvirima?“ Miro se na trenutak zamislio, a onda razvezao priču. Evo te njegove priče, koju sam sažeo da kraće ne može.

Prvo, Borac je već od samog osnivanja imao vlastitu igračku bazu, koja je neiscrpan izvor imala u tada osmogodišnjim školama, a posebno u školama srednjeg obrazovanja, u kojima su se redovno organizovala prvenstva. Međutim, kada je to bilo potrebno, dovođeni su i manje-više afirmisani igrači iz drugih sredina, prvenstveno zahvaljujući preporuci Borčevih igrača koji su imali kontakt s njima. Tako je, na primjer, Arslanagić doveden na preporuku Petra Perovića, a Rađenović na preporuku Popovića.

Drugo, Borac su trenirali afirmisani treneri, prvenstveno ponikli u ovom klubu. Da nevedemo samo primjer trenera nad trenerima, Pere Janjića, koji je od prosječnog Borčevog igrača izrastao u nadprosječnog trenera.

Treće, klupski ljekari uvijek su bili vrhunski banjolučki ljekari, bez obzira na njihovu specijalnost. I svi oni bili su predani svom poslu u klubu... igrači su u njih imali neograničeno povjerenje. Da ovog puta pomenemo samo ortopeda dr Ekrema Vehabovića, koji je dugi niz godina bio vjeran Borcu.

Četvrto, najuže rukovodstvo kluba bilo je, po pravilu, vrlo autoritativan sastav, biran uglavnom iz redova privrednika ili političara. Nije, onda, ni čudo što je Borac igračima uspješno rješavao stambeno pitanje, pitanje zaposlenja ili školovanja... i mnogo čega drugog. Nije bilo obećanja koja se nisu ispunjavala. O predsjednicima kluba da i ne govorimo. Teško je nekog izdvojiti. Ipak, ćemo izdvojiti Marka Ančića, ne samo po tome što je bio dobar predsjednik. On je, naime, za sve sportske manifestacije u Banjoj Luci plaćao ulaznice (mada nije morao) pa čak i za rukometne utakmice u kojima igrao Borac.

Peto, veoma uspješna bila je veza Borca, s jedne i privrede grada, s druge strane. Tako je bilo i kada je u pitanju bila politika grada. Borac je bio kao hipotenuza trougla, u kome su katete bile privreda i politika.

Šesto, decenijama je Banja Luka bila grad rukometa, grad koji je doslovno volio svoje „romantičare s Vrbasa“, kako se širom Jugoslavije uobičavalo reći za rukometaše Borca. Stadion sportskih igara (nekom je kasnije na um palo da ga sruši), a kasnije sportska dvorana Borik uvijek su bili dupke puni, a iz svih grla odjekivalo je: Borac, Borac, Borac...

Danas je rukometni klub Borac, u svakom pogledu, jedna sasvim druga priča.

Mirina unučad s bakom, Mirinom suprugom

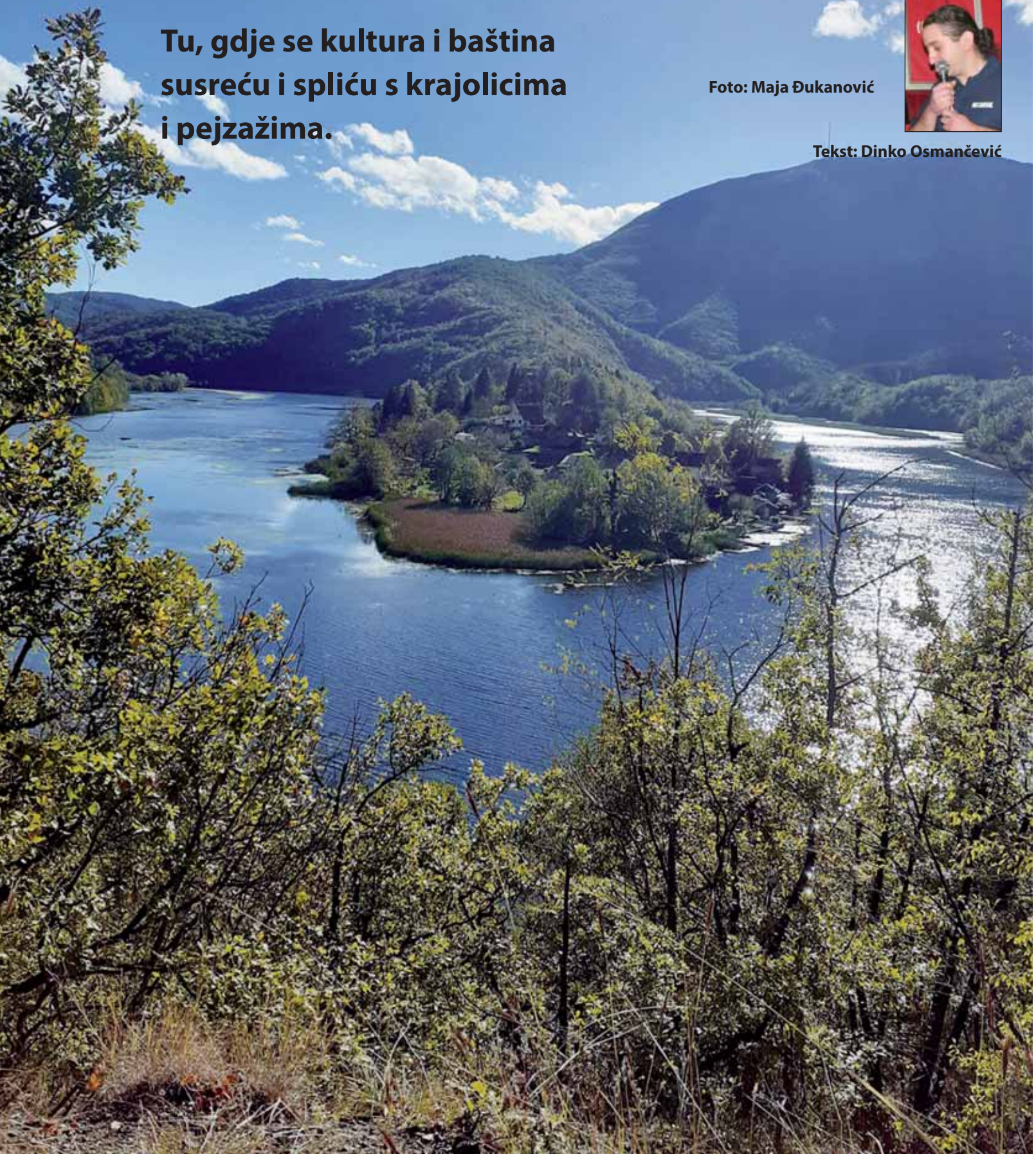
BISERI OVČARSKO-KABLARSKE KLISURE

**Tu, gdje se kultura i baština
susreću i spliću s krajolicima
i pejzažima.**

Foto: Maja Đukanović

Tekst: Dinko Osmančević

U subotu, 4. novembra, u Čačku, nakon susreta sa novinaricom čačanskog Glasa, a povodom mog teksta u Nezavisnim, Čačanska rodna (Čačak prestolnica kulture Srbije) i moje nove knjige aforizama, Maja i ja uputili smo se u obližnje selo Rošci. Ovo selo, podno Kablara, nekada je brojalo blizu hiljadu i po duša, sada je taj broj tek nešto veći od četvrtine nekadašnjih stanovnika. Ali, selo nije pusto, u njemu svoj mir traže i nalaze brojni vikendaši, neki porijeklom odavde, a neki su tu kupili imanja. Selo je inače poznato po kvalitetnoj, gotovo brendiranoj rakiji.

Bile su Zadušnice, pravoslavni praznik posvećen preminulim, pa smo sa Majinom sestrom Višnjom i zetom Vulom obišli vječnu kuću majinog oca Stanimira. Vule je iskoristio priliku da mi pokaže nekoliko spomenika na groblju, takozvanih krajputaša. Neki su stari šezdesetak godina, neki i stotinu, a neki su iz 19. stoljeća. Opisuju život i način na koji je pokojnik stradao, obično u nekom ratu, čega je na ovim našim prostorima bilo i previše. Bitan su izvor građe za istoriju sela i kraja, ali i čuvaju neka ranija danas zaboravljena imena. (Ako sam dobro pročitao od zuba vremena već oštećena slova, na jednom je pisalo Viliman.)

Majini roditelji su na svom imanju svojevremeno sagradili vikendicu, više kuću, i oko nje napravili pravi mali raj u cvijeću i voću. Uz imanje protiče i rijeka Kamenica, bistra i bogata vodom pritoka Zapadne Morave. Inače, na Kamenici, nekoliko stotina metara uzvodno, i dalje su vidljivi ostaci stubova željezničkog mosta, iako je pruga davno uklonjena. (Pruga uskog kolosijeka koja je u to vrijeme povezivala Beograd sa Sarajevom.) Baš tu, i dalje stoji gotovo potpuno sačuvan veliki bunker iz Dru-

gog svjetskog rata, koji su za Nijemce sagradili Bugari i kojim su čuvali prilaz mostu.

A, upravo tuda, uz pratnju vjernog psa Mrkija, sutradan smo krenuli u šetnju i uživanje u prirodi. Dan je bio više ljetni nego novembarski i išli smo starim putem ka Ovčar banji. Prošli smo i poduži tunel, star više od vijeka, kojim je nekada pištao voz čiro, a sa druge strane tunela dočekala nas je još ljepša priroda. U prvi mah, meni se učinilo da smo izbili na meandre na Moravi. Maja me je demantovala, tri meandre na Moravi zaista su prelijep prirodni fenomen i usporedive su sa onim mnogo poznatijim na Uvcu, ali su znatno dalje, a mi smo se nalazili na jezeru Međuvršje!

Međuvršje je najveće vještačko jezero na Zapadnoj Moravi i nalazi se na izlazu iz Ovčarsko-kablarske klisure. (Klisura je duga dvadeset kilometara, a najveća dubina iznosi 710 metara!) Jezero je nastalo izgradnjom betonske brane za potrebe hidrocentrale Međuvršje, na trasi stare pruge uskog kolosijeka Užice-Čačak, koja je dalje išla prema Beogradu i Sarajevu. Nadmorska visina jezera je 273 metra, najveća dubina dvadeset metara, a dužina jezera iznosi 11 kilometara. I samo jezero formira meandre i pravi predivan pejzaž bogat florom i faunom, a uz jezero uređena je staza za sportski ribolov, nešto dalje je i kamp naselje. Nije prenaseljeno, iako je sve više vikendica i vikendaša, odbjeglih iz gradske vreve.

Spustili smo se do jedne vikendice uz jezero, žedni vode, ali i čašice razgovora. Ljubazni domaćini, Radisav iz Čačka i Rade iz Beograda, ponudili su nas i sokom, rakijom, kafom. Svijet je mali, obadvojica penzionera koji uživaju u miru i predivnoj prirodi Međuvršja, boravili su

svojevremeno u Banjaluci, a Rade je kao tenkista i svoj vojni rok služio u Zalužanima. Siti razgovora i pozitivne energije, krenuli smo nazad iako nas je do poznatog manastira Jovanje dijelio tek kilometar. Vrijeme je postalo golublivo, krenuo je i jak vjetar, a kući smo stigli na vrijeme da se sklonimo od kiše.

Narednog dana, obaveze su nas nakratko vratile u Čačak, a već popodne krenuli smo autobusom u Ovčar banju. Na teritoriji opštine Čačak brojni su termalni izvori ljekovitih voda i poznati su još od rimskih vremena. Pored Ovčar banje, danas su aktivne još dvije banje, Gornja Trepča i Slatinska banja, ali one nisu u Ovčarsko-kablarskoj klisuri. Ovčar banja smještena je u središnjem dijelu Ovčarsko-kablarske klisure. Nedaleko od banje je Ovčarsko-kablarsko jezero, manje protočno jezero, 7 km dužine i tek do stotinak metara širine, za potrebe podzemne hidroelektrane Ovčar banja, izgrađene još 1954. Nakon prolaska kroz turbine, voda se upravo kod Ovčar banje kanalom vraća u Zapadnu Moravu, a u daljem toku rijeke nastaje ranije pomenuto Međuvršje.

Tople vode Ovčar banje sadrže sumpor, magnezijum, natrijum i brojne druge elemente. Temperatura vode se kreće između 35-38 stepeni i koristi se za liječenje nerava, sportskih povreda i kožnih oboljenja. U banju možete doći i samostalno, bez ljekarskog uputa i uživati u toploj vodi i otvorenim i zatvorenim bazenima. Banja je uređena stazama, sportskim igralištima i igralištima za djecu, klu-pama. Odmorili smo se na malom trgu ispred biblioteke

“Branko V. Radičević” i slikari ispred spomenika ovom književniku, učesniku NOB-a. Nažalost, sa postamenta spomenika neko je ukrao bistu.

Do 19.vijeka, Ovčar banja bila je poznata kao manastirska (Blagoveštanska) banja, pošto se ovaj manastir nalazi iznad same banje. Određeni arhitektonski elementi Raške škole ukazuju da bi manastir Blagoveštanje mogao biti podignut u 12. ili 13. stoljeću. Natpis iznad ulaznih vrata u hram govori da je manastir podignut 1602, a freskama ukrašen 1632. Čuveni Feliks Kanic ostavio je zapis 1866., da je uživao u gostoprimstvu bratstva ovog manastira, a i Maja i ja zaista smo uživali u naročitom miru ovog manastira u kome je monaški postrig primio i patrijarh Pavle 1948.godine.

U Čačak smo se vratili vozom u 17.50. na relaciji Požega-Kraljevo. Ako mislite da je voz kasnio, varate se. Na stanicu je stigao tačno u minutu, radi se o luksuznoj kompoziciji, a već 15 minuta kasnije bili smo u Čačku! (Za nas iz BiH ovo je naučna fantastika.)

Imali smo dovoljno vremena da stignemo na književno veče u gradskoj biblioteci “Vladislav Petković Dis”. Biblioteka se nalazi u prelijepoj zgradi, nekadašnjem Domu vojske. Uz uređenje gradskog jezgra, a grad je zaista prelijepo uređen, i premještanje biblioteke u nove prostorije jedan je od projekata kojim se gradska vlast s razlogom diči. Književno veče bilo je posvećeno čuvenom djelu „Dokazi istorije“ vizantijskog historičara, Laonika Halkokondila, odnosno prevodu tog djela, tačnije onog dijela koji se odnosi na istoriju srpskog naroda, a u prevodu dr. Darka Krstića i dr. Aleksandra Stojanovića. O ovom djelu govorio je i poznati čačanski publicista Vladimir Dimitrijević.

Nakon završetka književne večeri, u prepunoj sali biblioteke, Maja me je upoznala sa profesorom Dimitrijevićem koga smo zamolili da nam kaže nešto više o manastirima Ovčarsko-kablarskog kraja, koji čine takozvanu Srpsku svetu goru. Profesor nam je ukratko rekao o Srpskoj svetoj gori, jer je tema večeri bila druga, ali već to veče na moj mejl od njega stigao je iscrpan tekst o manastirima Ovčarsko-kablarske klisure, kojim bismo komotno mogli posvetiti jednu veliku reportažu, ali i sada pomenimo ukratko:

Po predanju, smatra se da su monasi u ove krajeve, u Nemanjićku Srbiju, stigli iz Vizantije, sa Svete gore, bježeći od papinskih krstaša i da su upravo u ovoj klisuri pronašli svoj mir za tihovanje. Danas je to deset manastira posvećenih Hristovim i Bogorodičnim praznicima – Vavedenju, Blagoveštenju, Sretenju, Preobraženju, Vaznesenju, Uspenju, jedan je podignut u slavu Svete Trojice, a ostali su posvećeni Svetom Iliji, Svetom Jovanu i Svetom Nikoli. I pored toga što su manastiri bili paljeni i

pljačkani, ono što je ostalo govori da su bili centar duhovnog i kulturnog života zapadne Srbije. (Najpoznatiji pisani spomenik je čuveno Nikoljsko Evanđelje nastalo krajem 14. vijeka i pripada bosanskim rukopisima srpske redakcije.)

U utorak, pokušali smo doći do gradonačelnika Čačka, g. Miluna Todorovića, na osnovu ranijih kontakata. Želja nam je bila da i iz prve ruke čujemo o Čačku, prvoj prijestolnici kulture Srbije, o mnogim kulturnim manifestacijama i festivalima koji su, vezano s tim, održani ili će biti održani ove godine u Čačku. Takođe, i o brojnim projektima koji su realizovani u gradu, ali posebno o veoma ambicioznom projektu izgradnje Vidikovca na Kablaru, odakle se kao na dlanu vide sve ljepote Ovčarsko-Kablarke klisure, ali i mnogo više od toga. Mjesto pruža predivnu sliku cijelog kraja desetinama i desetinama kilometara unaokolo. Vidikovac bi imao skaj volk staze, uzletišta za paraglajdere i mnoge druge sadržaje što bi Čačak učinilo poželjnom svjetskom destinacijom. Pogotovo uzevši da je izgradnjom auto puta „Miloš Veliki“ Čačak postao mnogo bliži Beogradu, na svega sat i 45 minuta autobusom! (Naravno, postoje i oponenti ovom projektu, iz nekih ekoloških pokreta, koji pak smatraju da bi došlo do prevelike gradnje i narušavanja prirode.)

Gradonačelnik je nažalost morao na sastanak u Beograd. U jeku je predizborna kampanja u Srbiji i radi se o razumljivim aktivnostima. Ipak, preostalo vrijeme isko-

ristili smo da obiđemo Galeriju Nadežda Petrović, u kojoj povodom sto pedeset godina od rođenja ove velike slikarke traje izložba posvećena noj, a pod nazivom „Nadežda Petrović – Modernost i nacija”. Izložba je podijeljena hronološki i tematski. Razgovarali smo i sa kustosom Galerije, istoričarem umjetnosti Danielom Mikićem, o slikarstvu Nadežde Petrović, i o slikarstvu i umjetnosti uopšte. Daniel je naš zemljak iz Bosanskog Novog i voli Bosnu i njen narod, kao i svoj rodni kraj. (Čestitao je Maji što je uspjela osvojiti jednog Banjalučanina, jer je u našem gradu odnos 1:7! Maja se našla u čudu jer ranije nije čula za ovu banjalučku legendu.) Daniel i sam piše priče, amaterski se bavi fotografijom, a već sprema i svoj roman. Pomenuli smo u razgovoru i poznatu folk pjevačicu, porijeklom iz ovog kraja, Veru Matović, koja posjeduje respektabilnu kolekciju slika među kojima su i dvije slike velike Nadežde Petrović.

Obišli smo kasnije i izložbu o čačanskoj kompaniji Sloboda, u Domu kulture. (Ko od nas nije imao usisivače ove kompanije?) Kao i izložbu slika Kralja Čačka, hvaljenog slikara, muzičara i pjesnika, takođe rođenog Čačanina. Ali, Maju i mene posebno je privukao najstariji fikus na Balkanu, koji je u Domu kulture posađen još 1971., dakle - moja je generacija. Visina stabla do krošnje je 8 metara, obim debla 37,4 cm, a dužina krošnje čak 38 metara. I zaista izgleda nestvarno!

Malo je prostora da bih vam pisao o svim festivalima, izložbama i kulturnim dešavanjima i svemu što se može i treba posjetiti u Čačku (Rimske terme, Gradski muzej, Muzej košarke..) i Ovčarsko-kablarskoj klisuri. Ovo je tek jedan djelić koji predstavlja primjer šta se i kako treba raditi i kod nas. Prije svega, izgradnjom modernih putnih komunikacija, ali i projekata vezanih za kulturu, umjetnost, turizam. Zašto ne praviti projekte prijestolnica kultura, poput ovih u Srbiji? Zar ne bismo voljeli vidjeti Mostar, Tuzlu ili našu Banjaluku kao prijestolnicu kulture Bosne I Hercegovine?

Winnetou posjetio umirovljenog člana plemena Apache

Ivica Zdravković i Želimir Šarić

Legenda koja traje...

Želimir Šarić, jedan od statista u prvom dijelu filma o Winnetou koji je sniman u bivšoj Jugoslaviji, ugostio je Ivicu Zdravkovića koji sada tumači lik indijanskog poglavice.

Piše: Mirza DAJIĆ

Banjalučane je nedavno iznenadio jedan nesvakidašnji susret – imali su priliku da se u svom gradu rukuju s američkim Indijancem obučenim u tradicionalnu nošnju. Oni koji su čitali knjige Karla Maya ili gledali western filmove u kojima su se kauboји sukobljavali s indijancima prepoznali su odmah da je to **Winnetou**, čuveni poglavica Mascalero Apache indijanaca.

Iako su neki sumnjali u autentičnost, ispostaviće se kako se zaista radi o Winnetou, njemačkom glumcu Ivici Zdravkoviću, koji igra u novim filmovima o pomenutom indijanskom poglavici, a zvijezda je Pullman Cityja, kaubojškog grada u Njemačkoj, gdje tumači glavni lik u predstavi "Winnetou". U Bosnu i Hercegovinu i grad Banju Luku došao je zbog Želimira Šarića koji je jedno vrijeme bio Apache, i to prije punih šest decenija. Šarić je bio statista i

kaskader u filmu Winnetou, priča prva – Zlato Apacha, koji je sniman 1963. godine, a koji je režirao Harold Reinl.

Jedanaest filmova snimljeno u bivšoj Jugoslaviji

U periodu od 1962. do 1968. godine snimljeno je 11 filmova o Winnetou na temelju romana Karla Maya, koji su prevedeni na više od 40 jezika i prodani u više od 200 miliona primjeraka. Svi su snimani na području bivše Jugoslavije, a najgledaniji su filmovi svih vremena u Njemačkoj.

Zdravković je odlučio napraviti dokumentarni film o onima koji su učestvovali u snimanju serijala o Winnetou iz šezdesetih godina prošlog stoljeća, a sa Šarićem je zaokružio cijelu priču.

"Učestvovao sam u snimanju prvog dijela priče o Winnetou prije tačno šest decenija. Snimalo se na Plitvičkim jezerima, u kanjonu Zrmanje kod Starigrada, na obroncima Velebita, kod Dubrovnika, Popovo polje kod Trebinja... Učestvovalo je dosta statista iz Like i Dalmacije. Ima anegdota da je bilo teško angažovati statiste za indijance iz Like jer niko nije htio

da se odrekne svojih brkova, da ih obrije. Zato su Dalmatinci "uskočili", ispričao je Želimir Šarić, koji je rođen 1945. godine u Zadru i išao je u prvi razred Gimnazije kada je sniman prvi dio filma i poglavici Apache.

Šarić je objasnio da je u to doba bio atletski građen, da je uzet za statistu, a već drugi dan, nakon probe kostima dobio da odigra malu ulogu. Naglasio je da su ga držali blizu glavnih glumaca tokom snimanja, Pierra Bricea, koji je igrao Winnetoua, Lex Barkera, koji je igrao njegovog pobratima Old Shatterhanda, i Mariu Versini, koja je tumačila lik Nscho-tschi, Winnetouve sestre, te Milivoja Popovića – Mavida, beogradskog glumca koji je igrao u filmu Intschu-tschuna, Winnetouovog oca. Svih četvero su, nažalost, umrli: Barker 1973., Brice 2015., Versini 1994., i Popović Mavid 1994. godine.

"Winnetou otišao u vječna lovišta", bio je naslov tekstova novina u Njemačkoj, Francuskoj, Italji te onih sa prostora bivše Jugoslavije kada je Pierre Brice umro 2015. godine. Glumac, kojeg je proslavila uloga poglavice Apacha, izjavljivao je više puta kako mu je tih šest godina snimanja filmova u kojima je glumio Winnetoua bilo naj sretnije u životu.

Pierre Brice i Želimir Šarić

Ivica Zdravković

Predvodio napad na utvrđenje bijelaca

“U filmu sam bio i kaskader. Zahvaljujući tome što sam bio atletski građen i znao dobro jahati, uskakao sam u te scene kada je trebalo skočiti na konja i jahati ga bez sedla. Čak sam i predvodio indijanski napad na utvrđenje bijelaca. Igrao sam godinu kasnije u neka dva druga filma i okončao tu karijeru prelaskom u Banju Luku gdje je otac radio pa se čitava porodica preselila. Poslije odsluženja vojnog roka počeo sam raditi kao spiker na Radio Banjaluci, a odatle 1986. godine prešao na Televiziju Sarajevo gdje sam radio kao spiker i reporter do početka nesretnih događaja 1991. godine. Sada sam u penziji”, ispričao nam je Želimir Šarić.

Četrdesetpetogodišnji Ivica Zdravković novi je glumac koji igra Winnetua. Rođen je u Njemačkoj, a njegovi roditelji su porijeklom iz Prokuplja kod Niša u Srbiji. Kao dijete živio je nekoliko godina kod bake u Srbiji. Prema sopstvenom priznanju život je posvetio glumi, sa željom da u filmovima igra Indijance, a posebno da jednog dana utjelovi ulogu poglavice Apache Indijanaca, čuvenog Winnetoua, što mu se na kraju i ostvarilo.

Kao dječak je gledao filmove John Wayna, Bruce Leeja, filmove o Tarzanu s legendarnim Johnny Weissmullerom, te western filmove o Winnetou. Sa 18 godina prošao je školu za kaskadere, a igrao je u njemačkim serijama i filmovima „Der clown“, „Alarm fur cobra 11“ i „Die motorrads cops“.

“Gledao sam te filmove kao dječak i ta vatra u meni je počela da gori sve više. Jednostavno, bila mi je životna želja da postanem glumac, prijavljivao se stalno na kastinge, posebno za one za uloge u western filmovima”, ispričao je Zdravković.

Na jednom kastingu 2015. godine primijetio ga je režiser Mike Dietrich, šef magazina „Karl May Treff“, koji je rekao da je isti Pierre Brice te ga je angažovao. Zdravković kaže da je zahvalan tom čovjeku što mu je dao ulogu u novim filmovima i serijama o Winnetou zahvaljujući kojim je postao prepoznatljiv u Njemačkoj.

U pripremama za snimanje serijala western filmova “družio” se često s divljim životinjama,

poput orlova. U jednom od filmova glumio je sa svojim vukom Louiom čije je indijansko ime Kashina, kojeg je šest mjeseci dresirao prije snimanja, živio s njim, te su jeli jedan pored drugoga. Ima i svog konja s kojim je snimao scene gdje galopiraju kroz vatru. Za njih kaže da su mu najbolji prijatelji u životu.

Legenda o Winnetou živi i dalje

Zajedno s prijateljem Zoranom Katićem, hotelijerom iz Starigrada u Hrvatskoj, mjestu u kojem živi Muzej Winnetoua, Zdravković snima dokumentarac o statistima koji su glumili u 11 filmova koji su nastali od 1962. do 1968. godine koji su na prostoru bivše Jugoslavije.

“Sa mnom je zaokružio to traganje o preživjelim učesnicima snimanja filmova o Winnetou u Jugoslaviji. Naše prijateljstvo se nastavlja, a film ide u montažu. S tugom se sjećam pokojnih Bricea, Barkera, Vesini i drugih glumaca kojih više nema. Vrijeme teče dalje, a vječna lovišta čekaju na nas”, ispričao je Šarić.

Gojko Mitić, 83-godišnji reditelj, glumac, kaskader i autor rođen u Leskovcu koji živi u Berlinu, bio je velika zvijezda njemačke kinematografije. Glumio je u 12 western filmova u periodu od 1966. do 1984. godine, najčešće u ulozi Winnetoua, koji su rađeni u Istočnoj

Želimir Šarić

Njemačkoj.

Zahvaljujući glumcu Ivici Zdravkoviću, ljudima iz kaubojskog grada Pullman Cityja, ljubiteljima romana Karla Maya, svih onih koji uživaju u westernima, pa i onih koji održavaju sjećanje na izmišljenog indijanskog poglavicu, te one koji održavaju muzej u Starigradu, legenda o Winnetou živi i dalje.

(Al Jazeera Balkans)

Želimir Šarić i Jaroslav Maruška

La colombe de la paix - Serris - 20 mai 2018

Mirza Morić

„Ptica mira”

Tekst: Džana MUJADŽIĆ

Skulptura bosanskohercegovačkog umjetnika krase plato ispred Luvra u Parizu i jedan je od pozdrava budućoj Olimpijadi u Parizu.

Još jedna bosanskohercegovačka priča uljepšava nam početak još jedne godine; dugogodišnji Parižanin, rođeni Brčak, 69-godišnji **Mirza Morić**, koji već više godina živi i stvara u Parizu, nedavno je na platou ispred napoznatijeg muzeja svijeta, čuvenog Le Louvre, postavio svoju imponantnu skulpturu - “Pticu mira”. Djelo u bijelom granitu, koj će taj čudesni prostor bogatiti punu godinu, ima i tu čast, i kao jedan od simbola predstojećih Olimpijskih igara, što se iduće godine održavaju u Gradu svjetlosti.

Umjetnik Morić je 1976. u Sarajevu diplomirao skulpturu, a zatim studirao i u Parizu i Minhenu, da bi se prije više od tri desetljeća ugrijedžio u predgrađu Torcy, u uvali Marne, gdje posjeduje veliki atelje. Podigao je mnoštvo generacija mladih umjetnika, te je posebno ponosan na taj uspjeh. Ipak, najmilije mu je što mu se sin Hector, kojeg je dobio u braku sa suprugom Francuskinjom, “vratilo” u BiH pa nastanio

u Sarajevu, oženivši Goraždanku.

- Ponosan sam porijeklom kojim je nadahnuto svo moje stvaralaštvo. Moja bh kultura je baza svih djelatnosti koje poduzimam – kaže ponosno ovaj umjetnik čiji je životni motiv ostvarivanje harmonije među ljudima, kroz kulturu i umjetnost.

Zanimljivo je kako je “Ptica mira” najprije bila izložena kao crtež, na Berlinskom zidu, prije 34 godine. Morić je ujedno i prvi bosanskohercegovački umjetnik koji je direktno učestvovao u rušenju zida, novembra 1989. godine.

Nakon Pariza, skulptura će biti izložena u mnogo zemalja, a trajno će se instalirati na rodnoj grudi, ovog posebnog i vječno nadahnutog umjetnika. Pored općine šestog, pariškog okruga u događaju je učestvovala i Ambasada BiH u Parizu, Udruženje 5 milijuna prijatelja BiH i veliki broj poznatih ličnosti, kulturnog postojanja Francuske.

Bastien Vivès

Novi strip posvećen čuvenom avanturisti i svjetskom putniku Corto Malteseu, pod nazivom “Kraljica Babilona”/La Reine de Babylone, zanimljiva je priča, najprije o Balkanu gdje dolazi nakon okupacijskog, četvorogodišnjeg napada na Bosnu i Hercegovinu, u čijem glavnom gradu susreće prelijepu Samiru, odlučnu i vještu ratnicu i braniteljicu svoje zemlje. Sa njezinim prijateljima Corto nastoji odgonetnuti načine preprodaje oružja...

Pariški izdavač Casterman, objavio je “Kraljicu Babilona” u 100 000 primjeraka, jer je i ovaj strip još jedan kuriozitet o vječnom putniku iz prošlog stoljeća, izašlom iz mašte talijanskog umjetnika **Huga Pratta** /1927-1995/. Njegovi stripovi i akvareli su izloženi u najpoznatijim muzejima, poput pariške Velike Palace, rimskog Vittoria, venecijanske Pesare ili Santa Marie della Sealae iz Sienne. Pratta su uvažavale poznate ličnosti poput Umberta Ecoa, Tima Burtona, Franka Millera ili Paola Conte. Živio je u rodnoj Italiji, Argentini, Engleskoj, Francuskoj i Švicarskoj, proputovavši cijelu planetu.

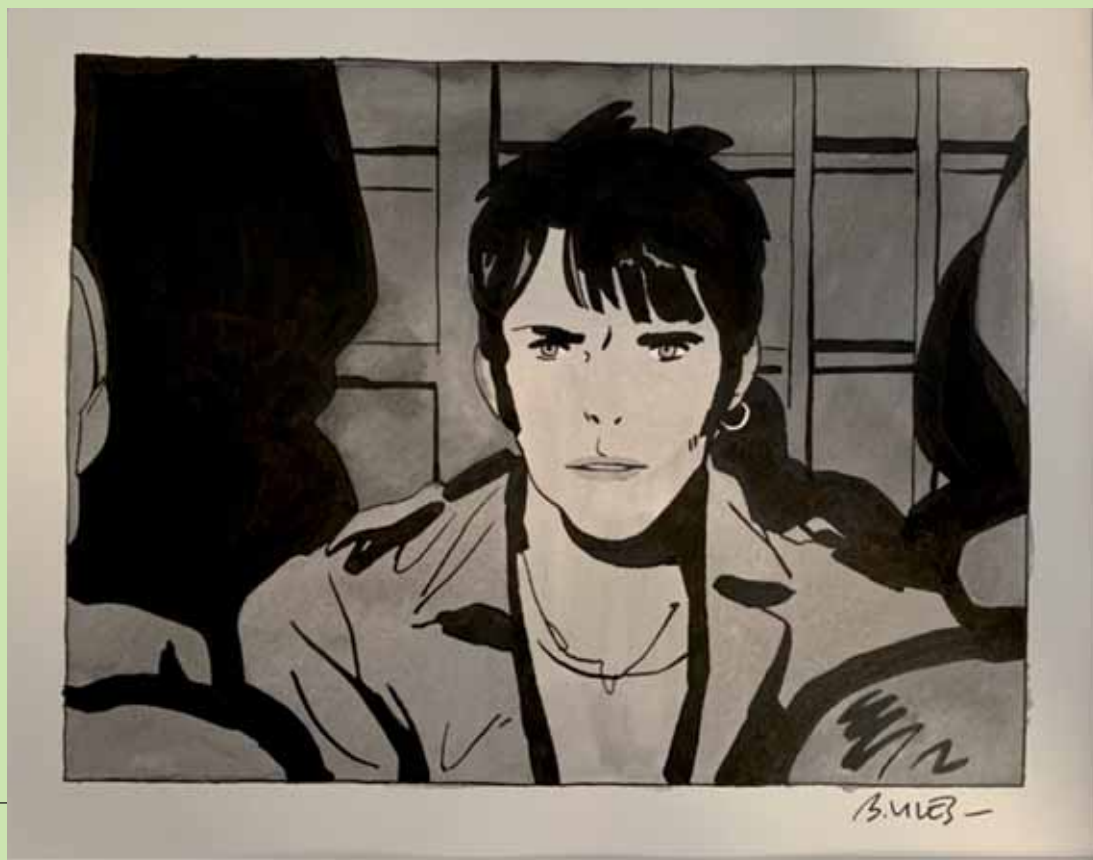
Prattovo djelo uspješno nastavlja crtač Bastien Vivès i scenarist Martin Quenehen, što drugi put uspješno surađuju, nakon prvog romana “Crni ocean”, objavljenog prije dvije godine.

U “Kraljici Babilona”, Corto Maltese polazi iz rodne Venecije prema Balkanu i Bliskom istoku. Ludo se zaljubljuje u Samiru, u bosanskohercegovačkoj prijestolnici. Nažalost, gubi mladu djevojku i odlazi dalje.

Oba autora su dobro razumjela Prattovu “umjetnost iznenađenja” pa je magistralno upotrijebili na 168 strana stripa. Ne treba zaboraviti da su čuveni glumci, počevši od Burta Lancastera pa do Davida Bowiea, interpretirali poznatog Cortoa Maltese.

Balkan u stripu

Avantura najpoznatijeg avanturiste svijeta – i ratno Sarajevo na tom „nacrtanom” putu.

Centralni trg / Neboder sa P.P.: "Projekt" na 4-om i 5-om spratu.

BANJALUKA KROZ PROSTOR I VRIJEME

Grad u projekcijama

Tekst i foto:
Adem Čukur

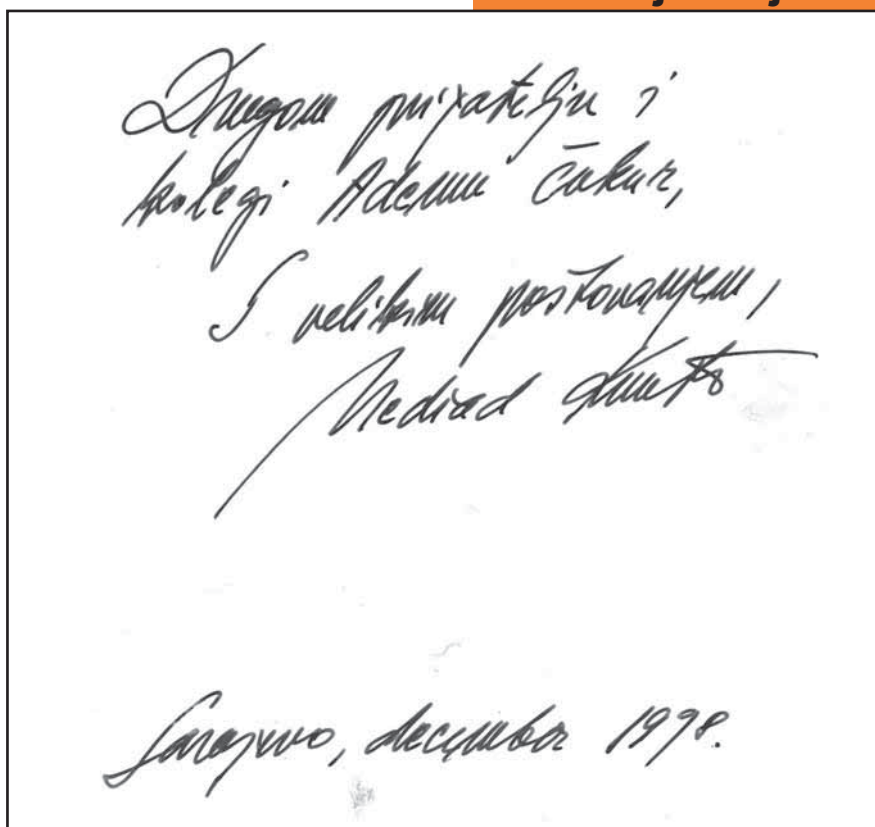
Projektne firme od 1945. do 1991. godine planiranja i gradnje

Poslije Drugog svjetskog rata u Banjoj Luci se osnivaju firme u državnom vlasništvu, pa je tako ustanovljeno i preduzeće za projektovanje pod nazivom "Projekt". Jedan od njegovih prvih direktora bio je Aco Mastela, a u njemu su radili arhitekti: Irfan Maglajlić, Dimitrije Gnjatić, Josip Vidaković, Duško Bajić, Enver Hadžiabdić, Predrag Mitraković, Rada Marković, Muhidin Bibić, Drago Todorović, Zdravko Bojan, Nisvet Smajlagić i Amir Mostarac, zatim stariji Zvonko Sigmund i Aleksandar Bjelajac, te elektroinženjer Midhat Haznadar. Nekoliko godina prije zemljotresa Avdo Slijepčević je osnovao projektni zavod "Plan". Ispočetka je to bila firma s nekoliko uposlenih, da bi poslije zemljotresa prerasla u firmu sa stručnjacima svih faza projektovanja - arhitektima Seadom Zahirovićem, Nebojšom Balićem, Besimom Seferovićem, Borom Ko-

tekom, Nikolom Granićem, Zlatanom Bosnićem, tatičarima Esadom Hadžiomerspahićem, Radetom Filipovićem, Enesom Muhurdarevićem, te s elektroinženjerima, hidroinženjerima, mašinskim inženjerima, među kojima i Čulafićem i Ismetom Handan.

Kako se neposredno poslije zemljotresa ukazala potreba za znatno većim kapacitetima u projektovanju, 12. decembra 1969. osnovan je i "Zavod za studije i projektovanje", u kojem su prvih godina, kao pomoć gradu, radili i stručnjaci s Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu: prof. Ing. Svetozar Bogunović kao direktor; prof. arh. Hamdija Salihović kao šef Arhitektonskog odsjeka, maketar Boro Jancan, te arhitekti Nikolić i Srkulj iz Zagreba. Poslije tog perioda Zavod se formirao kao stabilna firma - jedno vrijeme i sa više od stotinu za-

poslenih, među kojima je bilo i dvadeset diplomiranih inženjera raznih struka. Svoje tržište je vremenom proširio širom sjeverne Bosne (Bosanska Gradiška, Bijeljina, Prijedor, Bosanski Novi, Kotor Varoš, Prnjavor, Cazin, Višegrad, Laktaši...). U Zavodu su svojevremeno radili arhitekti Ante Knežević, Pakiza Bušatlić, Isak Čavališ, Emina Kolonić, Adem Čukur, Ferid Hozić, Mira Ilić, Željko Rađenović, Zorana Vulin-Bodnaruk, Branislav Jerinić, Enisa Švraka, Zoran Milić; arh. tehničari Olga Šeremet, Vjenceslava Filanović, Ismet Mravac, Pero Savatović, Berka Muftić..., stariji Risto Atanasov, Branko Sokčević, Hakija Kapetanović, Petar Barišić, Faik Filipović, Veljko Bosanac, Rašid Hadžić, građ. tehničari Devleta Filipović, Nada Štefanac, hidroinženjeri Smiljan Račić, Husein Djulić, tehničar Avdo Subašić, elektroinženjeri Ibrahim

Kovačević, Sejfudin Hadžikadunić, elektrotehničari Mihajlo Cikalovski, Vukašin Sremac, Darko Klak..., mašinski inženjeri Ranko Cvijetić, Vjekoslav Tripalo, Bogdan Trnić, Dragan Volf, Hrvoje Klečina, Svemir Džafić, Kurspahić; inženjer/tehničar za puteve Fikret Suljić, Oto Jobst i Mira Kovačević, inženjer hortikulture Milan Bajić; dizajner Šestić. Direktori su bili arh. Nedžad Hotić, ing. Esad Kapetanović; ing. Reuf Jakupović. Avdo Vehabović...

Šezdesetih godina u gradu je postojala ispostava zagrebačke firme „Invest projekt” na čelu sa arh. Nedžadom Hotićem, a kraće vrijeme sedamdesetih godina ispostava zagrebačke projektne firme ”Osnova” na čelu s arh. Mustafom Kurspahićem. Krajem osamdesetih godina zakonom je omogućeno formiranje privatnih projektnih firmi pa su svoje biroe osnovali građevinski inženjeri Fikret Suljić, Husein Đulić, arhitekti Emina Kolonić, Mira Ilić, Adem Čukur...

U sklopu većih firmi postojale su ekipe koje su učestvovalе u realizaciji investicionih programa: u ”Incelu” Hajro Brkić, ing. Rajko Pucar, ing. Muhamed Kapetanović, u ”Rudiju Čajavecu” ing. Đuro Krivosija, ing. Bešir Korkut..., u ”Jelšingradu ” mašinski inženjeri Edo Blaha, Mirko Klečina, Vid Jovišević, dr. Redep Jelačić, arh. Ranko Niketić..., u AIK-u ”Bosanska Krajina” arh. Boro Došen, vet. Fuad Turalić..., .dok su te poslove za manje firme obavljale stručne službe ”Zavoda za izgradnju Banjaluka” / ZIBL-a, koje su ujedno realizovale programe stanogradnje, javnih objekata i infrastrukture.

Srednjoškolski centar u Kotor Varošu

Stručni kolegij Zavoda za studije i projektovanje: Jugo Aziz; arh Veron Mirko; inž. hidro Račić Smiljan; inž. Maš. Tripalo Vjekoslav ; arh. Kolonić Emina; arh Čukur Adem; arh. Bušatlić Pakiza; ekonomista Ibrišagić Nihad; inž. maš.: Cvijetić Ranko, arh. Čavalić Isak; inž. Građ.: Atanasov Risto; arh. Hotić Nedžad, direktor

Foto: Goran Mulahusić,
Mirsad Filipović,
Slobodan Rašić Bobara
i Arhiv Šeher Banjaluke

Sabahudin Bahtijaragić Cober

(1.5.1949. Banjaluka - 7.12.2023. Örebro)

POSljednji BANJALUČKI BOEM

U Örebro u Švedskoj, nakon duže bolesti, iznenada je, u 75-oj godini, preminuo Sabahudin Bahtijaragić Cober, Banjalučanin, glumac, recitator i kulturni djelatnik, boem i ljudina, čovjek plemenite duše. Sahrana je bila u Örebro: 14. decembra 2023. godine.

Piše: Fikret Tufek

Sabahudin Bahtijaragić Cober, rođen je u Banjaluci 1. maja 1949, kao treće dijete Hamdije i Hajrije Bahtijaragić; nadimak „Cober“ je šatrovačka izvedba od majčinog tepanja „Bra-co“!

Na drugi svijet, iliti na Ahiret, preselio je posljednji banjalučki boem: **Sabahudin Bahtijaragić Cober**: tiho i iznenada u snu je prestalo da kuca njegovo plemenito srce 7. decembra 2023. godine.

Cober je pravi Banjalučanin, tipičnijeg ne može biti: veseljek, dobričina, meraklija, sav tuđi, omiljen u raji, bile su to sočne godine života, bekrijanja i ljubavi; volio pjesmu, svirao gitaru: uz Vrbas i Suturliju, u društvima raznim (Vino i gitare...)!

Djetinjstvo i mladost proveo je u banjalučkim kulturno-umjetničkim društvima i pozorištima, znala ga je cijela Banjaluka; kulturnim radom se bavio i u Švedskoj, gdje je bio omiljen među rajom iz BiH.

Cober je u 44-oj godini života protjeran iz Banjaluke, 1993., nakon što je bio i zatvaran u "Mali logor": nikada to ne može zaboraviti, kao ranjeni lav, ne mrzi ni one koji su ga protjerali; bez Banjaluke, u mislima i snovima, ne može; bio je kao "riba na suhom", u svakom razgovoru Banjaluka i dani života, pjesme, druženja s običnom rajom, najčešće iz kulture i pozorišta, s glumcima sa "dasaka

Nastup u Jonšepingu na susretu Banjalučana

U rodnom gradu

koje život znače”.

Dolaskom u Švedsku, 1993. godine: Ljusne, odmah se uključio u bh. udruženje i vodio između ostalog folklornu i dramsku sekciju. Kasnije je preselio u Örebro, gdje se afirmisao u bh. udruženju „Miris“, te Udruženju Banjalučana „Zelena rijeka“, ali i pročitao diljem Švedske: nema značajnije manifestacije, priredbe ili okupljanja bez Cobera, koji se posebno istakao na gotovo svim (bilo ih je 26) savezним i regionalnim smotrama kulture. Poseban doprinos Sabahudin Bahtijaragić je dao Savezu Banjalučana u Švedskoj, gdje je bio aktivan i nastupao na svim susretima Banjalučan, ali i šire. Cober je u Švedskoj proveo punih 30 godina; dva života: banjalučki (i u snovima) i švedski (realni)!

Ko nije poznao Cobera, izgubio je jako puno: on je šeret, ljudeskara, čovjek koji je život proveo na „daskama koje život znače“ i u kafani, u svako doba dana i noći sa onima koje je neizmerno volio; bio je laf, boem iliti bohem, amaterski glumac, ali često bolji od profesionalnih, neumorni recitatot, sa glasom koji dopire do srca slušatelja.

Cobera je poznao poznati banjalučki glumac, **Zlatko Feliks Pregl**:

„Sabahudin Bahtijaragić Cober se već zarana vezao za folklor i mladalačka druženja u banjalučkom miljeu, uz plesna druženja i pjesme uz Vrbas, sporadično tumarajući od folkloru i recitacija, do dramskih prikaza. Igrao je folklor u ”Pelagiću”, ”Veselinu Masleši”, ”Karlju Rojcu” i u KUD-u ”Gornji Šeher”, gdje je i započeo svoje amatersko dramsko stvaralaštvo, uz glumca Ibru Demirovića, igrajući u predstavi ”*Otkako je Banjaluka postala*” Rasima Filipovića. U istom tekstu pojavio se on i u Dramskoj sekciji tadašnjeg „Drugog kvarta“ (naselje) u društvu profesionalaca Zlatka Štefanca i Envera Džonlića, u režiji Abdulaha Klokića.

Prvi susret sa studentskim dramskim aktivnostima ostvario je u Domu studenata igrajući u predstavi „*Ženo, majko i grešnice*“ koju je od poetskih tekstova sročio i režirao Milorad Berić, kasnije profesionalni reditelj Niškog pozorišta.

Cober se osim folkloru vezuje za dramsko stvaralaštvo ”Masleše”, potom KUD-a ”Karlo Rojč” (Radničko pozorište) i na kraju za ”Studentsko pozorište pri CKUD-u ”Veselin Masleša”. U ”Rojcu” ima svoju prvu ulogu u dramskoj predstavi „*Bela ruža za Dubljansku ulicu*”, a potom u „*Partizanskim anegdotama*” i „*Autobiografiji*” Branislava Nušića”. Kao član „Sudenskog pozorista” igra u njihovoj prvoj predstavi „*Madara*” Drage Mažara, a potom i u „*Odumiranju međeda*” Branka Čopića u režiji Nikole Jurina, „*Magbetu*” Viljema Šekspira u režiji Seada Đulića.

Bahtijaragić je učesnik bezbroj manifestacija koje su prigodom izvodila ova udruženja. Pred rat sa glumicom Darom Stojiljković, u kaficu „Jesenjin”, priređuje poetsko „*Jesenjinovo veče*“, kada ga

srpska policija privodi u „Mali logor“, gdje provodi noć u „službenom razgovoru”.

Kasnije se opet vezuje za KUD „Karlo Rojč”, gdje organizuje dramsku dječiju grupu „**COK**” (Coberovi otkačeni klinici”) i s njima donosi publici mnoštvo poetskih tekstova kroz scensku viziju. Svoji rad sa djecom nastavlja sa grupom štitićenika u banjalučkom domu „Rada Vranješević”.

Dolaskom u Švedsku, svoj rad vezuje za Bošnjačko-kulturni centar „Miris“ i „Zelena rijeka“ u Örebro, gdje priređuje predstave „*Biser i sačma*” (grupe autora), ali također i gostovanje glumca Muhameda Bahonjića sa monodramom „*Hepek*” Zlatka Lukića, zatim gostovanje Dramske grupe ”Sedef” (BH-društvo žena” iz Malmöa) sa predstavom „*Papiraši*” Emire Velić Sundkvist.

Nebrojeno puta je organizovao i književne manifestacije, kao promocije knjiga: Ismeta Bekrića, Enesa Kiševića, Midhata Ajanovića, Idriza Saltagića, Alije Kadrića, Mustafe Cice Arnautovića, Mehe Barakovića...U trenucima osame i sam zapisuje stihove: o voljenoj ženi, o svom bolu, i bolu logoraša u Keratermu, Omarskoj, Manjači...

Družeci se sa švedskim ansamblom u Dramskoj grupi u Örebro, u sali „Skådespelare”, Cober učestvuje i u dramskim i nekim filmskim projektima, kao saradnik, ali i kao glumac: „*Smärta*” („Bol”), film Prijedorčanina Samira Lokmića, gdje igra oca, zatim u „*Švedskoj rapsodiji*” Zlatka F. Pregla, gdje igra glavnu ulogu, a kao saradnik učestvuje u kratkom filmu „*Gradu kao ženi*”...

Sabahudin Bahtijaragić Cober će nedvojbeno biti zapamćen kao posljednji boem banjalučkih kafana, pozorišnih i poetskih druženja, strastveni kupač na Vrbasi i Suturliji, neumorni šetač zelenih banjalučkih aleja, ulica i kestenova.

Odlaskom Sabahudina Bahtijaragića Cobera Banjaluka je već odavno siromašnija za jednu široku ljubav, za ugušeni šapat, za poetsku šutnju koju je znao da skriva negdje duboko, duboko u duši, pateći bolno, tiho i neprestano za svojom šeher-čaršijom Banjalukom! Zabavljač za druge, veseljak za obeshrabrene, utješitelj za ranjene i bolne, njegova gitara i pjesma se vremenom stišavaju, zamaraju, utihnuju i jedva se jedva i razaznaju riječi „Majko, nemoj plakati...jer život traži svoje” – napisao je **Zlatko Feliks Pregl**.

Iza Sabahudina Bahtijaragića Cobera ostao je sin Saša (1976), koji danas živi u Malmö i ima kćerku Ninu (2011), unuku Coberovu i veliku ljubimicu i didinu ”Curu”, koju je on obožavao...

Sabahudin Bahtijaragić Cober je pokopan u Örebro 14. decembra 2023. na Muslimanskom mezarju uz članove porodice, udruženja ”Miris” i udruženja Banjalučana ”Zelena rijeka” a u organizaciji Islamske zajednice Bošnjaka u Švedskoj.

Neka Ti je rahmet veliki, dragi naš Coberu, neponovljiva ljudino!

Susret Banjalučana u Orebru

Susret Banjalučana u Motali

Sa Gordanom i Edom Katana

Susret Banjalučana u Halmstadu

Sa svojom rajom u Orebru

Susret Banjalučana u Motali

Veliki prijatelji: Nezareta Bašić i Cober

Pripreme za nastup: Cober i Enisa Bajrić

Lični poklon za Mirsada: Susret Banjalučana u Geteborgu

Umjetničke duše: Cober i Goran Mulahusić

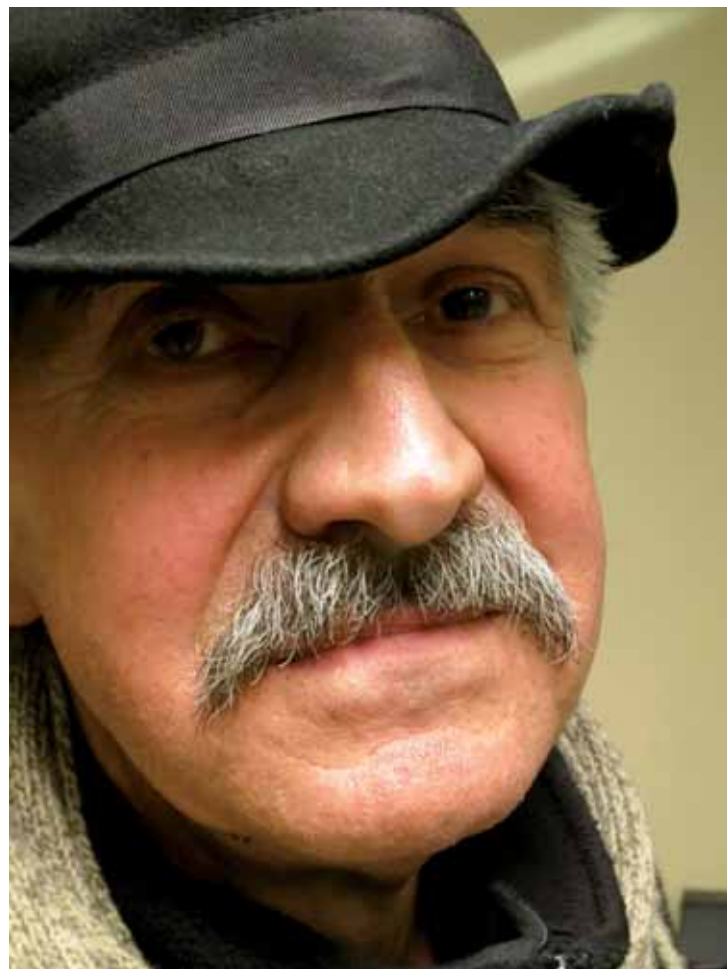
Žal što traje...

Dragom prijatelju Coberu: Bio si dio našeg grada i naših druženja u Švedskoj

Napisao: Mirsad FILIPOVIĆ
Predsjednik Saveza Banjalučana u Švedskoj

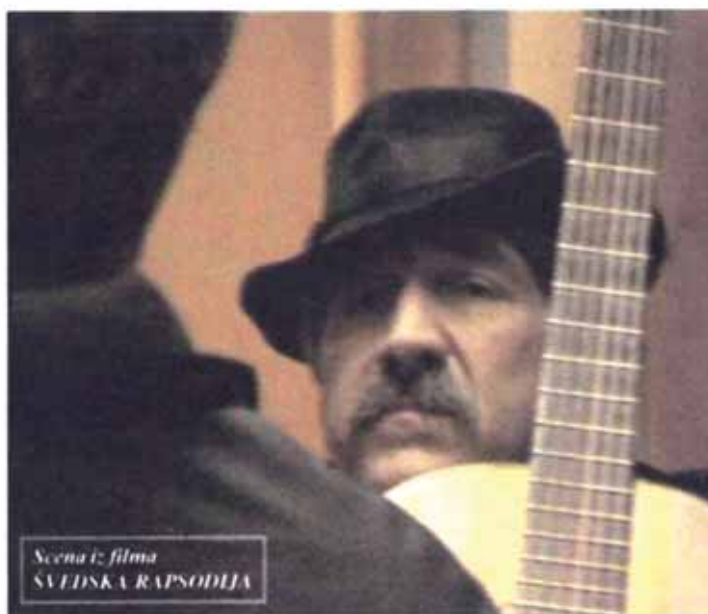
Sabahudin Bahtijarević, koga smo svi zvali **Cober**, moj je prijatelj veoma dugo, praktički još od dječaćkih dana. Dolazio je u naš Parkić kod svojih rođaka, mojih komšija, Sadika, Dane i Seje. Kasnije smo se viđali u gradu i na poslu u Incelu. Sudbina je htjela da se često viđamo i u dalekoj Švedskoj, jer se odmah uključio u kulturne aktivnosti u našim udruženjima i Savezima. Kada je riječ o banjalučkom udruženju u Orebru i Savezu Banjalučana, njegov doprinos organizovanju, sprovođenju i vođenju kulturnih priredbi i susreta Banjalučana je nemjerljiv. Posebno treba istaći njegov rad s djecom i omladinom. U zadnje vrijeme, iako krhkog zdravlja, dolazio je na naše susrete, seminare i druženja. Pričali smo često, prisje-

ćali se, a njegov žal za rodnom gradom je bio vječita tema. Kada bi dobio u ruke naš magazin, odmah bi me nazvao i biranim riječima ga pohvalio. Savez mu se nije mogao, nažalost, odužiti za sve što je za nas odradio. Cober je bio jako skroman i pažljiv, a to je na njegovoj ženazi prekrasno odabranim riječima naglasio Zlatko Feliks Pregl, Coberov dugogodišnji prijatelj. Dragi prijatelju, ostaće iza tebe jedna velika praznina, ali budi siguran da te nećemo nikad zaboraviti. Tvojim odlaskom odlazi i jedan dio naše stare čaršije, banjalučkih pozorišta, susreta ispred kafane Mostar, obala Vrbasa, Susreta Banjalučana, i još mnogo toga banjalučkog.

Banjalučki razgovori u sitne sate: Mirsad Švraka i Cober

Scena iz filma
ŠVEDSKA RAPSONDJA

Ispred legendarne banjalučke kafane "Mostar" 1989. godine Muhamed Bahonjić, Cober, Miljenko Divić Div i Muhamed Braco Skopljak

U Narodnom banjalučkom pozorištu 1994. godine

Braco (Cober) sjećanja...

Topla ljetna večer, Nova Varoš spava, otvoreni prozori guraju sparinu van, tišina...
"Ustaj mala, zora je"...dopire ulicom Franca Prešerna, sve jače i jače, dok ne postade pokretni budilnik za hauster broj 14. Pjesma ide sve dok se ne zatvore vrata na njegovom stanu. Niko se nije bunio, normalna stvar, Braco je sinoć pao u sevdah, možda bila fešta pred "Mostarom, ili u "Pelagiću", gdje je predano radio sa folklorom i teatrom.

Veseljak, dobričina, raja, drug,
iskreno saučešće svima koji žale gospodina Bahtijaragića.

Jasna S.

Iskrena i duboka sućut cijeloj obitelji i prijateljima.

Volio je teatar, družili smo se, a Cober je bio vrlo neobičan, drag i pomalo boemski tip. Zbogom prijatelju.

Boris Pržulj

Zaista pretužna vijest. Divan čovjek i veliki drugar. Volio je svoju Banjaluku i pozorište. Bez njega nije mogao proći ni jedan naš susret. Nek mu je rahmet veliki. Porodici, rodbini i svima vama koji ste poznavali ovog divnog čovjeka upućujem izraze najdubljeg saučešća - Mirsad Švraka sa familijom.

Izjave saučešća

SRCE KERANJA

Sekcija MDD Merhamet Banja Luka čuva ljepotu keranja kao kulturnu i umjetničku vrijednost BiH.

Banjalučanke koje se bave keranjem osnovale su 2019. godine svoju sekciju pri Aktivu žena banjalučkog Merhameta, radi institucionalne zaštite te čipke poznatije kao banjalučka kera. Kontinuirano i predano rade na registriranju tog unikatnog ručnog rada kao kulturne vrijednosti Bosne i Hercegovine, kako bi otrgnule od zaborava tu ljepotu tradicije. U tu keru upleteni su snovi i nadanja mnogih tamošnjih žena, uvjerenih da baš banjalučka kera treba dobiti zasluženno mjesto u grupi najljepših čipki svijeta, a kao takva i zaštitu nadležnih institucija.

Jedinstvena u svijetu

Članica Sekcije keranja MDD Merhamet Banja Luka **Amra Đuzel** naglašava da su stigli do preliminarne Liste nematerijalnog kulturnog naslijeđa Bosne i Hercegovine i oznake geografskog porijekla koju ustanovljava Institut za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine. Međutim, žele ići korak dalje i banjalučku keru, kao u svijetu jedinstvenu i izuzetno vrijednu čipku, dovesti na listu UNESCO-a, da tako napokon dobije zasluženno mjesto.

Banjalučka kera jedinstvena je po spoju goblena i čipke, a izrađena običnom šivaćom iglom i tankim koncem, objašnjava nam umjetnica keranja. Često su to radile dvije žene, jedna je vezla goblene, druga kerala.

- Tako sam ja vezla goblene na markizetu, a moja majka je kerala. Od rane mladosti smo učili vještini keranja, prenosilo se to s generacije na generaciju - kazala je Đuzel, koja sa žaljenjem napominje kako keranje polako izumire a članice Sekcije maksimalno se trude i pokušavaju to zaustaviti, „*da se ne dogodi da keranje možemo vidjeti tek u muzeju*“. Već se dešava da mnoge žene, mada iz Banje Luke, ne znaju za tu vrstu ručnog rada nego misle da je to heklanje.

- To nema veze sa heklanjem. To je čipka koja se radi običnom šivaćom iglom. Vežu se čvorovi, a iz tih čvorova nastaju mustre. Ne

postoji šema (kao kod drugih vrsta čipke poput goblena ili heklanja), to se radi iz srca. Mene keranje smiruje, kad mi je nervozna ruka, keranje me smiri - priča Đuzel.

Radionice i razgovori

Vrijedne „keranke“, da ih i tako nazovemo, redovno održavaju radionice u Banjoj Luci, koje pohađa dvadesetak žena srednje životne dobi, željnih da ovladaju vještinom keranja. Tome uče i druge žene, putujući širom Bosne i Hercegovine. Mnoge žene, porijeklom iz Banje Luke, a koje žive u inozemstvu, vještinu keranja šire Evropom i svijetom.

- Ne možemo se pohvaliti brojnošću, ali kerati nikad nije znalo više znatizeljnih. Nama je samo bitno da tu tradiciju održimo, donekle omasovimo, da se ne zaboravi - kazala je još naša sagovornica, dodajući da su mnoge od žena vičnih keranju u trećoj životnoj dobi, i ne mogu to više raditi.

Radionica i razgovor o tradiciji banjalučkog keranja upriličeni su i u Sarajevu, u okviru izložbe “Pod nebom vedre vjere - Islam i Evropa u iskustvu Bosne”, koja je ranije ove godine bila postavljena u Galeriji Collegium Artisticum. Članice Merhametove sekcije “Banjalučko keranje” i tada su govorile o tehnici, pričama i ljepoti tog ručnog rada.

Srce keranja je mali goblen obično intenzivnih boja, a radi se na tankom pamučnom materijalu (markizet). Čipkasti dio čine različiti motivi koji se maštovito, u krug oko centralnog goblena, izrađuju običnom šivaćom iglom a po pravilu se koristi pamučni konac. Boja konca je uglavnom svijetlo bež. Vrijednost samog komada se mjeri gustinom rada i debljinom konca. Nekad su kerane rukotvorine krasile domove, bile dodatak ženskoj ili muškoj garderobi ili se koristile kao ukras na svadbama, slavljenjima. U novije vrijeme kera se koristi i za izradu nakita, pa se tako izrađuju naušnice, broševi ili privjesak za lančić.

Ostajte ovdje!

BOSNA I HERCEGOVINA PEČATOM NEPRAVDE ŽIGOSANA ZEMLJA

Foto: Mirsad FILIPOVIĆ

*„Ima Bosne, i Bošnjaka u njoj.
Bili su prije vas i biti će i poslije vas“
(Husein-kapetan Gradašćević)*

Piše: Prof. Vasvija DEDIĆ BAČEVAC

Mi Bosanci, Bošnjaci, dobri Bošnjani, nismo učili našu historiju već historiju koju su nam projektovali, pisali i indoktrinirali drugi. To je bila historija tuđih projekta i velikih sila koji su stotinama godina od suverene, drevne i ponosne Bosne i Hercegovine pokušali za zajedničkim stolom podijeliti njenu teritoriju, otuđiti njena prirodna bogatstva i sistematično poništiti njen narod. Toj lijepoj, bogatoj i plemenitoj zemlji, smještenoj u idiličnom klimatsko geografskom obilju i raskoši flore i faune, kontinuirano, planski, beskrupulozno i brutalno pokušavali su izbrisati prošlost jedne od najstarijih država u Evropi, a time i njenog naroda. U te, stare i neprocjenjive tragove, upisani su i utrti trački, gotski, ilirski, rimski, slavenski i drugi tragovi koje su njeni neprijatelji palili, uništavali i brisali sa lica zemlje, samo da bi dokazali da je to zemlja bez svoje prošlosti i da njen autohtoni narod, dobri Bošnjani, Bošnjaci nisu samosvojan narod.

Odgovori na stećcima

U retrospektivi, naših traganja o prošlosti, odgovore nalazimo u stećcima, tim okamenjinim divovima što zauvijek miruju i

ponosno svjedoče o minulim vremenima, u tragovima i ostacima bazilika, u bosanskom pismu bosančici, u žuboru bosanskih rijeka u kojima još uvijek svjetluca sjaj i zvjezdano nebo davno prohujalog vremena u kojem treperi i šumi prošlost a s njom i šaroliki svijet bosanskih vitezova, plemića i plemkinja, vremena ponosnog kraljevstva i svega što Bosnu i Hercegovinu čini jednom i jedinom.

I sa ostacima Teoderihovih Gota ispisivat će se **zabranjene** stranice bosanske histografije, što će krajem ranog srednjeg vijeka dovesti do osnivanja srednjovjekovne bosanske države. Toj državi, zajedno sa onim Gotima za koje se može pretpostaviti da su se poslije propasti **Ostrogotske države** 555. godine iz Italije vraćali u Bosnu, bosanski Goti daće poseban pečat. Da li je upravo Bosančica jezična simbioza ilirskog pisma zvanog Mezafisko pismo i Vulfilinog gotskog pisma? Duboki i tajstveni tragovi bogate ilirske i gotske kulture, življenja i duhovnosti zauvijek su slovni šiframa zaključani u bosanskom pismu **bosančici**, ali se može zaključiti da je **srednjovjekovna Bosna multikulturalna država**, s dominantno predslavenskim stanovništvom koji čine Iliri, Goti, Basanisi (Besi). Zaključak je u potpunom skladu s etnografskim pokazateljima švicarske Igenee, iz kojih se vidi da Iliri,

Germani (Goti) i Tračani (Basanisi) u etnogenezi bosanskohercegovačkog stanovništva zajednički sadržavaju 64%.

I nije ni čudo da su vjera arijanska i arijanstvo doživjeli svoj procvat i uspon upravo tu na tom mjestu, spremnom da prihvati sve dobronamjernike i one koje žele da rade i poslove završavaju. Jer upravo u toj bogobožnosti, dobroti i skromnosti bila je formula sreće i idiličnog života ljudi koji su tu vjeru prigrlili i oplemenili svoje živote, porodice i domove. U lijepoj zemlji Bosni i njenoj baštini. Ljepota i bogatstvo te divne, uvijek humanističkim idejama zadojene države, i njeno je prokletstvo jer je sočan plijen pogodan za pljačku, hajdučiju, progon, ubistva i sve nesreće koje prijete ljudskom rodu.

Vrijeme Kulina bana i dobrih dana

Još od najslavnijeg vremena bosanske historije, koje najčešće znamo kao vrijeme Kulina bana i dobrih dana, taj njen duh i moralno-etički kodeks plemenitosti, čovjekoljublja, otvorenosti, vedrine, gostoljubivosti, ne samo da nije bio shvaćen već je proganjan i kažnjavan na strašnoj giljotini inkvizicije i svih okolnih država kojima je takav, u to vrijeme politički, humanistički i društveni model ponašanja bio daleka, nestvarna, neshvatljiva budućnost koja je u njihovoj uskugrudnosti i ograničenosti budila strašan otpor i mržnju.

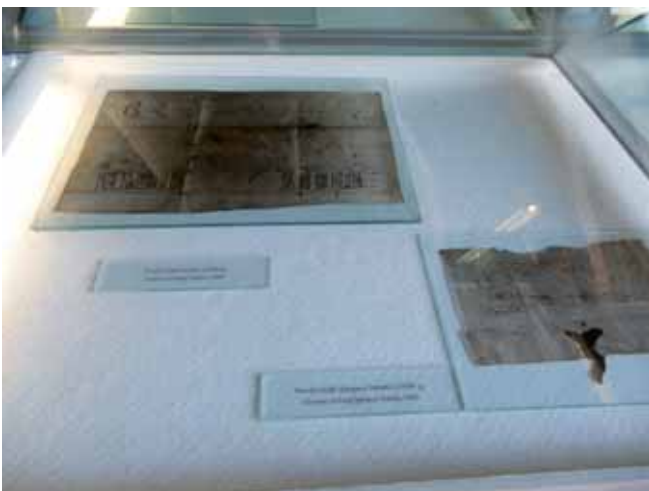
Svojim bogatim prirodnim nalazištima zlata, srebra, željeza i drugih ruda, šumama, rijekama, jezerima i sočnim pašnjacima, kao i politikom saradnje i otvorenosti prema drugima, Bosna je imala svoje mjesto u tadašnjem svijetu koje je uspješno branila kao lijepa i

osebujna kraljevina u srcu Evrope. Njenom propašću došlo je do promjena koje su imale ozbiljne posljedice. Izvještaj o tome nalazimo u prepisci od 14.VI.1463. godine kada Venecija izvještava Firenzu: kako pred očima svijeta gori-nestaje jedno ugledno kraljevstvo “ardet ante oculos opulentissimum regnum“. Bila je to vijest koja je primljena kao vijest o velikoj nesreći. Od tog vremena počnje, progon jedne zemlje i njenog naroda koji traje do dana današnjeg.

Historija ljudskog roda je historija velikih nepravdi čovjeka prema čovjeku, groznih i prljavih ratova, spaljenih i uništenih spomenika i pisanih svjedočanstava najljepših i najnaprednijih civilizacija i velikih ljudi koji su mijenjali budućnost svijeta.

Prelazak u osmanlijsko društvo

Progon pripadnika arijanstva i Crkve bosanske zaustavio je novi historijski preokret sa dolaskom Osmanlijske imperije koja se prostirala na tri kontinenta: Evrope, Azije i Afrike. Velike imperije su imale i svoje dobro razvijene mehanizme i modele vladanja kojima su i te kako znali potčiniti mase. Turski osvajač je ujahao u Bosansko kraljevstvo sa jednom od temeljnih postavki vjerske tolerancije koja je i jedna od bitnih odrednica islama da u vjeri nema prisile. Turci su pedanto vodili administraciju i izvršili popis stanovništva. Defter iz tog doba daje jasnu sliku o Bosanskom kraljevstvu i njegovom uređenju, kao i podatke o socijalnim strukturama srednjovjekovne Bosanske države i prelasku u osmanlijsko društvo, koje je različito od srednjovjekovnog društva Bosanskog kraljevstva, Daje nam savršeno jasne podatke o konfesionalnoj strukturi u srednjovjekovnoj

bosanskoj državi, koju čine tri religije, od kojih prvo, Crkva Bosanska, a zatim katolicizam, kao dominantne, a **pravoslavlje kao najmanju religiju koja zapravo dolazi sa iskusnim i vještim stočarima, koje Turci dovode i smještaju u pogranična područja, iz strateških i ekonomskih razloga.** Podaci pokazuju da se islam širio u Bosni vrlo sporo, ali da to nije smetalo vrlo brzom zavođenju osmanlijskog društveno-ekonomskog poretka i njihove vlasti.

Turski osvajač donosi vjersku toleranciju i iskustva velike imperije u gradnji objekata, orijentalne kulture, običaja, trgovine, zanatstva, raznih vještina i dragocjenih znanja. Kao što dokumenti pokazuju islamizacija je išla vrlo sporo. Važno je podvući, da svi koji su prihvatili islam i postali islamizirani Bošnjani imali i vojnu obavezu. U školskim udžbenicima historije čitali smo i učili o otimanju i odvođenju kršćanske djece ali nismo učili da su vojnu obavezu imali islamizirani Bošnjaci i da su ginuli na svim frontovima Otomanske imperije. Najbolji, najjači i najzdraviji sinovi Bosne su išli u tuđinsku vojsku i ginuli za tuđinske i okupatorske ciljeve. Tu obavezu i praksu turske vlasti je preuzela i Austro-Ugarska. Ogroman broj najljepših sinova Bosne, snažnih i zdravih vitezova su svoje kosti ostavili na tlu austrougarske monarhije. U čast bošnjačke jedinice u Gracu, glavnom gradu Štajerske, jedna ulica se zove "Zweier Bosnieaken gasse", Ulica Druge bošnjačke. U srcu Milostivog srca u Gracu je spomen ploča Drugog bh. pješadijskog puka, a u Vojno - historijskom muzeju od 1929. godine spomen ploča Prvog bh. puka. **Bošnjačke carske regimente su bile najodlikovaniji vojnici Monarhije.**

Podsjetimo, čuvena austrijska vojna koračnica „Die Bosniaken kommen“ („Bošnjaci dolaze“), autora Edwarda Wagnesa iz 1895. godine, i danas se izvodi na skoro svim vojnim komemoracijama austrijske vojske. Wagner je bio vođa vojnog orkestra Drugog bh. puka u Gracu.

Ideja bošnjaštva

Sama ideja bošnjaštva kao nadnacionalna i interkonfesionalna kategorija se obično vezuje za austrougarsku vlast i njenog ministra Benjamina Kallaya koji zapravo i revitalizira ideju **državne nacije** u starom nazivu koji je jedinstven za Bošnjake triju vjera, a koji ga je mogao vratiti starom i istinskom bosanstvu. Probudeni nacionalizmi pod nadzorom njihovih matica su to grubo odbacili i stvorili prostor za narastanje i širenje nacionalističkih pritiska. U tim snažnim i brutalnim pritiscima i borbi protiv asimilacije u Srbe i Hrvate, Bošnjaci se i sami, udaljavaju od svog imena i pridjeva (Bošnjaci i bošnjački), koje im je historijski i pripadalo i koriste nametnutu odrednicu muslimani. U nastavku burnih historijskih previranja u Kraljevini SHS i kasnije Kraljevini Jugoslaviji nastavio se proces brisanja i zaboravljanja narodnog imena Bošnjaci..

Jesmo li to učili u historiji ?

Naravno da nismo. Takve historijske činjenice se nisu pisale na srpsko-hrvatskom jeziku koji je imao svoje područje promocije i propagande što se vidi iz samog naziva. Ni traga od bosanskog dobro zaključanog u vlastitoj tamnici, u vlastitoj državi. Bosanstvo je bilo popločano dubokim tragovima učenja o velikom slavenstvu, o Slavenimi, o Ćirilu i Metodiju, o Nemanjićima, o Baščanskoj ploči, o svemu, samo ne o Bosni, samo ne o bosančici, o kraljevstvu bijelih ljljana, o Kulinu banu, o Tvrtku, o Zmaju od Bosne, o Mehmedu Spahi, o rasutoj i poginuloj bošnjačkoj mladosti po dalekim i nepoznatim teritorijama dviju imperija, koje su je promijenile i stvorile idealne uslove za njenu fatalnu sudbinu prognane zemlje u

kojoj se proganja njen drevni narod i njegov jezik, stavljajući stotinama godina na stub srama i vječitog krivca za sve što se dešavalo. Bosanski narod je nazivan Turcima i poturicama i izdajicama i svim što treba osuditi, spaliti, protjerati i zbrisati sa lica zemlje majke Bosne. Taj progon i poziv na hajku se i umjetnički obrađuje u djelima nekih istaknutih jugoslovenskih pisaca. I mi smo to učili. I vaspitavali generacije na zlu i mržnji prema sopstvenom narodu i samim sebi.. Svi mogu biti to što žele, što vole i osjećaju. Mogu biti Slovenci i imati svoj jezik slovenački, mogu biti Srbi i imati svoj srpski jezik, mogu biti Hrvati i imati svoj hrvatski jezik.... Mogu uzeti sve što im treba iz bosanskog jezika, iz bosanskohercegovačke kulturne baštine i umjetnosti ali njima što su svoji na svome ne daju ništa. Ništa. I ništa. Ni jezik, ni prava, ni državu, ni slobodu, ni spokoj, ni budućnost. Samo brisanje, paljenje, pljačkanje, linčovanje, silovanje i sve da nas NEMA i da NESTANEMO. Srebrenica i rat 1992. god. je samo jedan u nizu genocida koji su počeli od nestanka Bosanskog kraljevstva. Samo jedan od mnogobrojnih stotinama godina sistematično provedenih genocida, vješto i neumoljivo planiranih sa lukavim introduciranjem mržnje prema jednom narodu koji se doživljava kao strani element u svojoj vlastitoj državi, koju mrzitelji i neprijatelji režu uzduž i poprijeko i čine sve da na očigled cijelog svijeta izbrišu sa lica zemlje.

Ostajte ovdje!

Jedan od svijetlih primjera časti i plemenitosti je pjesnik Aleksa Šantić koji je svoju pjesmu „Ostajte ovdje“ tematski posvetio svojim komšijama i prijateljima Bošnjacima koji su zbog navedenih razloga masovno odlazili u Tursku.

„Ostajte ovdje! Sunce tuđeg neba, neće vas grijati ko što ovo grije. Grki su tamo zalogaji hljeba. Gdje svoga nema i gdje brata nije...“ kaže mostarski i bosanskohercegovački pjesnik Aleksa Šantić. Slava mu!

Znamo mi koji smo izbjegli, kakvo je Sunce tuđeg neba i šta znači biti prognan u bijeli svijet, bez jezika i roda svoga. Šta znači sanjati miris svojih bašta, ulica, gradova i zemlju svojih predaka.

Taj dugi period turske okupacije i vladanja dovodio je različite namjesnike koji su vladali, i provodili volju i odluke carstva na različite načine. Neki su donosili svjetlost zore i dana a neki mrak i teška vremena. Učili smo puno o tome da su Bošnjaci imali velike povlastice u Osmanskom carstvu i da su učestvovali u vlasti i obavljanju najviših vjerski, vojni i upravni dužnosti osim sultanske. Vladalo se, ratovalo i ginulo u ime imperije, imalo se i moglo se, ali ideja narodne samosvjesti, samostalnosti i autonomije se prigušivala i brutalno sankcionisala, što je i uzrokovalo očigledno kašnjenje buđenja nacionalne svijesti u odnosu na susjedne države. Teško je razumjeti kako su tada razmišljali predstavnici Osmanskog carstva. Da li je u pitanju egoizam velikih moćnika kojima je zapravo bilo neshvatljivo da se okupirani narod i njegovi prvaci bune i bore za autonomiju ili su razlozi dublji i složeniji. Iako se pokret za autonomiju, pod vodstvom Husein-kapetana Gradaševića, guši, s druge strane autonomija se daje knjazu Milošu Obrenoviću. I ne samo da mu se daje autonomija već je i prema odredbama sporazuma u Jedrenu 1829. god. iz teritorije Bosanskog vilajeta je izdvojeno i kneževini Srbiji priključeno 6 nahija(oblasti). Autonomija plus teritorija.

Nastavak u sljedećem broju

Različitost kao dio zajedništva i tolerancije

Kako ojačati sposobnost da zajednički doprinosimo izgradnji društva i zajednica u kojima živimo, radimo i djelujemo? Kako proširiti saradnju u našoj regiji, da bismo se zajedno suočili sa izazovima današnjice u švedskom društvu? Koji su to modeli izgradnje povjerenja i partnerstva, koji se mogu prenijeti i oblikovati prema našim potrebama, kako na regionalnom tako i na lokalnom nivou?

Katedrala Svetog Albana u Saint Albans-u

Tekst i fotografije: Zlatko AVDAGIĆ

Imao sam priliku i čast da, kao predstavnik Bošnjačke islamske zajednice iz Motale, učestvujem u uspješno osmišljenoj i organizovanoj posjeti religijskih zajednica naše regije Velikoj Britaniji i gradu Lutonu u periodu od 11. do 14. novembra 2023 godine. Radna posjeta, u organizaciji Švedske crkve i biskupije Linköping, inicirana je još u maju 2023. godine u saradnji sa našim domaćinima u Velikoj Britaniji. Ponuda za organizovano putovanje prosljeđena je vjerskim zajednicama, koje djeluju u Östergötland- u, angažovanim u međureligijskim vijećima u Norrköping- u, Linköping-u i Motali, kao i jednom dijelu državnih institucija i vlasti na lokalnom nivou. Pozivu i ponudi su se odazvali, između ostalih, službenici opština i švedske policije, te predstavnici hrišćanskih, islamskih i židovskih vjerskih zajednica.

Centralna džamija u Lutonu, sjednica Vijeća vjera Luton

Zašto baš Luton?

”Mi nismo koktel, mi smo voćna salata gdje svako voće ima svoju draž.”

Luton je multietnički, multikulturalni i multireligijski grad sa više od 225.000 stanovnika, prema statistici iz 2021. godine, udaljen 50-tak kilometara sjeverozapadno od Londona. Nakon dugog razdoblja opsežnih migracija, grad je danas jedan od najmultikulturalnijih gradova u Velikoj Britaniji. U gradu je nakon više incidenata ekstremnih organizacija i pojedinaca, poznatih širom Evrope, razvijena opsežna saradnja između raznih organizacija, vjerskih zajednica i gradskih vlasti koje zajednički rade i djeluju za sveopštu dobrobit društva i grada, i u tome već niz godina ostvaruju ogroman uspjeh i rezultate.

Domaćini našeg putovanja su bili biskupija St Albans Engleske crkve i organizacija Grassroots. Biskupija St Albans je biskupija prijatelj biskupije Linköping od 2007. godine i od tad je razvijena saradnja i razmjena iskustava između biskupija. Grassroots je organizacija osnovana na principima hrišćanske vjere, koja od 1991. godine radi na angažiranju lokalnih organizacija i zajednica u Lutonu, gdje kroz dijalog između hrišćanskih crkvi i drugih vjera propagira i aktivno radi na izgradnji mira i pomirenja kao preduslovu zajedništva i opšteg razvoja grada i suprotstavlja se nepravdi i nejednakosti u društvu.

Program posjete

Na prvi pogled sveobuhvatan, opširan i sa mnogo tačaka i posjeta od ranog jutra do kasne večeri izgledao je pretrpan, međutim, nakon nepuna četiri provedena dana i nezaboravnog druženja sa do tada nepoznatim osobama, kako iz Lutona tako i iz Švedske, našlo se vremena za odmor, zajedničke izlaske i druženja, a i za šoping.

Nekoliko isječaka iz programa: Učešće u obilježavanju “Dana sjećanja” (godišnjice završetka Prvog svjetskog rata), razgovori sa različitim organizacijama i predstavnicima vjerskih zajednica u Vijeću vjera u Lutonu, prisustvo i zapažanja tokom njihovog sastanka, posjeta i čaj u jednom od sikh hramova Guru Nanak Gudwara, razgovor u crkvi Svete Marije o aktivnom radu na izgradnji mira i suživota sa fokusom na desničarski ekstremizam, te studijske posjete u malim grupama, a zatim i posjeta Centralnoj džamiji Bury Park, uz razgovor o muslimansko-hrišćanskoj saradnji. Ručak u St Albansu sa biskupijom domaćinom, biskupijom St Albans, bio je prilika da još jednom sagledamo ljepote i znanaj ovih druženja.

Dosta toga se vidjelo, čulo, komentiralo i, po starom švedskom obi-

Centralna džamija u Luton-u, upoznavanje sa radom islamske zajednice i saradnji sa Vijećem vjera Luton

čaju, po završetku dnevnog programa, analiziralo, diskutovalo u grupi i iznosilo kao lična razmišljanja i osjećanja, između ostalog: inspiracija, zajedništvo, motivacija, vjera u sebe i druge, respekt, poštenje, nada, dobročinstvo, hrabrost, humanost itd.

Lista je predugačka ako bismo željeli nabrojati sve ono što smo čuli od naših domaćina ili mi sami zaključili, a utiče na uspjeh lokalne zajednice u Luton-u. Iznijet ću samo dio onoga što većina od nas učesnika govori i osjeća: prijeći sa riječi na djela, zajednički raditi na konkretnim projektima koji imaju opšti značaj i vezani su za razvoj grada: pomozi i posjećuj bližnjeg svog, engleski parlamentarizam i diskusije potkrijepljene činjenicama, zajedničke izjave vezane za važne događaje, poseban fokus na rad sa omladinom itd.

Budućnost

Ono što svi mi, učesnici studijskog putovanja, nosimo sa sobom nazad u Švedsku, jesu između ostalog razmišljanja koja smo iznijeli na zadnjem zajedničkom okupljanju pred povratak.

Kako proširiti sadašnju saradnju na nivou regije Östergötland?

Izazovi u mojoj lokalnoj zajednici/gradu?

Koja je moja uloga kao učesnika putovanja/ predstavnika jedne od zajednica?

Koja iskustva možemo prenijeti i po potrebi prilagoditi našim uslovima?

Zahvaljujem se svima onima koji su omogućili i organizovali ovo

Obilazak prostorija Centralne džamije u Luton-u

putovanje, a posebno se zahvaljujem našim vrijednim domaćinima na velikodušnosti, gostoprimstvu i inspiraciji.

Fakta Luton, popis 2021: 225 000 stanovnika, 37,9% hrišćanstvo, 32,9% islam, 3,3% hinduizam, 1,3% sikh, 0,3 budizam, 0,1 judaizam i 17,6% neizjašnjeni, 31,8% bijelci Britanci, 18,3% Pakistan, 9,2% Bangladeš, 5,4% Indija, 3,8% ostala Azija, 5,2% Afrika, 3,6% Karibi, 0,9% Arapi, 0,4% Kina, 10,9% ostali bijelci.

Međureligijsko vijeće okruga Östergötland ispred Gradske Vijećnice

Centralna džamija u Luton-u, podrška Palestini

Gradska vijećnica Luton, kratka prezentacija Vijeća vjera Luton (Luton Council of Faiths)

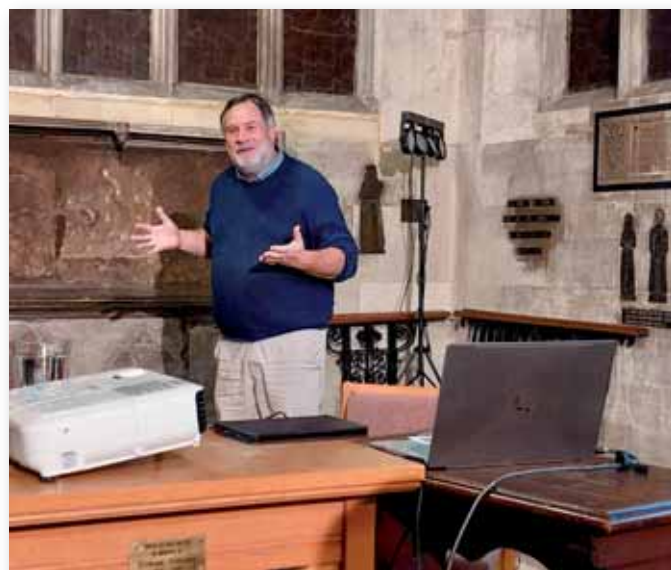
Posjeta jednom od hramova sikha u Luton-u, hram Guru Nanak Gurudwara

Gradska vijećnica Luton, prezentacija vizije Luton 2040, uvodni govor od strane gradonačelnika Luton-a Mohammeda Yaquba Hanifa

Spomenik poginulima okruga Luton u Prvom i Drugom svjetskom ratu,

Crkva Svete Marije - prezentacija rada na izgradnji mira i suživota, Peter Adams (St Mary's Peace Center)

Grobnica i svetište Svetog Albana Engleskog, u istoimenoj katedrali i istoimenom gradu, računa se kao prvi stanovnik današnje Engleske koji je prešao na hrišćanstvo

biskupija Svetog Albana, oproštaj sa domaćinima, stoje David Jonathan i župnik David Kesterton

Put nade i opstanka

Piše: Mersad RAJIĆ

22.09.2011 08:16

Septembar mjesec. Vrijeme promjena u prirodi i oko nas. Dan se vidno pokratio, ali je vedar, zreo i zanimljivo oživljava ljude i događaje, čuju se drugačiji glasovi, glasniji i bezbrižniji, žubore kao da su izmilili iz tamne tišine jutra što se budi, sunce dobija dražu, zreliju boju, sija kao grumen zlata, suši i satire jutarnju rosu, sve teče i prolazi nekako mirnije, pa i vrijeme što nestaje odmotavajući se k'o klupko vune kad ispadne iz ruku naših majki koje nam pletu priglavke i rukavice za zimu što se neumitno i tiho najavljuje.

U Kanadi, ovdje kod mene, k'o i tamo u dalekoj Bosni, to je vrijeme koje i ja. kao i svaki kanadski ribolovac, očekujem sa nestrpljenjem jer se ovog mjeseca, ovisno o vremenskim prilikama i vodostaju rijeka, iz Velikih Jezera-Superior, Michigan,

Huron, Erie i Ontario, zapute ogromne količine Salmona-Lososa, na svoj konačni put mrijesta i produžavanja vrste, put na kojem ga očekuju mnoge i čudne prepreke, riječne, životinjske i konačno ljudske. Uz njih tada, koristeći prirodni izvor hrane, njihovu ikru, ulaze i mnogobrojna jata Rainbow i Brown trout (Kalifornijske i Potočne pastrmke).

Putovanje, dragocjeno i sa puno svrhe i cilja, puno životne borbe i umiranja... i učenja. Nekoliko godina posmatram i saučestvujem u njihovim teškim probojima kroz plićake kanadskih rječica i potoka, putovanje koje nije nimalo lahko ni jednostavno...ali oni ne odustaju... Hrabro, gonjeni prirodnim nagonom, prevaljuju brojne prepreke, zamke i kilometre, da bi se dočepali šumovitih predjela izvora ovih rijeka i mjesta gdje su nekad davno započeli svoj život i tako otpočeli novi ciklus produžetka vrste. Rijeke i potoci ključaju i vriju od života i energije, u miru i tišini kanadskih šuma, čuju se i odjekuju bučni naponi ogromne snage koja svojom bukom svraća pozor rijetkog

prolaznika koji zdravo trči pored zapjenjele rijeke. Ko god prođe pored vode, svrati da pogledom divljenja isprati ovu riblju svetkovinu što se neumitno ponavlja iz godine u godinu.

Ove godine, vrijeme im nije bilo naklonjeno, jer je teška suša, koja traje još od jula, umanjila vodostaj rijeka na takav nivo, da je ribama bio potpuno onemogućen prolazak ka njihovom cilju. Samo one najhrabrije su ipak odlučile da se uhvate u koštac sa nedaćama plitkih voda i skoro po presušanim koritima, od rupe do rupe, od dubijana do dubijana, i započinjale očajne pokrete ka njihovom odredištu. U rupama i dubijanima, koje je ovogodišnja suša svela na svega nekoliko desetina centimetara dubine, ponegdje možda do metar ili jače, u zaštitu tame vira, ispod stoljetnih jelki i borova, kanadskih topola, oborenih i mrtvih stabala, misleći da su ovdje sigurne i bezbjedne, odmaraju se i leže umorne ribe, ogromnih tijela, snažni vretenasti oblici čelično-sive boje, mužjaci i ženke, manje i veće, prikupljajući novu snagu da ispod prostranog neba Kanade i ogromnog prostranstva njenih šuma, usprkos nedaćama plitkih voda, nošene ogromnom voljom vlastitog instikta, prodiru dalje, uzvodno... što dalje i dalje.

Mnoge će ribe pritom stradati ne dočekavši ono zbog čega su se mjesecima jatile na ušćima rijeka u jezera. Ne mogu im pomoći, a volio bih da mogu, primam sa žalošću ono što vidim, ono što jeste, ono što gledam i svjedočim, suosjećam sa njihovom željom da idu dalje, ova suša je prokletstvo, voda im ne da, da tutnje dalje, usporava ih i umara, udari plitke vode zaustavljaju njihove napore, poneke zastaju na mjestima gdje vode skoro da i nema, a samo mali tračak nade ukazuje se iznad plićaka, u viru, ovo im daje novu snagu da se ustreme tamo gdje hitaju, dubljoj vodi, predahu i odmoru. Sretan sam

ipak što mogu da ih gledam i slušam njihove žestoke proboje kroz vodu, šireći varnice od sunčanih kaplji što neprekidno pršte oko mene. Ne nadaju se ničim neprijatnom, osjećaju da nešto nije u redu, da im je cilj negdje dalje, gore, u tami šuma i zaštititi njihove tišine, ali puta nema, vode nema, ima nečeg tužnog u tim njihovim upornim pokušajima da savladaju vodu koja otkriva veličinu njihovih tijela i divlje snage.

Proveo sam mnoge sate u vodi uklanjajući kamenje (nikad nisam ni pomislio da ću pomagati ribama) i stvarajući uske prolaze dovoljne za bezbjedan prohod ovih upornih ljepotica, time im olakšavao prolaz i umanjivao muke koje im je stvarao nizak vodostaj. Ne nalazim opravdanje za ovo što radim, ali ipak radim, većina ljudi, ribara koje srećem začuđeno me posmatraju, neki pohvale, većina vjerovatno smatra da sam šenuo, meni je lakše lososa radi, mislim na ribe, jer one čute i nijemo se zahvaljuju svojim odlaskom u mistične daljine plićaka gdje su rođene. Niko od mene nije tražio da uklonjam veliko kamenje, njihovu ogromnu smetnju, niti da pravim put prolaza..., jednostavno sam smatrao da će moja mala pomoć osigurati bolji prohod i omogućiti većem broju riba da obave ono zbog čega su pohitale u ovu vidljivu pošast od plitke vode i uskih korita.

Ni jedna riba nije zastala da mi se zahvali..., nijemo su ćutale, i bježele, nisam to ni očekivao, ali mi je njihov razdragani prolaz, prštanje i vrisak vode oko mene bila jasna zahvala ovih upornih pjegavih stvorova koji se, puni čelične snage i volje, uporno probijaju do njihovih ciljeva negdje u brdovitim i pocrnjelim predjelima Ontarijskih šuma...

Šljapkam vodom izgubljen, bez cilja zbog kojeg sam došao, da lovim ribu, štap mi postaje smetnja, a meni je svejedno, imam utisak da me uznemirila njihova nečujna tuga što ne mogu dalje, što su postali ogromna tamna mrlja stisnuta u tijesnoći malog proširenja ispod oborene jelike.

Neko će upitati zašto? Pa ni ja ne znam zašto? Nemam odgovora, možda su to samo moji osjećaji koje nosim u sebi prema ribama i prirodi, odavno su u meni, poznati i dobri, sada oživjeli i valjani, čućore u meni k'o golubovi u kafazu, k'o pokisli vrapci na žici iznad puta, ne dam osjećajima da se otuđe, nije mi dobro ako nisu sa mnom i uz mene. Možda su oni pokretačka snaga koja me motiviše da pravim prolaze ovim upornim stvorenjima, da im pomažem, ne mislim ovim ništa određeno, ne trudim se da izgledam sentimentaln, smatram da im treba napraviti prolaz gdje ga nema, gdje su priroda i rijeka zatajili.

Možda je to pomalo zakašnjela navika da, pomalo i više, cijenim svoj i tuđi život i da me to tjera da šljapkam po plićacima opkoljen

stoljetnom tišinom iz koje izvire i struji toplina sunčevih zraka, jasni glasovi prirode što se javljaju oko mene i koji me podsjećaju na onaj moj stari i dobri zavičaj. Kao da me sve ovo vraća u neko davno sjećanje, sjećanje koje traje..., još iz rana dječastva. Možda ovim vraćam dug prirodi i rijekama mnogih riba ulovljenih u mladosti, možda je i iznenadno kajanje sa kojim želim da popravim dio krivice koju ranije nisam shvaćao.

Mislio sam kao i većina... ribe će uvijek biti... mislio sam da znam da je nikad neće nestati, nisam htio vjerovati da udica može ribu istrijebiti... da ja mogu direktno utjecati na njen nestanak... mislio sam; to je rijeci ništa, a meni mnogo... ali su tako svi mislili, a tako i danas misle... a ribe je sve manje.

Znam, izmijenio sam se, ostario, postao mekši i osjećajiji, s godinama čovjek se mijenja i sve jače osjeća ono čemu prije nije davao vrijednosti... put kojim sam išao nisam ja izmislio, naslijedio sam onakav kakav je bio... ja sam samo nastavio i usput bogatio svoje vlastito iskustvo, u početku, koristeći i tuđe.

Tuđe iskustvo mi je davalo sigurnost, moje se time bogatilo, lakše mi je bilo kad sam znao ono što i drugi znaju... a nije zlo znati ono što drugi znaju i savjetuju.

Ali sad sam shvatio, doduše, pomalo kasno, da danas nije ništa kao nekad, davno, u mojoj mladosti, u mome djetinjstvu, u mojim prvim ribarskim pohodima rijekama koje i danas teku ali mnogo drugačije, siromašnije, opustošene, oskrnavljene, nisam tada shvatao da se i to može desiti u budućnosti, mlad sam bio i nisam razmišljao kao danas, kao većina sa kojima sam ribario, bila mi je smiješna pomisao da ribe može nestati, da je više nema, da se mušice roje a da nema nikoga da ih pokupi sa površine rijeke, da je špiglo rijeke bez onih čarobnih krugova koji obilježavaju znakove njenog vidljivog života, života naših rijeka, radosti izlova lipena, pastrmke, a ja se, k'o kažnjenik, sjećam i starim, moja sjećanja polahko gube oštrinu, nisu k'o nekad, kad sam pamtio svaki kamen i sedru iza koje vrebala pjegava ljepotica, preljev u kojem lipenovi u jatima igraju svadbenu igru, u ustima osjećam gorčinu praznih limana, brzaka i preljeva i polahko ispraćam vrijeme koje se neumitno troši i nestaje. A sve to vrijeme, riba je žalosno ćutala...

Pusti je, sine, nek' živi...

Nisam tada shvatao da sa svakom ulovljenom i ostavljenom ribom polahko prekidam jednu nit opstanka, jedno trajanje i jedan život. Mislio sam da je nevažno to što uzmem jednu ili dvije ribe (a bilo je nekad i više), mislio sam da je to samo kamenčić izvađen iz vode, manje nego što se vidi i što ih ima u rijeci, a polahko sam i ja, kao i

svi prije mene i ovi poslije mene, zavijali rijeke u crno ostavljajući naše sablasne tragove očišćene ribe kao grobove krajputaše. A riba je stalno i žalosno ćutala, a i danas ćuti!

Mislio sam da su rijeke neranjive, trajne, da ih ništa ne može osakatiti, raniti, da je njihovo bogatstvo vječno i nepotrošno, naša nametnuta ograničenja na koja smo ponosni i s kojima smo pokušavali da zaštitimo rijeke i ribe, te da se riblje bogatstvo dovede na razumnu mjeru, izgleda mi da ovi napori nisu dovoljni, ne donose rezultate, nesavjest pojedinaca nadjačava, svjedoci smo da je ipak ribe sve manje i manje, a ona i dalje žalosno ćuti...

Izgleda da su neki ribolovci zaboravili opšti cilj, da su zaboravili da će neko doći poslije njih ali, izgleda mi, njih nije briga za sutra... daj ti meni danas, a sutra k'o živ, k'o mrtav... nije me briga... ima nečeg beznadno tužnog u ovako bijednom nesavjesnom razmišljanju pojedinca. Srećom nisu svi isti...SREĆOM...

I sada, kad se šecem obalama rijeka, a šecem se počesto, rijekama za koje nisam znao ni da postoje, kad osjećam hladnoću njihovu od koje se grče mišići mojih nogu, isto kao na Plivi, Janju, Ribniku ili nekoj drugoj rijeci, tamo u mom zavičaju, pa onda sve liči na izgubljen san, a ja zbunjen žalim za ribama iz mojih rijeka a spašavam neke druge, tuđe ribe, iz stranih rijeka, ali ne mogu da zaustavim

iznenadnu želju koja se javlja, želju da im pravim prolaz, otklanjajući teške polutke kamenja urasle u pjeskovito dno. Čvrsto se držim za maglovita sjećanja na vrijeme koje je prošlo, volio bih da se vrati, radi onih koji to ne pamte, koji to nisu doživljavali kao ja, da u času odbljeska sunčeve svjetlosti ranog podneva u beskrajnim širinama naših rijeka ugledaju čvrste kolobare pastrmki i lipenova u njihovoj prijedpodnevnoj gozbi mušicama što im obilato nude naše rijeke. Ja sam bar malo srećan što to mogu da gledam, makar kroz zamagljen prozor sjećanja, oslobođen obaveze da ih lovim, oslobođen mučenja, one su samo jedno lijepo sjećanje od kojeg savjest tiho budi današnju želju za kajanjem...

U mojoj autobiografskoj knjizi "Ribarske staze" u nekoliko navrata sam naveo kako je naš otac često tjerao mene i brata da pustimo ulovljene ribe, nismo tada shvaćali zašto, danas shvatamo, tada sam ulagao nepotreban napor da savladam bijes u sebi što puštam uhvaćenu ribu, nisam želio da se otac ljuti, slušao sam ga, iako se njegova odluka suprostavljala mojim željama za dokazivanjem, kakva je to bila pusta želja, kakva je to bila nepotrebna neophodnost za dokazivanjem da se na ovakav način ostavlja potvrda da sam dobar ribolovac.

Sada, mnogo godina kasnije, kad je mnogo bistre i mutne vode proteklo našim rijekama, kad su mnoge ribe izgubile i danas gube bitku za opstanak, od mene, od drugih, od industrije, trovanja, mreža, bombi, sada mi je jasno zašto mi je otac ranije, u nekoliko navrata, kad bih uhvatio neku vrijednu, kapitalnu ribu stalno govorio:

PUSTI JE SINE! NEKA ŽIVI! NEKA SE MRIJESTI! BIĆE RIBE!!!

P.S. Nadam se da će ovaj tekst ponukati bar nekog od ribara da me se sjeti, mene i ovog teksta, da će ih ovaj tekst opomenuti i da će dva puta razmisliti prije nego što ulovljenu ribu stavi u ranac... nadam se da će bar neko od današnjih, mlađih, vještih ribolovaca, poslušati moj savjet i savjet moga oca, moga brata, i krenuti putem popuštanja i puštati ribe. Uhvaćene ribe nisu zlatne ribice, one ne govore, ne puštaju avaz, samo ćute i samo te gledaju svojim bistrim okom, dubokim pogledom, boreći se za malo vode koja joj život znači.

Kad uhvatiš ribu pogledaj joj u tamu oka u kojem ćeš vidjeti njenu molbu...

PUSTI ME!

... jer ja sam ambasador boema...

»Reci Selma« naslov je zbirke stihova u kojoj nas Vlado Dijak zapljuskuje svojom vedrinom, dobroćudnim humorom i poetičnom, sjetnom nostalgijom.

Piše: Ismet BEKRIĆ

Među izdanjima **Art Rabica iz Sarajeva**, koja poznate bosanskohercegovačke pjesnike i umjetnike – **Peru Zupca**, **Izeta Sarajlića**, **Iliju Ladina**, **Duška Trifunovića** i dr. - predstavljaju u najboljem svjetlu, izborom i prigodnim tekstovima, posebno plijeni i naslov koji odmah upućuje na jednog novinara i pjesnika koji je decenijama sijao i vedrinu, neku dobroćudnu poetičnost i humor, i koji je sam za sebe napisao da je »ambasador boema«. Da, vjerujem da ste odmah pogodili – riječ je o **Vladi Dijaku** i njegovoj pjesmi o Selmi, koja nam se smiješi i sa naslovne stranice, jer se i ova zbirka zove »**Reci Selma**«. A Selma, koja još uvijek putuje na fakultet, govori nam Dijakovim stihovima koji nosi njen kofer, jer je njezin i zato ga voli.

»Tvoje su oči zeleni četinari«

»**Ima pjesnika koje proslavi jedna pjesma**«, napisao je o ovoj knjizi književnik **Ranko Risojević**, čiji su se literarni i životni puti znali preplesti i sa Vladinim. »Mene je ova knjiga, koju je uredio Goran Mikulić, obradovala prije svega pjesmama Vlade Dijaka, koje čitam polako, bašlarovski, stih po stih, Pitam se, šta je to posebno, kod pjesnika sa naglašenim humornim elementima? I odgovaram, to je bijeg od osjećanja, od lirike, koja prosijevne u stihu, u metafori kao obasjanje sunca u zimi i nevremenu. Kao kod Branka Čopića kome pred rat genijalna Isidora Sekulić savjetuje da se preda humoru. Osjećala je ta umna žena da će humor prekriti preteški teret života koji se navalio na leđa mladog pjesnika. Ovdje imamo isti slučaj, sa različitim rezultatom. Vlado Dijak je poput Nikolettine Bursaća naše poezije. Nježnost, osjećanja, želja za srećom u poteška, siva vremena, iskrada se ispod humora koji je utočište isprepadanog čovjeka. On se hrani boemom da nije tako, da je on iznad toga, ali nije izvan, jer lirik to ne može biti. Napisati »*Tvoje su oči zeleni četinari*« (Volio sam Plavu djevojku u Revoluciji) može samo lirik. I ta se Revolucija samo produžava, nastavlja. Njegov cijeli život postaje samo posljedica te

»Revolucije«...« Risojević baš tu vidi »dio trnovitog puta Vlade Dijaka, između Banjaluke, Revolucije, Golog otoka i Sarajeva«. I naglašava: »Ali ova poezija ostaje. Ima u njoj dovoljno života, mada forma i sama poetika više pripadaju odjecima Jesenjina koji se stapaju sa duhom samog Dijaka. Tako ćemo osjetiti jedno vrijeme koje nam danas izgleda nostalgично lijepo...«

Nasmijane rime

Sa Vladom Dijakom drugovao je i banjalučki kulturni pregalac i publicist **Fuad Balić**, koji je u svome sjećanju »Nasmijane rime Vlade Dijaka«, objavljenom u osmoj knjizi Banjalučkih žubora – Stope na vodi (2006.) , između ostalog napisao:

»Treperenje travki i lišća u rodnom Brezovom polju preselilo se u njegove nasmijane rime, od gimnazijskih dana u banjalučkoj Realci do stranica listova, knjiga i brojnih humoreski i stihovanih zapisa u emisijama Radio Sarajeva.«

Sjećanja dalju naviru:

»Za Vladu Dijaka prvi put sam čuo negdje 1945-46. godine kada je zajedno sa već poznatim piscem Brankom Čopićem bio u redakciji novina za pionire. Tada sam pročitao i prvu Dijakovu pjesmu , namijenjenu upravo djeci. Već tada sam Dijaka vidio kao Čopićevog nasljednika u poeziji za mlade. Prolazile su godine, i u »Banjalučkim novinama« i, nešto kasnije, »Glasu«, sve češće sam susretao humorističke tekstove sa potpisom Vlade Dijaka.« Od brojnih dopisnica i pisama, koje mu je slao Vlado Duhak, Fuad Balić je uspio neke i da sačuva, a danas je to prava vedra antologija banjalučkog sluha i duha.

Stihovi za Branka Čopića

Dijakove rimovane dopisnice su u nekom periodu određivale i

njegovu sudbinu. Zbog jedne je izgubio i posao u Banjalučkim novinama (kasnije Glasu), ali se njegov pjesnički, pomalo i šeretski duh ipak uvijek znao uzdići iznad trenutnih teškoća i neshvaćanja. Na svu sreću, ipak je bilo mnogo više onih koji su prihvatili njegovu vedrinu. Jedan od njih je bio i Branko Ćopić, koji je spominjao da mu često od Dijaka »dolaze dopisnice sa stihovima, nikad u prozi«. Na primjer, kao ova:

»Hladna zima, snježni vjetar vije,

dragi Branko, da li voziš skije?

Divno ti je kada zora svane

na skijama ići u Hašane.

Nekada si, znam, vozio skije,

sad te žena crepovima grije.«

Mnoge Dijakove pjesme inspirisale su i najbolje kompozitore, da ih »obuku« u ruho nota i poklone ljubiteljima dobre muzike i riječi. Takva je, recimo, pjesma o Selmi, a i ona o stanici Podlugovi, pa ih prilažemo uz ovaj poziv na čitanje. I pjevušenje.

Vlado Dijak:

Selma

Selma
Putuje na fakultet.
Ona putuje, ja kofer nosim,
Molim.
Težak je al' pošto njen je lično
Ja i taj kofer volim.

Selma, Selma, zdravo, Selma,
Putuj, Selma,
I molim te, ne naginji se kroz prozor.

Selma,
Na ulasku u voz htjedoh ti reći
nešto nježno, što izaziva
Pozor.
Al' rekoh samo zdravo, Selma,
I molim te, ne naginji se kroz prozor.

Komponovao: Goran Bregović
Izvođač: Bijelo dugme

Vlado Dijak:

Stanica Podlugovi

Zima je bila sa puno snijega,
ček'o sam za Travnik vezu,
stresla je snijeg sa plave kose,
čekajući voz za Brezu.

Zima je bila sa puno snijega,
vozovi mnogo novih lica nose,
ali nje nema da kao onda
strese snijeg sa svoje kose.

I ja ne mogu sve i da hoću
zaboraviti plavu kosu,
a vozovi idu, danju, noću
kroz Podlugove, kroz Podlugove...

Kompozitor: Kornelije Kovač
Izvođač: Zdravko Čolić

**Palestinski
„safari“!**

Pazi, snajper!

**Ili: Naličja
rata u Gazi**

Dok su se glavne crke u Betlehemu, Isusovom rodnom mjestu, složile da otkazu sve božićne proslave ove godine u znak protesta zbog rata u Gazi i u znak „žalosti i u čast“ 18.000 ubijenih Palestinaca, dotle političarima Izraela i SAD ove cifre ništa ne znače.

Napisao: Edin OSMANČEVIĆ

Zar mi, Bosanci i Hercegovci, nismo osjetili na svojoj koži na najgori način kako je licemjerni svijet zavaljen u svoje ugodne fotelje i iz svojih toplih domova nijemo gledao na genocid, ratne zločine i etničko čišćenje pred njihovim golim očima? Zar taj isti licemjerni svijet na rat u Palestini ne gleda kao još jedan reality show, glumeći neutralnost i pozivajući na mir, nesposoban da prizna da mu se dešava još jedan genocid i etničko čišćenje?

Svijet se danas ponaša kao da ga se to ništa ne tiče! Uglavnom se sve svodi na „navijanje“ ko će koga „roknuti“ bez velikog mozganja. Šta je briga tog istog licemjernog svijeta što su Palestinci pačenički narod koji preživljava 75 godina u enklavi - koncentracionom logoru, sličnom onim u kojima se boravili Jevreji iz Drugog svjetskog rata, što palestinska djeca nemaju pravo na budućnost i njihova tijela su prije ili kasnije osuđena da budu „topovsko meso“ političara čije porodice imaju aristokratski životni standard.

Ima li još ko da vjeruje u ovaj izdajnički svijet? Sarajlije znaju dobro značenje riječi „safari“ i „meta“ u njihovom pravom smislu. Na svakom čošku, tokom posljednjeg rata, stajalo je vidno obilježeno upozorenje „Pazi snajper“. Za licemjerni svijet to je bio samo reality show u kome će snajper naći cilj ili promašiti! To se računalo, nikakve emocije i patnje mučenika. Reality show u kome su i bogati stranci plaćali kako bi pucali na civile u opkoljenom gradu!

Danas postoje političari i ljudi oko nas koji misle da su iznad morala, iznad svakog poretka, iznad dobrog i zla umišljeni da su mali bogovi koji imaju abolutnu moć nad ljudima! Odgovor zbog čeg je poremećen danas čitav sistem društvenih vrijednosti dao je bivši američki predsjednik Jimmy Carter otkrivajući moć cionističkog lobija unutar SAD i njegov uticaj na američku svijest. Kada je upitan zašto Amerikanci ne znaju ono što on zna i što je vidio, Jimmy Carter je bukvalno odgovorio;

„Amerikanci ne žele da znaju i da mnogi Izraelci ne žele znati što se dešava unutar Palestine. **To je užasno kršenje ljudskih prava, mnogo veće od onog što svijet može zamisliti. Moćne političke snage u Americi sprječavaju bilo kakvu objektivnu analizu u Svetoj zemlji.** Mislim da je tačno reći da nijedan jedini član Kongresa, s kojim se poznajem, neće progovoriti i pozvati Izrael da se povuče na svoje

zakonske granice ili da učini javnim tragično stanje Palestinaca ili makar da javno se očituju u u dobronamjernih mirovnih pregovorima. Više od sedam godina nije bilo jednog dana mirovnih pregovora. Dakle, ovo je tabu tema i ja bih to rekao ako bi bilo koji član Kongresa progovorio o ovome što sam opisao, vjerovatno se ne bi vratio u Kongres u sljedećem mandatu.“

Na pitanje novinarkе koje su to sile o kojima govori, Jimmy Carter je odgovorio: „Pa postoji inherentna predanost u Americi koju dijelim kao hrišćanin duboke posvećenosti da Izrael bude siguran. I to se postiže veoma efikasnim radom američko-izraelske grupe pod nazivom APAC (Ops. American Israel Public Affairs Committee) čiji je potpuno legitimni zadatak uvjeravanje Amerikanaca da podrže politiku izraelske vlade. **A APAC nije posvećen miru. Fokusirani su na dobivanje maksimalne podrške u Americi u Bijeloj kući, na Kongresu, u javnim medijima, za bilo koju politiku izraelske vlade u dato vrijeme i veoma su efikasni u tome.**“

Proizraelski lobi će pokucati na bilo koja vrata samo da sklone bilo koga iz Kongresa SAD-a ko pokaže bilo kakve znakove suprotne njihovoj agendi i ukupnoj nedvosmislenoj podršci Izraelu. Novac se obilato koristi kao glavno sredstvo za biranje ljudi zato što je proizraelski jedini alat da prijete političarima njihov prljavi novac - koliko će potrošiti na njih ili protiv njih.

Koliko je AIPAC ekonomski moćan pokazuje i primjer kandidata za američki Senat Nassera Razdouna koji je priznao da mu je ova organizacija ponudila 20 miliona dolara u zamjenu za povlačenje iz utrke za Senat i kandidovanje protiv palestinske zastupnice Rashide Taib za njeno mjesto u državi Michigan na predstojećim izborima. Ova hrabra Palestinka je javno optužila Bidena da podržava genocid u Palestini, da bi joj moćni izraelski lobi u američkom domu službeno izglasao opomenu za kritiku ratne izraelske politike.

Nesumnjivo, da je sistem finansiranja izbornih kampanja u SAD prljav u toj mjeri, da je danas više nego ikad potrebno da se stane na put moćnim lobistima i prljavom novcu kojim se kupuju izbori, obesmišljava demokratija a njime opravdava genocid i nemilosrdno uništavanje Palestine.

Nataša Križanić
**DJEVOJČICA
 U MENI**
 Pjesme

Djevojčica u meni je četvrta knjiga poezije koju je napisala Nataša Križanić (*Most duginih boja, Igra boja, Spomenar*) i od prve sve do ove knjige poezije autorica iznova i iznova pokazuje svoj talenat i spisateljske vrline, a one su, prije svega ono što knjige, posebno kada je riječ o knjigama namijenjenim djeci, treba činiti drugačijom i prepoznatljivom, a to je inovativnost i maštovitost pisca, zatim su tu i jednostavnost kazanoga i stilska pročišćenost, jer ove pjesme „dogodile“ su se djeci i sve treba izgledati kao da su ih oni upravo preživjeli i napisali, djeca treba da se identifikuju i da osjete cijelu atmosferu pjesme. To autorici polazi za stihom. Jer ove pjesme su autoricin doprinos književnosti za djecu, koja se danas, nažalost, veoma često ostavlja na margini, a ovo je i doprinos Nataše Križanić slavljenu djeteta i njegovog svijeta. S druge strane one su i svojevrsna pjesnička ispovijest, ne samo o djetinjstvu, nego o životu. Vraćanje na djetinjstvo, pisanje o bezbrižnim danima ispunjenim ljubavlju najbližih (prvenstveno se to manifestira sjećanjem na oca), pisanje o sebi koja je bila i koja sada jeste, nastojanje da se premoste razdanjine kako između žene i djevojčice, tako i između djevojčice i grada, odnosno grada kao metafore svijeta koji se neprestano mijenja i u kojem ništa više nije isto kao ranijih godina u kojima je djevojčica postajala odraslom ženom.

Književnost za djecu ima svoje specifičnosti i njome se oblikuje jedan u potpunosti drugačiji prostor u kojem se stvaraju slike koje nosimo sa sobom tokom cijelog života a nastale su i sačuvane u našim glavama u najranijem dobu, u djetinjstvu, tom prema mnogima najsretnijem dobu čovjekovog života. Knjiga Nataše Križanić *Djevojčica u meni* samim naslovom nas podsjeća na djetinjstvo, na sve uspomene koje su se sačuvale na nekada bezbrižne dane, ne dopuštajući djevojčici da iščezne i da, uslovno kazano, odraste, čemu svjedoči i prva pjesma u knjizi naslovljena kao i knjiga („Djevojčica u meni, kao bajka // sanjari i mašta kao i prije... // Odrasla već sam, već i majka // ali se i u meni djevojčica krije.“) Knjiga je podijeljena u tri ciklusa: *Još uvijek u meni djevojčica živi, Rađa se opet pjesma nova* i *Budi svoja...* kojima se autorica najčešće referira na prošlo, minulo doba okružena ljudima koje voli i koji nju vole (porodica, prije svega otac i majka, a onda ujna, ujak koji, također, nalaze svoje

DNEVNIK DJETINJSTVA

*Nova, već četvrta, knjiga Nataše
 Križanić: „Djevojčica u meni“*

Piše: Dr. Melida TRAVANČIĆ

mjesto u njenim pjesmama).

U poeziji Nataše Križanić, pisane prije svega za djecu, obiluju detalji koje mnogi od nas (čitatelja) u našoj svakodnevici, u našoj stvarnosti zanemarujemo, pored njih prolazimo a da ih ne primjećujemo, a ovdje nam se iznova na njih i na neke životne vrijednosti ukazuje skoro svaki napisani stih. Autorica pjesmama preispituje svijet sada sa drugačijeg stajališta kao odrasla osoba koja se iznova vraća na djetinjstvo, ljude, ali i predjele sa/u kojima je odrastala. Ona uočava detalje koji su nevidljivi osim ako se posebno ne zagledamo, ali i stihovima poziva na razmišljanje o mnogim pojavama koje nas okružuju (poseban akcenat je stavljen na prirodu i njene vrijednosti za naš život). Poezijom autorica Križanić sa malo riječi, nenametljivo i tankoćutno, mladom naraštaju prenosi zrnca mudrosti proizišla iz bogatoga životnog iskustva i simbolički nas knjigom vodi kroz procese odrastanja.

Pjesme su prožete i ispunjene radošću, a nenametljive poruka koja knjiga nosi jesu i najjednostavnije da se iznova i iznova širi ljubav i dobrota, da je najvažnije neprestano učiti i na taj način „osvajati“ svijet. Riječ je o opisu svega što nas okružuje od sitnih kapljica kiše na prozoru, cvijeća, godišnjih doba, polja kukuruza, breze, očevo vrta, suncokreta sve do opisa načina na koji piše i na koji nastaje pjesma. Nataša Križanić svojom poezijom nastoji zabaviti mlade čitatelje, a ne opteretiti ih dajući neprestano pouke i savjete, ona poezijom nastoji, također, pobuditi emocije i osjećaje za prave vrijednosti a to su ljubav, odrastanje, porodica, priroda i rodni grad, i to su samo neke od tema koje dominiraju zbirkom pjesama *Djevojčica u meni*. Sve su to teme u koje dodatno unosi, tako svoj govor obogaćuje, motive iz svakodnevnog života, one koji su bliski djeci. Jednostavnim rječnikom prilagođenim uzrastu čitatelja, autorica poetizira svakodnevicu dječjeg svijeta.

Nataša Križanić ovom knjigom poezije nas uvodi upravo u svijet mašte u kojem je sve lako i moguće. Ona ovu knjigu, s druge strane, ne piše samo najmlađim, nego svim čitateljskim uzrastima koje iz svijeta svakodnevice odvodi u svijet čarobnog, svijet imaginacije, svijet sreće, radosti, svijet šarenila, svijet prirode, ali nerijetko i svijet nostalgije (nostalgija se osjeti u pjesmama u kojima

govori o mijenjanju i vremena i ljudi što se najefektnije prikazuje posjetama rodnom gradu). U prvom ciklusu fokus je posatvljen na rodnom gradu autorice gdje ona zapaža da od vremena odrastanja i putovanja, te povratka mjestu na kojem se spoznao svijet ništa nije isto ni ljudi, ni ulice, ni stvari, ni mostovi, ni kuće i svaki korak gradom kada se vrati otvara nove rane i budi nova sjećanja na one kojih nema, posebno na oca „spoznaja da ga, dugo, dugo, već nema // svu tugu koju ne može skriti“ (pjesma „Glas u kiši“).

Autorica čitatelje vodi na put neizvjesnog i neprestanog traganja za ljepotom i u ljudima, i životinjama (kao npr. pjesma „Dva druga“ u kojoj naglašava prijateljstvo čovjeka i životinje) i prirodi, a preplitanjem snova i stvarnosti, te nam kazuje šta bi sve učinila stvarno i moguće da ima čarobni štapić, time se prikazuje draž poetike, odnosno knjige koja nam pokazuje da koliko god godina da imamo negdje duboku u sebi još uvijek smo dijete i da cijelog života nosimo ljepotu nekih bezbrižnijih dana.

Knjigom pjesama za djecu Djevojčica u meni Nataša Križanić nas vraća svijetu u nama, vraća nas radosti, sreći i djetinjstvu koje

umnogome obilježi cijeli život čovjeka, i ovom knjigom nastoji čitateljima svih uzrasta otvoriti vrata svijeta književnosti i prostranstva mašte. Autorica ne dozvoljava da pjesme za djecu ostanu postrani, ne odustaje od toga da nam svijet pretvori u pjesmu i to čini uvjerljivo, pokazujući nam da je uz pjesmu sve moguće (i lako), te da je svijet zapravo jedno jako lijepo mjesto koje nam nudi beskrajne mogućnosti. Za ovu knjigu, na koncu, možemo kazati da je napisana u jednom dahu, jednostavno osjeti se ta lakoća pisanja, i cijela knjiga djeluje kao jedna velika i beskrajna pjesma, kao muzika, kao nešto doista drugačije u svijetu književnosti za djecu, jer je inspiracija autora snažna, a vizije su intenzivne i na autentični način Nataša Križanić govori o svijetu i iznova ga oblikuje.

Poezija Nataše Križanić zabavna je i namijenjena za uljepšavanje dječjih dana. Ona na maštovit i originalan način piše o životu i svijetu, te ovu knjigu još možemo nazvati i svojevrsnim lirskim dnevnikom autorice u koji sabire uspomene i sjećanje na djetinjstvo.

DJEVOJČICA U MENI

U meni i sad djevojčica živi
i svojim radosnim očima gleda,
još uvijek svemu ona se divi,
željna igara i sladoleda.

U meni i dalje djevojčica raste,
vjetar me nosi, raspliće kosu,
nestašna, k'o zrake vragolaste,
kad trče sa mnom kroz jutarnju rosu.

Djevojčica u meni, kao bajka,
sanjari i mašta, kao i prije...
Odrasla već sam, već i majka,
ali se i u meni djevojčica krije.

IGRA S BREZOM

U mom je vrtu
mnogo drveća,
u svakom šušti
i moja sreća.

Meni je jedno
posebno milo,
granom me nježno
baš zagrlilo.

Dok breza svoje
grane savija,
svoje joj ruke
pružam tad i ja.

OLOVKA I PAPIR

Kada me pritisne neka tuga,
i kad u sebi tražim mir,
olovka mi je čarobni štapić,
a prazni papir sav svemir.

Kada mi suze na papir slete,
znam da ću sresti nekog druga,
kojega, isto, kao i mene,
baš sada mori neka tuga.

I riječi već teku po papiru,
kao što lagano teče i rijeka,
i znam da nisam u tuzi sama,
našla sam prijatelja iz daleka.

RAĐA SE TAKOPJESMA NOVA

Vežu se tako, riječ po riječ,
kao u mašti nižu se slova,
stih po stih, već je i strofa,
rađa se tako pjesma nova.

Vremena treba da se javi,
k'o školjka biserna, sred valova,
zrno po zrno, ogrlica već je,
rađa se tako pjesma nova.

Neka je radosna, neka tužna,
između jave i ljepših snova,
strofa po strofa, prepune bljeska,
rađa se opet pjesma nova.

STARI DRUM

Suton se upliće
u vrbu kraj rijeke,
vraća me u neke
dane daleke.
Mjesečina nada mnom
već se blista.
»Vrati se«, zove
ulica ista.

Tužno su vrbe
savile grane,
najmanji šušanj
budi mi rane,
davno sam, jednom,
tu prolazila
i starom drumu
prijatelj bila.

Rijeka kraj mene
tihu protiče,
svojim me žuborom
nježno dotiče,
i sada čujem
slapova šum,
kako me vraća
na stari drum.

PROLJEĆE U MOME GRADU

Čekam da proljeće ponovo dođe
i moje aleje behar okiti.
Kad lišće ko rijeka zažubori,
sretna ću i ja tad biti.

Čekam da proljeće ponovo dođe,
pa da potražim staru klupu.
Čini mi se, bit ću ko cvijet
rođen u prvom pupu.

Kada proljeće ponovo dođe,
nemam tu ništa kriti,
bit ću dio proljeća i ja,
a grad moj još ljepši biti.

Nataša KRIŽANIĆ

Zadužbine duha

O DVIJE ZADUŽBINE, HAMAN SE "UKAZUJE" I TREĆA

Piše: Sead HAMBIRALOVIĆ

Nekako baš tako. Manje-više poznato o zadužbinama Adila Zulfikarpašića i Ismeta Mujezinovića. Pa lijepo, prošle sedmice "srele" se njihove sjene i ispunile prostrani izložbeni prostor Ismetovog ateljea i kuće u Tuzli, definitivno hram umjetnosti. Kapa dolje, šta su iza sebe ostavili!

POSJETA BOŠNJAČKOM INSTITUTU: Naravno da sam davne godine posjetio [Bošnjački institut](#), razlog više da sretnem Ibru Selmanagića i "utvrdimo" anegdota sa zvoničke plaže kada smo se kladili ko će brže do topola. Dao mu petnaest metara "fore", ali nezagrijanom u startu cvaknuo mišić i trka je prekinuta...

Eh, dobri moji Zvorničani, rastjerani na sve strane - Ibro je tu postao "neko" i pozicioniran po mjeri njegovih kvalifikacija. Nakon što mi je sve domaćinski pokazao u njegovoj skromnoj kancelariji - desno od glavnog ulaza, opleli *glavno* - kad na vrata Adil Zulfikarpašić! Prijatelj skoči da me predstavi, srdačni pozdravi - Ibro da *dođe* kada isprati gosta i - ode.

Koje iznenađenje, a nije išlo da zamolim za razgovor - postoje neka pravila. I upitam je li u Cirihi dobio pozivnicu za premijeru moje norveške predstave *Varfor gråter solen?!* Prije svega zanimala me kolekcionarska strana i dijasporna iskustva sa našima kad bi mu dolazili. Preteče vrijeme, i ne dade se novi susret.

Za razliku od mene, Himzo Fazlić, osnivač prvog bosanskog udruženja u Örebro, potom Saveza bh. udruženja u Švedskoj i jedan od osnivača Sabora Bosanaca i Tuzli, sretao se više puta. Razišli se oko pitanja nacionalnog identiteta i svako je nastavio svojim putem.

PEH OKO SNIMANJA FILMA: Već sa Ismetom ima predpriča. Pisano, kako je sa Marijom lijepo primio moju majku, onda mnogo godina kasnije taj naš kratki telefonski razgovor, onda prijateljstvo sa sinom i najavljeno snimanje filma na relacijama Ljubljana & Tuzla.

I koji peh! Taman da se krene sa probnim kadrovima, dva ključna *igrača* zglajzala - akademik Ismar Mujezinović nezgodno pao i zaplatio bolnice. A producent Robert Andrejaš fasovao koronu.

E pa, ostalo od majke kako treba sa bolesnima - pusti fraze- pored ostalog, ako može biti neke fajde i *navio* malo sa psihološke strane. Sad film nije prioritet, a neka su pod uzgred u toku da je početak nadopunjen kadrom sa "Skvera", a *vjerujem zgodno ispasti kraj kako je malešni Ismar "bratski" nešto podijelio sa Ivom Andrićem. Posebno je lijepo uklopljeno ono njegovo šatrovačko "ti-šu"*.

ISMAROVI STIHOVI: I obojici pošaljem vedri fotos- istočna strana dnevne: u centru *Novo sunce*, nastalo u dramatičnim okolnostima u Internationella barngaleri *Fredssvampen*, do slike još dva "sunca" (refleksija sa prozora susjedne zgrade), onda još dva švedska

Bijeli golub ponovo (ne)leti 509

ekspozicija - s početka drugog zida suncokret, ispod medalja *Gljiva-Mira*, a sasvim ispod pehar koji sam dobio na stonoteniskom turniru u Leirviku. Sasvim slijeva složeno uza zid desetak "probranih" velikih fotosa sa ljetošnjeg improvizovanog performansa na Diviču i vedri Idin osmjeh za "Bergen Tidende". Na centralnom dijelu sehara, a na njoj komšijski cvijet iz Zvornika. Taj je detalj oduševio renomiranog umjetnika i stiže brzopotezna poruka: *Nad seharom sunce sija da bi filmska zvijezda ruža bila.*

Bravo majstore, koji "znak" da je krenulo na bolje. Narednog dana javlja da su ga otpustili iz bolnice, a trebaće dva mjesca za potpuni oporavak. Valjaće mirovati - u svakom slučaju dobra vijest! Istog dana i od Roberta vedra poruka: njegov ljekar vjeruje da će za nekoliko dana zaključiti bolovanje...

A razlog nepostavljanja spomenutog fotosa, jer sam nadošao da se time gubi "ekskluziva", biće u planiranoj muzejskoj postavci.

P.S.

A to u naslovu o mogućoj još jednoj zadužbini ne mogu biti pametan - malo je, premalo sjaja u očima onih koji su u toku *Gljiva Mira* - uglavnom se mnogima na licima prvo "ukazuje" novac i mogu zamisliti koliko se Zulfikarpašić nagledao takvih.

Čast spominjanima, Mustafi Tuhčiću, Salihu Kapidžiću, onoj djevojčici sa Diviča i neizbježnom Mehmedu Povolčiću sa Kule. Znam da odozgo sa Kaimijom, mojim "pobratimom iz prošlosti", "motre". Mnogo gore je prošao kada se vratio iz svijeta u svoje Sarajevo i za kaznu dopade moga Zvornika... I - neka prevaga, da ne odustanem!

PANSION VILLA EVA OMIŠALJ - OTOK KRK

SAMO 5km od aerodroma RIJEKA

*Bara 5 km från flygplatsen Rijeka
otvoreni smo cijelu godinu*

Vi har öppet hela året

Privatna plaža, restoran i pizzeria u sklopu pansiona

Privat strand, Resturang och Pizzeria tillhörande själva pensionat
više informacija na WWW.VILLA-EVA.COM

Mer informatio på

Zlatan Hadžismajlović

Tekst: Namik ALIMAJSTOROVIĆ

Private foto: Zlatan Hadžismajlović

Kako najaviti uspješnog Bosanca i Hercegovca, a da to već neko nije učinio? Teško, pogotovo ako se radi o tvom komšiji sa Vrbanjuše, čiji je otac Nasih nekada nosio dres ovog kulturnog sarajevskog tima. Ova uspješna priča iz dijaspore počela je u sarajevskoj olimpijskoj godini kada je rođen **Zlatan Hadžismajlović**, a nastavljena 1992. godine kada je zajedno sa sestrom Zlatom, zadnjim vojnim helikopterom, evakuisan u Beograd, gdje im je glavni oslonac bila baka. Nakon 30 mjeseci njihovi roditelji su uspjeli napustiti Sarajevo, prebaciti se do Mađarske, gdje su se okupili, i porodično preko Hrvatske, Italije i Francuske 1995. stigli do belgijskog grada Liježa.

Danas, 28 godina nakon dolaska u Belgiju, na LinkedIn mreži može se pronaći “Zlatan Hadžismajlović Sport Rehabilitation Therapist at AS Monaco - EXOS certified Performance Therapist Mentorship”, u prevodu, kako bi u njegovom rodnom Sarajevu pojednostavili, **maser prestižnog košarkaškog kluba Monaco**. A više o tom zanimljivom i stručnom angažmanu želimo saznati u razgovoru.

Da li se baš ovaj pojednostavljeni prevod može primijeniti u Vašem slučaju, ako ne, onda nam za naše čitaoce Vi obrazložite šta, u stvari, radite u prvaku Francuske?

“Maser bi bio baš pojednostavljen prevod. Ja sam fizioterapeut, i opredijelio sam se za specijalizaciju sportske traumatologije i rehabilitacije sportskih povreda. Znam da dosta ljudi pomisli na masaže kad im kažem da sam fizioterapeut, ali masaže su mali dio mog posla - tokom jedne sedmice uradim najviše dvije masaže. U klubu imamo tri fizioterapeuta, i mi smo stalno sa ekipom. Monaco me je angažovao pošto sam se specijalizovao za rehabilitaciju sportskih povreda. Ja prvenstveno radim sa igračima prevenciju povreda, terapije, manualne terapije, bandažiranje, prvu dijagnozu povrede, i da li igrač treba konsultovati doktora. Ukoliko je neka ozbiljna povreda u pitanju, radim rehabilitaciju od prvog dana pa sve dok se igrač ne vrati na teren. Mislim da je važno reći i da je fizio među košarkaškim osobljem osoba od povjerenja svim igračima, pošto dosta vremena provedemo sa njima.”

Koje obrazovanje neko sa Vašim poslom mora steći da bi bio dio ovog tima?

“DIF u Belgiji (Haute Ecole de la Province de Liège) sam završio 2011., pa sam poslije DIF-a nastavio školovanje i pet godina kasnije završio sam master za fizioterapeuta. Nisam tu stao i trenutno sam na petoj i zadnjoj godini za osteopatu (The International Academy of Osteopathy). Za početak mislim da je dovoljno završiti fakultet za fi-

Kako je san sarajevskog dječaka postao stvarnost

Danas je Zlatan Hadžismajlović fizioterapeut prestižnog košarkaškog kluba Monaco.

zioterapeuta i orijentisati se prema sportskoj fizioterapiji. Također, važno je napomenuti da sve što više ulažete u sebe i svoje obrazovanje sa dodatnim obukama poslije diplome će vam otvarati vrata prema klubovima višeg nivoa.”

Od kuda baš u košarci, i to u vrhunskom u klubu iz Kneževine Monako i kako je tekla Vaša karijera?

“Kada samo izbjegli u Belgiju 1995., imao sam 11 godina i tada sam počeo trenirati košarku. Baš sam zavolio ovaj sport i od kad sam počeo trenirati, sve se vrtjelo oko košarke. Bio sam i na kampu Mirze Delibašića preko ljeta 1999. ili 2000., i oduvijek sam htio da budem profesionalac. Bio sam talentovan, ali nažalost ne dovoljno da postanem profesionalni igrač. Želio sam ipak da ostanem u svijetu košarke. Prva ideja je bila da budem kondicioni trener u košarci, i nakon što sam završio DIF, shvatio sam da neću uspjeti raditi na nivou na kojem želim. Nastavio sam školovanje, i bilo je teško preći sa DIF-a na višu školu medicine. Bilo je baš teško, bilo je potrebno mnogo više učenja i zalaganja. Bio sam uporan i imao sam sreće da su me roditelji podržavali i vjerovali u mene, pogotovo moja baka i majka. Na zadnjoj godini za fizioterapeuta odradio sam staž u košarkaškom klubu ‘Spiru Sarlera’, koji u Belgiji ima bogatu sportsku tradiciju. Kada sam konkurisao kod njih, moje profesionalno iskustvo im se dopalo, s obzirom da imam znanja i za kondicionog trenera, kao i za fizioterapeuta. 2017. godine potpisao sam ugovor sa klubom ‘Spiru Sarlera’, kao treći fizioterapeut i godinu dana nakon završetka drugog fakulteta ostvario se moj životni cilj, da radim sa profesionalnom košarkaškom ekipom. Na kraju prve sezone vidio sam oglas da u francuskoj ligi, ‘JL Burg’ traže fizioterapeuta. Poslao sam svoj CV i molbu i odmah sam dobio posao. Klub ‘JL Burg’ jedan je od najprofesionalnijih klubova u francuskoj ligi. Mogu reći da mi je tamo bilo baš ekstra. U Burgu sam bio jedini fizioterapeut, i počeo sam da se specijalizujem u rehabilitaciji. Sjećam se druge godine angažmana kad smo došli sa Burgom u Monako da igramo, bio je 23. decembar, ujutro sam se probudio i iz hotela sam imao pogled na more, sunce, ljepota, i sjećam se da sam rekao sebi... baš bih volio doći ovdje da radim. Monako se 2022. godine počeo takmičiti u Euroligi i klub je htio zaposliti još dva fizioterapeuta, uspostavljeni su kontakti i njihova ponuda je ispunjavala moje ambicije. Pošto je Euroliga uvijek bila moj san, od 2022. godine sam u Monaku i radim s vrhunskim košarkašima.”

Poznato je da je san svih košarkasa da zaigraju u američkoj NBA ligi, da li to isto žele i prateći stručnjaci, uključujući i Vas?

“Mislim da uvijek treba težiti napretku u učenju, ali i u karijeri. Euroliga je bila za mene san, i sada se osjećam kao malo dijete, uživam u svakom danu. Obožavam svoj posao. NBA je najbolja liga na svijetu, NBA je nešto više od sna... To je za mene sljedeći cilj, hoću da uživam u Euroligi još dvije... tri godine. Mislim da je pet godina dovoljno biti na jednom mjestu i da onda treba izaći iz svoje zone komfora da bismo opet napredovali kao osoba, ali i kao profesionalac.”

Za one koji baš redovno ne prate košarku možete li nam predstaviti Vaš trenutni klub?

“Monako je najmlađi klub u Euroligi, koji igra i u Francuskoj ligi. 2021. godine klub je osvojio Eurokup i s tom pobjedom je dobio pravo da igra u Euroligi. Da bi ostao u Euroligi, trebalo mu je da se plasira za playoff i to su uspjeli. Prošle sezone, kad sam i ja došao, uspjeli smo da se plasiramo i za Final Four, što je nešto veliko za tako mladi klub. Nakon pobjede nad slavnom Barcelonom završili smo na trećem mjestu Eurolige. Na domaćem parketu, osvojili smo prvi put u historiji kluba Kup i Šampionat Francuske. Monako je, kao što sam rekao, mlad klub, ali je u zadnje 3-4 sezone pokazao dobre rezultate i uspio je da potpiše ugovore sa zvijezdama košarke kao što su: Kemba Walker, Mike James, Jordan Loyd, a i svakako s vrhunskim trenerom Sašom Obradovićem.”

S obzirom da ste u klubu koji godišnje širom Evrope odigra niz utakmica sigurno ste u prilici sresti se sa poznatim sportistima iz regiona, s kim od njih ste u kontaktu?

“Ima dosta igrača sa kojim se čujem... Baš sam dobar sa Danilom Anđušićem, koji igra za Partizan. Radio sam sa njim dvije godine kad sam bio u Burgu i ostali smo u dobrim odnosima i kontaktu. Ponekada se čujem i sa Alenom Omićem. A kad dođem u Sarajevo uvijek nastojim popiti kafu sa Harisom Delalićem, radili smo zajedno u Belgiji, iako ovog ljeta nismo uspjeli da se vidimo. Sa Harisom i sa mnom je bio i Rasko Katić u Belgiji, pa i sa njim se ponekad čujem. Preko društvenih mreža ponekad se čujem sa Amarom Gegićem. Baš sam mu čestitao prije nekoliko dana za potpisan ugovor u Parizu, i trebali bismo igrati protiv njih krajem decembra ove godine. Imao sam priliku da radim i sa Bosancem Zack Wright ‘Zekom’. On mi se javno zahvalio na radu kad se oprostio od košarke. Prošle sezone sam se upoznao sa Džananom Musom, koji je jako dobar i komunikativan momak.”

Znamo da trenutno živite na relaciji Francuska-Belgija, da li srećete zemljake iz Bosne i Hercegovine i kakve su Vaše veze sa domovinom, koliko često svraćate u rodno Sarajevo?

“Da, živim u Francuskoj. Često idem za Belgiju gdje završavam studij osteopatije i posjetim porodicu, a ljeti obavezno dođem u Sarajevo i budem 3-4 sedmice. Deda i baba su napravili vikendicu ispod Trebevića još prije rata, i dok smo bili mali sestra i ja smo s njima često tamo išli. A poslije rata, dolazili smo svakog ljeta u Sarajevo da budemo s njima, bili smo baš vezani za njih, pogotovo ja sa mojom bakom Radom. Jako lijepe uspomene imam vezane za to mjesto, i iako baka i deda nisu više sa nama, volim doći na njihovu vikendicu da budem u prirodi, sa čitavom porodicom, i da se sjetim naših lijepih zajedničkih uspomena. Iako više vremena provodim na vikendici, pošto volim prirodu, a Bosna je sva u prirodi, obavezno odem i do Bašćaršije, na ćevape i baklavu, pošto svi to znaju... Najbolji i najkuskusniji ćevapi su u Sarajevu.”

Moja bogda sna - Zlatan Hadžismajlović sa trofejima

Jaron Blossomgame i Zlatan Hadžismajlović

Zlatan Hadžismajlović na radnom mjestu

Najbolji i najkuskusniji ćevapi su u Sarajevu Zlatan sa komsijom Fuadom Kumrom dugogodišnjim kapitenom Fk Vrbanjusa

ZLATKO LUKIĆ

Karađoz

AUTOROVA BIOGRAFIJA

Rođen sam u srijedu, 11. 02. 1953. u 07:15 u Zagrebu, dakle u znaku Vodnjaka, a i u podznaku. Pamtim mlijeko u prahu i Trumanova jaja. Od prve godine živio sam u Banjaluci, gdje sam se školovao. Prvu priču sam napisao sa četrnaest godina, a prvu sam objavio sa dvadeset. Cijelo vrijeme gimnazijskih dana pišem, uglavnom pripovijetke i dramske tekstove. Poslije gimnazije sam studirao dvije godine pravo, a usput slušao i predavanja iz književnosti na Pedagoškoj akademiji u Banjaluci. Putovao sam i nastupao čitajući svoje “rane radove” od Triglava do Đevdelije jer sam kao dijete iz mješovitog braka vjerovao u “bratstvo i jedinstvo”.

Sa dolaskom demokracije i rata odlazim u Švedsku, a prethodno sam izbjegao pet regrutacija u vojsku RS. U izbjegličkom logoru u Ystadu predajem bosanskoj djeci maternji jezik, povijest i zemljopis od 5. do 8. razreda. Zajedno sa Senadom Angelov i Mehmedom Mešićem sam autor čitanke i radne sveske “Naši mostovi” za bosanski jezik koje su finansirali Ministarstvo prosvjete Kraljevine Švedske. U Stockholmu radim kao animator kulturnih manifestacija u bosansko-švedskom udruženju “Ljiljan” i voditelj recitatorsko-dramske sekcije za djecu i omladinu. Radim u redakciji “Glasa BiH”

(Stockholm, 1993/95.), i objavljujem eseje u kulturnom listu Bošnjaka “Behara” (Zagreb, 1995). Prelaskom u Norvešku radim kao dopisnik za europsko izdanje “Oslobođenja” 1995/96., “Bosanske pošte” (Oslo, 1995/98.), “Bosanske riječi” (Göteborg 1996.) i na radio “Beharu” u Oslu 2000.

Između 1996. i 2000 četiri puta se vraćam u BiH i radim na radiju, redakciji novina i televiziji (sve u Federaciji), ali u zemlji koja je podijeljena između političara i tajkuna ne uspijevam nigdje jer ne želim pripadati ni jednoj političkoj stranci. Zato od 2002. lutam Europom (Köln, Frankfurt, Amsterdam, Beč, Dubrovnik) i zaustavljam se u Sarajevu. Nastojim prezentirati radove koji su nastali u u egzilu međutim pošto nisam bio u domovini “kad je grmilo” ne uspijevam ništa.

I dalje vjerujem da ima nade za nomade i pišem, pišem, pišem... Nudim izdavačima sve ono što Bosna nema, a treba imati (“Bosansku seharu” – zbirku poslovice, “Bosanski rodoslovi” – genealoške karte bosanske kraljevske dinastije Kotromanića i visokog plemstva) – međutim to njim ne interesira. Demoraliziran prelazim u Split i tada nastaje moj književni uspon...

Iz recenzije Dr. Davora Beganovića:

U Karađozu Lukić pokušava uspostaviti kontinuitet bosanske prošlosti i sadašnjosti. Fiktivni teatar koji će se odigravati pred raznolikim vlastodršcima uvijek će služiti samo jednoj svrsi – njihovu ismijavanju i razgolićavanju. No, što se više približavamo sadašnjem trenutku ti će vlastodršci postajati sve suroviji, a šale koje se s njima budu zbijale imat će sve češće kobne posljedice. Provala zla kulminirat će u pokušaju ubojstva posljednjega Karađoza koji se u fantazmagoričnoj sceni, već gotovo mrtav susreće sa svojim precima, a oni mu omogućuju da se otrgne sudbini, otkrivajući mu tamni izlaz iz pakla kazamata. Preci su svi oni glumci banjalučkoga teatra sjena koji su se nas svoj način, humorom i izrugivanjem, opirali silnicima čiji je jedini cilj bio suzbijanje upravo takve vesele melankolije. Taj će mu bijeg omogućiti i pronalazak dramskoga teksta njegova oca (i taj će se vrijedni rukopis kriti u sehari) u kojemu će legendarna Safikada španskim kraljevima održati lekciju vjerske tolerancije.

Iz recenzije prof. Enesa Topalovića:

Grad kakav je Banjaluka sa svojom prošlošću zaslužio je ovakav roman. Zbog protesta za izgubljenim gradom nastao je roman koji je vrlo upečatljivo oslikao njegov voljeni grad. Prateći jednu banjalučku obitelj u razmaku od sedam stotina godina Lukić daje razvoj grada i odnose u gradu ali kroz prizmu glavnih junaka čiji se članovi tradicionalno bave uslovno rečeno kazalištem: u srednjem vijeku, u doba Kraljevine Bosne oni su dvorske lude, dolaskom osmanske vlasti bivaju karađozi (i to im postaje prezime), kao i u austrougarsko doba, da bi u doba Kraljevine Jugoslavije samo pričali viceve jer postepeno atrofira njihov kreativni i pobunjenički gen. Zadnji izdanak obitelji samo piše grafite u Banjaluci 1992. u kojoj je započelo etničko čišćenje. Romanom defiliraju Hrvoje Vukčić Hrvatinić, Ferhatpaša Sokolović, Omerpaša Latas, Ivan Frano Jukić, Adem Čejvan i Alija Mahmutović – Ale, dakle osobe koje su ostavile svoj trag na gradu i Banjalučanima. Sve su to samo naizgled slučajni susreti jer sudbina je iznad svega, ona režira živote likova, ona se ponavlja neprestano kao povijest: čas je epopeja, čas je ironija. Nadasve duhovito, elokventno i edukativno za sve one koji ne poznaju Banjaluku i mentalitet Bosanske Krajine.

IV. FERHATPAŠIN KARAOZ (1580.)

Nastavak iz prošlog broja

– Kako, kada Stambol uzima: harac⁶⁷ po glavi za sultana, a ispendže za njivu, salariju, odnosno ušur od desetine u žitu i povrcu ide spahiji, mudžered daju neoženjeni, filuriju u stoci daju vlasi⁶⁸, kuluk⁶⁹ obavljamo najmanje sedam dana godišnje, tekalif i avariz plaćamo svaki put kada se zarati, resmičift i taksit daju oni koji imaju čitluk, a hazarija i seferija idu veziru?! – izbišla rajetin sve namete koje se sjeti u tome trenutku.
– Ehej! – viknu haramija – Ne uzima sve Stambol. Malo on hapa, koliko hapaju naši jalijaši⁷⁰. Zato ja i jesam haramija. Da sve ide u Stambol od koga bih se ja u Bosni namirio?

Kradem od lopova koji su hajduci u ime vlasti! Uzmü od raje, k'o đoja za Stambol, a stave sve to u svoju kesu. Znam ja svoj pos'o!

– Pa tko uzima? I od koga?! – upita đizlija.

– Baš si blentava! Od tebe uzimaju kao i od Bosne. Uzimaju domaće kabadahije⁷¹. Njih se ti boj. Oni te mogu izlizati, a ne Stambol!

– Ma nije mi od safuna, pa da mi se izliže. Neka ližu!

Pojavi se sejmen⁷².

– Maloprije sam čuo da ovdje netko – sere na vlast?!

– Nitko! – reče Karadžoz – Svi mi imamo zatvor, ako ti je po volji...

– Rajo, fukaro, nemoj da se ja nagonim s vama. Ovo je pašaluk! Nije ovo vaša prćija. Ako ste se i mogli zezati do sada, od sada, valahi⁷³, nećete! – reče sejmen.

– ...Nismo to mi, života nam! – reče Karadžoz – To baljezgaju inovjerci. Mi smo čisti k'o suza Ismailova na Zem-Zemu. Jedino je došao ovaj Bošnjak, pa se propituje za vlasništvo... Veli: čija je Bosna? Bosna je Božja – i kvit! Onda je došao telal, pa derviš i haramija i još su više zamutili stvar. Svatko hoće da je nešto njegovo. Pa šta je onda sultanovo? A nitko, ama baš nitko ništa ne da osim ove đizlije... Onda je rajetin rekao neke dažbine i namete za koje ja nikada nisam čuo... Ako sam ja kriv, kriva je sva raja ovog Carstva. Ako je raja kriva, onda je kriva i ova mačka.

– Karadžoz pri tom uvrnu rep Đidani i ona glasno mijauknu, kao da potvrđuje zadnje Karadžozove riječi.

– Ako je tako – reče sejmen – onda: kud koji – mili moji! Hajde, svi marš na svoj posao. Nemojte da ja moram da uvodim red. Ako nekog moja batina dokači, beli ću mu izbrojati rebra!

– A vi dolje – nadoveza se Karadžoz – što vi čekate? Ne dijeli se halva⁷⁴ i boza⁷⁵. Brzo kućama. Pošten dunjaluk u ovo doba već odavno spava! Uostalom, čuli ste sejmena. Valjda ne želite od njega da saznate koliko imate rebara?! Ja odoh prvi kući. Alahmanet svima!

– Ovaj nam buni narod... Kakav je to Karadžoz? – zapita se Sipahi naglas u namjeri da ga čuje Ferhatpaša – Valjalo bi ga ispendrekati⁷⁶ po tabanima...

– Ah, neka ga buni... Ako budu nezadovoljni, a to ću brzo saznati, pokupit ću ih da idem s njima na Beč, na Ruse, na samog Iblisa, ako treba... Pusti ih pjesniče moj, ovo treba raji. Ne možeš samo zatezati gajtan, valja ga nekada i olabaviti. Oni to popuštanje gajtana dožive tada kao slobodu... Znam i sam što je jaram. Ja sam primio islam prije trideset godina... Sloboda je prikloniti se vlasti koja je jača od tvoje... Ti si sav Turčin. Ja sam ostao Bošnjak u srcu... Đed mi je bio pravoslavac, ali mi je Boga mi, draže što sam musliman... Sljedeći mjesec ideš u Stambol, sinu moga amidžića – Mehmedpaše Sokolovića, Hasan paši – pa ga priupitaj za ovo što sam ti rekao, ako meni ne vjeruješ...

4.

Prva javna predstava karadoza u Banjaluci, prošla je, mašala, živo, veselo i bez pendrekanja. Živa je glava ostala i Hasanu Karadozu, koji od tada nosi to prezime, jer ga je sva čaršija umjesto po njegovom vlastitom imenu počela zvati po imenu glavnog lika. Ostao mu je čitav vrat jer je znao pehlivaniti⁷⁷ po tankoj žici, oštrijoj i tanjoj od Sirat ćuprije⁷⁸. To je bio dobar znak za Hasu, mislio je – uspjeh će preći i Sirat ćupriju na kijametski dan. Svakom od likova, a bilo ih je šest (a zapravo su bila samo tri glumca) Ferhatpašin haznadar⁷⁹ dao je po dva zlatnika. U čitabu Sipahija ostao je samo kratak pomen o prvom karadozu u Banjaluci:

”Ja koji sam pisao za velikog Ferhatpašu Sokolovića, nikada nisam za kraće vrijeme dobio toliko para, kao noćas Haso Karadžoz poslije odigrane predstave, koja i nije tako dobra koliko je raja hvali. Možda vrijeme pjesama prolazi, a život ovaj bosanski postaje glumište?”

Nastavak u sljedećem broju

67 U rečenici je navedeno i objašnjeno značenje svij nameti i poreza koje je raja plaćala Carevini.

68 vlasii – ovdje se misli na stočare u bosanskim planinama.

69 kuluk – obavezni fizički rad na kopanju ili izgradnji.

70 jalijaš – besposličar, skitnica, ali ovdje se misli na age i begove.

71 kabadahija – grubi dahija (silnik), veliki nasilnik, siledžija.

72 sejmen – policajac.

73 valahi – bogami.

74 halva – orijentalna poslastica od meda i šećera.

75 boza – orijentalni osvježavajući napitak od kukuruza.

76 ispendrekati – istući pendrekom.

77 pehlivaniti – hodati kao pehlivan (akrobat) na zategnutoj žici ili konopcu.

78 Sirat ćuprija – u islamu, most (ćuprija) preko kojeg će morati preći svi ljudi na Kijametski dan; oni koji ne prođu, past će u džehennem.

79 haznadar – čuvar riznice, od hazna – blagajna.

Prhuću riječi, k'o jata ptica...

Blago nama, blago svima, na Vezenim mostovima...

Piše: Ismet BEKRIĆ

Naš »Vezeni most«, čiju smo dvadesetgodišnjicu proslavili u Bačkoj Luci u julu 2023. godine, oživio je na svoj način i u jesen u gradu soli i Panonskog mora, na slavlju svoga imenjaka i vršnjaka, **Međunarodnog dječjeg festivala »Vezeni most«**, koji je od 10. do 14. oktobra održan u Tuzli, drugujući sa djecom i na širem području Tuzlanskog kantona, ali i BiH i regije. Bio je to istinski stvaralački vez, satkan od literarnih riječi, nota, boja, pozorišnih predstava, kreativnih radionica, maskenbala, druženja...

A od svoga početka, prije punih 20 godina, ova svetkovina radosti i stvaralaštva, kako napisa pjesnikinja iz Tuzle Mara Grbić, »ljubav i sreću mladima dijeli, / kroz priče razne, pjesme i rime, / strpljivo veze svoje ime / i stihovima sve nas spaja, / poput nevidljivog zagrljaja«.

Dobrota, razumijevanje, prijateljstvo, ljubav...

A kako je sve to počelo? O tome pjesnik i jedan od pokretača ove manifestacije, **Šimo Ešić**, koji je stalni domaćin i gost i druženja u bašti kraj Vrbasa, u kojoj su rasle i cvjetale i prve pjesme Nasih Kapidžić Hadžić, između ostalog piše:

»Kada sam, poslije nesretnih devedesetih, razmišljao kako obnoviti Oktobarska poetska drugovanja, književnu manifestaciju posvećenu djeci, koja je od 1972. do 1991. okupila gotovo sva značajnija književna imena tadašnje Jugoslavije, najteže mi je bilo smisliti način kako, u ona nova poslijeratna smutna vremena... odobrovoljiti pisce, moje kolege, da se opet okupe, razmjenjuju mišljenja, informacije i ideje, da se druže i podržavaju...«

I, rodila se ideja – **Mali princ**, kao simbol koji ne samo u svijetu, nego i na našim prostorima, znači isto: dobrota, razumijevanje, prijateljstvo, ljubav... Dalje je sve išlo lakše, pjesnik Ešić sjetio se i knjige **»Vezeni most«** Nasih Kapidžić Hadžić, i njene pjesme koja je simbol duhovne, pjesničke povezanosti među ljudima, i koja se istinski zalaže za mir i sretnija djetinjstva.

I tako je počelo. I tako već 20 godina. I tako, u punom sjaju i prijateljstvu, i ove jeseni, ovog oktobra, kadasi ponovo dodijeljene i nagrade za najbolje knjige – **»Mali princ«** i **»Mala vila«**. Nagrada »Mali princ« dodjeljuje se za najbolju dječju knjigu u regionu (BiH, Hrvatska, Srbija, i Crna Gora), a nagrada »Mala vila« za izvrsnost u dječjoj literaturi. Ovogodišnji »Mali princ« za najbolju knjigu u regionu pripao je **Jeleni Angelovski** za njen sjajno napisan roman o odrastanju **»Mika«**, priču o tinejdžerskoj potrazi za vlastitim identiteom. A »Mala

vila« dodijeljena je njemačkom književniku **Joštu Baumu**, za uzbudljivu krimi-priču »Detektivi na ljetnom raspustu«, te posthumno **Enisi Osmaneović Ćurić** za njenu poetsku prozu o djetinjstvu i odrastanju »Sunčana strana djetinjstva – Bukovi i tihaci«.

Radosti »Vezenog mosta«

Vratimo se ponovo radostima i nadahnućima »Vezenog mosta«, kojem je i naš pjesnik **Muhidin Šarić** posvetio stihove: »A ovaj most od naših želja, / satkan srcem prijatelja, / dvadeset godina spaja sad, / drugovanjem u prvom licu: / Tuzlu, Zagreb, Beograd, / Sarajevo i Podgoricu. Preko njega, sa svih strana, / pređu: Mirsad i Mirjana, / pređu Amir, Momir, Mira, / Miran, Mirjam i Admira, / i Miralem, i Miomir, / Samir, Damir i Tihomir: / i svi ini što ne žele / međusobno da se dijele...«

»Vezeni mostovi«, i banjalučki, i tuzlanski, upravo su na tom plemenitom putu stvaralaštva i djetinjstva, da se lijepe riječi ne dijele, nego da se spleću i zajednički stvaraju taj najljepši vez mira, radosti i beskrajnog djetinjstva. Taj vez je mnogim piscima, i umjetnicima uopće, najveće nadahnuće da stvaraju neki bolji svijet, kao nedjeljivo, razigrano djetinjstvo. I pisac i izdavač **Dr. Bajruzin Hajro Planjac**, uz bajkara **Fahrudina Kučuka** iz Sarajeva, ovogodišnji kandidat BiH za najveću svjetsku nagradu u književnosti za djecu – Astrid Lindgren, koji je i ove jeseni bio dio tuzlanske, balkanske, evropske čarolije, upravo ističe:

»Da nije bilo Vezenog mosta, nisam siguran da li bih ja kao pisac uopće bio »izvezen«. Ne samo ja, nego stotine pisaca koji su imali priliku učestvovati u završnici Vezenog mosta i koji su preko tog mosta otišli do zvijezda...«

I crnogorski književnik **Žarko Vučinić**, čija je knjiga »Autarija« bila nominirana za nagradu »Mali princ«, napisa da najviše voli da stoji na sredini stare ćuprije, i da tako i sam bude dio tog mosta, jer »važno je da se pletu nitima dobrote isušivota djeju obala, koliko god one, nazgled različite bile, što Vezeni most i te kako dobro radi već dvije decenije«. Zato, svi pisci, koji imaju tu čast da se druže sa djecom, »znaju da dečji osmeh zvuči jednako bajno, odsvakud.«

A dobitnik nagrade »Mali princ« za 2020. godinu, hrvatski prozaist iz Čakovca **Krunoslav Mikulan**, ističe da svi »mali prinčevići« uvijek se sjećaju boravka u Tuzli »i veseli i ponosni što u ruci držimo kip napravljen prema jednom od najpoznatijih književnih likova ikada«, nadajući se da ćemo svi mi **»duboko u duši zauvijek ostati – djeca!«**

Svako svoju bajku ima

Tuzlanski »Vezeni most« nastoji ne samo da promovira književnost za djecu, nego i da je – vrednuje, kritički osvjetljava i ukazuje na njene najbolje puteve. Tako je bilo i ovog oktobra, kad je, u saradnji s Institutom za dječju književnost BiH, održan naučni kup posvećen upravo ovoj literaturi, s posebnim osvrtom na njenu bajkovitost.

»Vrlo važno je napomenuti, da je upravo *Vezeni most* potaknuo i ustanovio i naučnu konferenciju, prvu u poslijeratnoj Bosni i Hercegovini, posvećenu stvaralaštvu za djecu«, ističe **Prof. Dr Vildana Pečenković**. »Prilika je to, da se akademska zajednica te književna kritika značajnije uključi u vaorizaciju i strateški odredi prema aktuelnoj književnoj produkciji za djecu.«

U svome uvodnom izlaganju prof. dr Vildana Pečenković posebnu pažnju posvetila je osvjetljavanju bajkovitosti u bogatim opusima banjalučkih književnika **Ranka Pavlovića** i **Ismeta Bekrića**, čiju su poetičnost i maštovitost isticali i neki od ostalih učesnika ovog izuzetnog skupa. Ovom razgovoru prisustvovao je i pisac Ismet Bekrić, dok je Ranko Pavlović baš u isto vrijeme dobivao nagradu »Zlatni ključ Smedereva« za domete u literaturi za djecu.

Ismet Bekrić, koji je i naš izvještač sa tuzlanskog »vezenog druženja«, također se obratio širokom auditoriju, pročitavši nekoliko bajkovitih pjesama iz svoje upravo objavljene knjige »**Svako svoju bajku ima**«.

Tako je bilo i na tuzlanskom »Vezenom mostu« - svako od brojnih učesnika i posjetilaca, od djece iz vrtića i učenika brojnih škola, do svih umjetnika, pisaca, slikara, glazbenika, dramskih interpretatora, došao je i sa nekom svojom bajkom, koja je postala još ljepša i bogatija. I svi su bila radosni, kao djeca. Jer, kao što napisa i pjesnik Ismet Bekrić u svojoj pozdravnoj pjesmi, »blago nama, blago svima, na Vezenim mostovima«.

Tom pjesmom vas pozdravljamo na kraju još jedne godine, sa željom da nam naredna bude mirna, dostojanstvena, prijateljska, i – sretna, kao što treba da bude i djetinjstvo!

Kad smijeh krasi,
dječija lica,
prhuću riječi,
k'o jata ptica.

Dan nam je svaki
baš prepun slavlja,
kad nam je knjiga
pokraj uzglavlja.

A kad se riječi
u pjesmu spletu,
vezemo najljepši
most na svijetu.

Riječi lijepih
nikada dosta,
kada nam mašu
s vezenog mosta.

Blago tebi,
blago meni,
zajedno smo
most vezeni.

Blago tebi,
blago meni,
zajedno smo
most vezeni.

Blago nama,
Blago svima,
na vezenim
mostovima.

Blago nama,
blago svima,
na vezenim
mostovima.

Wuppertal: 30 GODINA BOSANSKE RIJEČI

U Wuppertalu je 25. novembra 2023. godine obilježeno 30 godina od osnivanja izdavačke kuće „Bosanska riječ – Das bosnische Wort“, prve bosanske izdavačke kuće u egzilu.

Na književnoj večeri upriličenoj tim povodom postavljena je izložba oko stotinu izdanja, od oko 1.300 koliko ih je u 30 godina postojanja i rada objavila ova kuća.

Mnoga od tih izdanja nagrađena su uglednim književnim nagradama (nagrada *Skener Kulenović*, *Šukrija Pandžo*, *Nasiha Kapidžić Hadžić*, Nagrada Društva pisaca Bosne i Hercegovine, regionalne nagrade *Zlatno Gašino pero*, *Mali princ* i *Malavila*, nagrada *Dječiji osmijeh* i druge, a mnogo njih bilo je nominirano za brojna književna priznanja, među kojima i za regionalnu Nagradu *Meša Selimović* i ono najveće – Nobelovu nagradu.

Akcentat ove večeri bio je na knjigama bosanskih pisaca prevedenih na njemački jezik, njemačkih pisaca prevedenih na bosanski jezik i dvojezičnim izdanjima.

U tom kontekstu predstavljen je i roman za djecu *Detektivi na ljetnom raspustu*, wuppertalskog pisca Jost Bauma, koji je na bosanski jezik preveo Šimo Ešić.

Jost Baum je sredinom oktobra mjeseca boravio u Bosni i Hercegovini, bio je gost Međunarodnog dječijeg festivala *Vezeni most*, na kome je njegovoj knjizi uručena nagrada *Mala vila*. Književno veče u Wuppertalu organizirala je *Kuća literature (Literaturhaus)* grada Wuppertala, a simbolično je tim kulturnim događajem u ovom njemačkom gradu obilježen i Dan državnosti Bosne i Hercegovine.

BHDINFODESK

Sretan

Božić
i Nova Godina

Merry

Christmas

And Happy New year

Poštovani,

**Povodom planiranja kupovine poklona za Dan državnosti Bosne i Hercegovine i novogodišnjih praznika, u nastavku teksta Vam šal-
jemo ponudu artikala, koji na najljepši mogući način promovišu bh. gradove.**

Autorica svih motiva je Lejla Tanović, arhitektica i doktorant na završnoj godini doktorskog studija na arhitektonskom fakultetu u Sarajevu. Lejla je također kao restaurator i konzervator radila obnovu brojnih kulturno historijskih spomenika u BiH.

Zbog velikog interesovanja za našim suvenirima, od 3. januara u Beču ćemo svečano otvoriti predstavništvo za dijasporu.

U mogućnosti smo Vam ponuditi otkup suvenira i drugih gradova po promotivnoj cijeni:

1. **Magnet** sa motivom, crtan u autocadu, **UV štampa na pleksiglas**, cijena 2,75 KM
2. **Magnet** sa motivom, fotografija, , **UV štampa na pleksiglas**, cijena 2.25 KM
3. **Magnet** sa motivom, fotografijau, **UV štampa na drvo**, cijena 1,55 KM
4. **Automiris** sa motivom, crtan u autocadu, **UV štampa na gumu**, cijena 2,75 KM
5. **Automiris** sa motivom, crtan u autocadu, **UV štampa na karton**, cijena 1,55 KM
6. **Pamučni ceker** sa motivom, crtan u autocadu, **DTF štampa na ceker**, cijena 8,00 KM
7. **Pamučni ceker** sa motivom, crtan u autocadu, **DTF crno bijela štampa na ceker**, cijena 5,00 KM
8. **Privjesak** sa motivom, crtan u autocadu, **obostrana UV štampa na pleksiglas**, cijena 2,75 KM
9. **Privjesak** sa motivom, fotografija, **obostrana UV štampa na pleksiglas**, cijena 1,75 KM
10. **Turistički vodič kroz Sarajevo.** bos/eng, meki uvez, 96 str, print na Garda Art Gloss papiru., cijena 10 KM
11. **Turistički vodič kroz Sarajevo.** bos/eng, tvrdi uvez, 132 str, print na Garda Art Gloss papiru., cijena 12 KM
12. **Turistički vodič kroz BiH.** bos/eng, tvrdi uvez, 96 str, print na Garda Art Gloss papiru., cijena 12 KM

Zadovoljstvo nam je upoznati Vas sa informacijom, da je reprezentacija Portugala, predvođena Ronaldom, u svoju zemlju odnijela veliki broj naših suvenira, koji na najljepši način promovišu našu domovinu.

Sa željom da zajedničkim trudom dođemo do bolje promocije naših vrijednosti.

**U prilogu možete pogledati neke od naših radova. Za veći izbor motiva budite slobodni da nas kontaktirate. Na veće količine odob-
ravamo dodatni popust.**

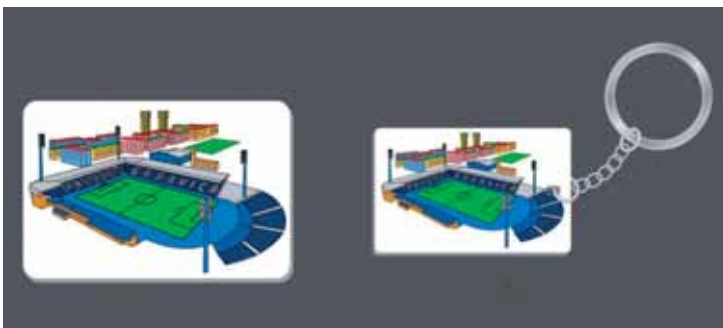
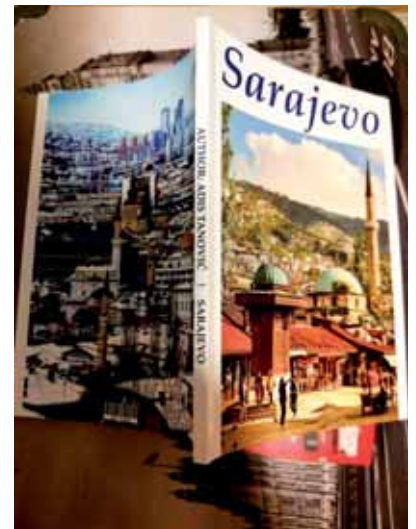
Lijep pozdrav,

Books&Events o.d. Sarajevo

VI. Adis Tanović

mob: + 387 61 952 240

Pripremio: Vlado BOJER

DEFINICIJA PIJANCA

Mali Ivica pita oca:

- Tata, šta je to pijanac?
- Sine, vidiš li one dvije gredice na ogradi? Eto, pijancu se čini da su tamo četiri gredice.
- Ali tata, ja vidim samo jednu gredicu.

NAGLA PROMJENA

Grupa šismiša na jednoj grani, svi vise osim jednoga koji stoji okomito. Jedan od onih koji vise pita susjeda:

- Ma što je ovome?
- Pojma nemam. Do prije pet minuta izgledao u redu, a onda se onesvjestio.

PRIJETNJA

Eva prijeti Adamu:

- Ako me ne voliš ostavit ću te.
- A Adam hladnokrvno i bez razmišljanja odgovori:
- Baš me briga, imam ja još rebara.

NOVO ZANIMANJE

Pita prijatelj Pericu:

- Zašto želiš postati nogometni sudac?
- Ovaj će na to:
- Zato što mi se fučka za nogomet.

NEMA PANIKE

Zrakoplov leti iznad oceana. Pilot uzme padobran, stane na vrata i prije nego što iskoči, obrati se putnicima:

- Dragi putnici, zrakoplov se zapalio, ali nema razloga za zabrinutost i paniku. Evo ja idem po vatrogasce.

ISKRENI RIBOLOVAC

Srela se dva prijatelja. Prvi upita:

- Kako si proveo vikend?
- A drugi se pohvali:
- Išao sam na pecanje i ulovio sam 99 riba.
- Pa što ne zaokružiš na 100?
- Nema potrebe lagati.

SUMNJA

Trgovački putnik se obrati mladoj tajnici:

- Mogu li razgovarati sa šefom?
- Nije tu.
- Bilo je očigledno da ona ne zna lagati.
- Ali ja sam siguran da je on u kancelariji.
- Na to će tajnica uvrijedjeno:
- Kako, zar sumnjate u njegovu riječ?

LOGIKA

Majka je natjerala Nikolu da napiše par riječi djedu. Zatim ga upita:

- Zašto si pisao tako krupnim slovima?
- Mališan odgovori:
- Pa, znaš da je djed gluh.

VRIJEME RASPRODAJE

Učiteljica ispituje malog Pericu gramatiku:

- Ja kupujem, ti kupuješ...koje je to vrijeme?
- Mališan bez razmišljanja ispali:
- Vrijeme rasprodaje.

PROČITO GA

Na pločniku sretnu se dva poznanika, inače obadvojica vozači. Kaže prvi: - Zar nije lijepo ponekad protegnuti noge i propješačiti?

A drugi mudro upita:

- Da, svakako. A na koliko je vremena tebi oduzeta dozvola?

PERILICE

Vidjevši da je plavuša postavila čak dvije perilice jednu na drugu, susjeda je upita:

- Šta će ti dvije perilice?
- Plavuša ponosno odgovori:
- Ova donja je za donje rublje.

PROBLEMI NA POSLU

Sretnu se dva državna službenika na hodniku i jedan pita drugoga:

- Što je, kolega? Ni vi ne možete spavati?

OPORUKA

Mujo je bio gluh veći dio svog života i na jednom pregledu liječnik mu kaže da su pronašli način kako mu vratiti sluh. Nakon složenog postupka Mujo stvarno povraća sluh i dodje na kontrolu, kada ga liječnik upita:

- Evo, sve je u redu, mora da vam je obitelj jako sretna što napokon čujete?
- Mujo slegne ramenima:
- Ma jok, nisam im ni rekao, samo sjedim, slušam imjenjam oporuku evo već treći puta.

BiH-Švedska

redovna autobuska linija
utorkom i petkom

09:00 SARAJEVO

10:30 ZENICA

12:10 DOBOJ

11:00 TUZLA

12:30 SANSKI MOST

13:00 PRIJEDOR

14:00 BANJA LUKA

15:15 B. GRADIŠKA (BiH)

15:40 KOBENHAVN (DK)

17:00 MALMÖ (S)

18:00 HELSINBORG

20:30 VARNAMO

21:00 GÖTEBORG (S)

21:00 JONKOPING

22:15 MJOLBY (S)

22:45 LINKOPING

23:30 NORKOPING (S)

01:30 STOCKHOLM (S)

09:00 STOCKHOLM

11:00 NORKOPING

11:50 LINKOPING

11:30 UDDEVALLA (S)

12:00 SVANESUND

12:20 MJOLBY

13:25 JONKOPING

14:00 VARNANO

16:00 HELSINGBORG

16:25 LANDSKRONA

17:30 MALMÖ

13:30 GÖTEBORG (S)

17:25 B. GRADIŠKA (BiH)

18:15 BANJA LUKA

19:10 PRIJEDOR

19:40 SANSKI MOST

20:10 DOBOJ

21:45 TUZLA

22:30 ZENICA

24:00 SARAJEVO

travel agency

BISS-TOURS

Agencija Sarajevo

Morića han, Sarači 77

tel./fax: 033 236-620; 271-281

Agencija Zenica

Metalurg Business City

tel./fax: 032 245-451; 245-757

Mobitel BiH: +387 (0)61 780 250

Göteborg: +46 737086340

Stockholm: +46 703997516

Malmö: +46 736307882

Oslo: +47 951 481 56

Travel agency
BISS-TOURS

www.biss-tours.ba

PLIVIT ROŠTILJSKI KONCEPT

Sa ponosom predstavljamo naš novi Plivit roštiljski koncept koji je nastao u saradnji sa šefom Edinom Džematom.

Ovaj roštiljski koncept sadrži 94% junećeg mesa, a ostalo su začini koji nemaju nikakvih E-brojeva. Čisti proizvodi bez nepotrebnih sastojaka. Više od godinu dana smo u saradnji sa Edinom Džematom radili na razvoju ovog koncepta i na kraju možemo reći da smo veoma zadovoljni i sretni sa konačnim rezultatom. U asortimanu možete pronaći Startbox, Balkan grillbox, ćevape i pljeskavice. Uskoro u prodavnicama!

